

Partnerzy programu:

Ministerstwo Edukacji Narodowej
Ministerstwo Sprawiedliwości
Ministerstwo Spraw Wewnętrznych i Administracji
Pełnomocnik Rządu ds. Równego Traktowania
Państwowa Agencja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych
Polski Komitet Olimpijski
Fundacja na Rzecz Wspierania Edukacji Szkolnej
Komenda Główna Policji

Ogólnopolski program edukacyjno-alternatywny
kształtujący pozytywne zachowania dzieci i młodzieży
jako uczestników imprez sportowych

“Jestem Kibicem przez duże „K”

*opracowano:
w Biurze Prewencji
Komendy Głównej Policji*

Warszawa 2011

SPIS TREŚCI

I. WPROWADZENIE	- 4
II. UZASADNIENIE PROGRAMU	
2.1. Diagnoza sytuacji na stadionach i w obiektach sportowych	- 6
2.2. Rozumienie podstawowych pojęć oraz etiologia zjawiska chuligaństwa stadionowego	- 7
2.3. Profilaktyka agresji, przemocy oraz chuligaństwa stadionowego	- 10
III. WNIOSKI I REKOMENDACJE	- 16
IV. CELE PROGRAMU	- 20
V. PROPONOWANI REALIZATORZY PROGRAMU	- 21
VI. ADRESACI PROGRAMU	- 22
VII. CZAS TRWANIA PROGRAMU	- 23
VIII. PROPONOWANE FORMY REALIZACJI PROGRAMU	- 24
IX. MONITORING I EWALUACJA PROGRAMU	- 28
X. FINANSOWANIE PROGRAMU	- 29
XI. NOTA O AUTORACH	- 30
Aneks nr 1	- 31
Temat nr 1: Nie prowokuję i potrafię radzić sobie z gniewem oraz innymi negatywnymi emocjami	
Temat nr 2: Jestem kibicem przez duże „K” bo potrafię dopingować w sposób kulturalny	- 34
Aneks nr 2	- 37
Temat nr 1: Potrafię dopingować bez agresji, szanując rywali	
Temat nr 2: Odpowiedzialność za zachowania chuligańskie	- 40
Proponowany regulamin konkursu edukacyjnego „Podróż kibiców dookoła świata”	- 42
Proponowany regulamin konkursu alternatywnego „Radość Kibica w obiektywie”	- 45
Aneks nr 3	- 47
Temat nr 1: Dopinguję bez agresji, szanując rywali	
Temat nr 2: Odpowiedzialność za zachowania chuligańskie	- 50
Proponowany regulamin konkursu alternatywnego „Radość Kibica w obiektywie”	- 52
Proponowany regulamin konkursu „Szalik atrybutem Kibica”	- 54
Aneks nr 4	- 56
Temat nr 1: Dopinguję bez agresji, szanując rywali	
Proponowany regulamin konkursu alternatywnego „Radość Kibica w obiektywie”	- 59
Proponowany regulamin ogólnopolskiego turnieju „Gram i wspieram”	- 61
Aneks nr 5	- 64
Temat nr 1: Gram fair play	
Temat nr 1: Fair play	- 68

Proponowany projekt	- 71
„Międzyświatlicowego turnieju piłki nożnej”	- 76
Proponowany regulamin konkursu edukacyjnego	- 79
„Podróż kibiców dookoła świata”	- 79
Aneks nr 6	- 79
Temat nr 1: Wskazówki w zakresie metod wychowawczych wykorzystywanych przez rodziców	
Temat nr 2: Jak radzić sobie z agresją i innymi negatywnymi emocjami u dzieci?	- 81
Aneks nr 7	- 83
Temat nr 1: Odpowiedzialność rodziców/opiekunów prawnych za czyny nieletnich	
Aneks nr 8	- 84
Temat nr 1: Odpowiedzialność rodziców/opiekunów prawnych za czyny nieletnich	
Aneks nr 9	- 85
Działania profilaktyczne oparte o aktywność fizyczną realizowane w 2009 roku w poszczególnych jednostkach organizacyjnych Policji	
Aneks nr 10	- 87
Informacje dotyczące szkoleń policjantów-spottersów	
Aneks nr 11	- 88
Założenia Forum Nauczycielskich	
Aneks nr 12	- 89
MATERIAŁY DO TEMATU:	
Jak sobie radzić z agresją oraz innymi negatywnymi emocjami u dzieci?	
Aneks nr 13	- 94
MATERIAŁY DO TEMATU:	
Odpowiedzialność rodziców/opiekunów prawnych za czyny nieletnich	
BIBLIOGRAFIA	- 97

I. WPROWADZENIE

Współzawodnictwo sportowe niezmiennie łączy się nie tylko z rywalizacją zawodników w dążeniu do zdobycia lauru zwycięstwa, ale również, co szczególnie zaznacza się w przypadku sportów zespołowych, z konkurowaniem zwolenników poszczególnych drużyn, czy też regionów kraju reprezentowanych przez sportowców poszczególnych dyscyplin zespołowych. Rywalizacja ta z jednej strony może przybierać formę „zdrowego” dopingu, który bezsprzecznie wpływa pozytywnie na osiągane wyniki, jednakże z drugiej strony może przeradzać się w dosłowne wzajemne zwalczanie się zwolenników dwóch rywalizujących drużyn, przejawiające się negatywnie poprzez zachowania agresywne oraz używanie siły. Sytuacje takie przeradzają się również w akty wandalizmu i przestępstwa popełniane przez chuliganów, w obliczu których konieczna staje się ingerencja Policji. W takich sytuacjach trudno mówić o pięknie idei współzawodnictwa sportowego, a zasady fair play wydają się nie obowiązywać.

Dlatego niezwykle istotne staje się zapobieganie takim sytuacjom lub przynajmniej ograniczanie ich liczby, szczególnie poprzez oddziaływanie na społeczeństwo przy wykorzystaniu aktywności ruchowej, czy to w postaci uczestnictwa w sporcie, czy też aktywności rekreacyjnej. Tworząc niniejszy program oparto się na przekonaniu, iż aktywny ruchowo styl życia powinno traktować się z jednej strony jako jeden z prostszych i efektywniejszych sposobów radzenia sobie ze stresem oraz napięciami psychicznymi, z drugiej natomiast jako aktywność posiadającą ogromne walory profilaktyczno-zdrowotne¹. Jednocześnie niezwykle istotny jest fakt, iż trening fizyczny wymusza rozwój umiejętności podporządkowania się zwyczajom oraz normom, regulaminom i kodeksom, a w konsekwencji kształtuje prawidłową postawę społeczną². Aktywne dążenie do podnoszenia poziomu sprawności i umiejętności sportowych prowadzi również do podwyższenia samooceny jednostki. Zdrowa rywalizacja daje natomiast sposobność do odreagowania frustracji, a osiągnięcie poprawy formy fizycznej, czy też osiągnięcie dobrych rezultatów sportowych wzmacnia wiarę we własne możliwości.

Ponadto nie bez znaczenia dla idei projektowania niniejszego

---

¹ Z.Żukowska, *Stres a twój styl życia*, Problemy Higieny, 1998 nr 49, s.253–259.

² R.M.Kalina, *Przeciwdziałanie agresji. Wykorzystanie sportu dla zmniejszania agresywności*, Warszawa 1991.

przedsięwzięcia były przygotowania do współorganizacji przez Polskę Mistrzostw Europy w Piłce Nożnej Euro 2012, a w konsekwencji konieczność zaplanowania i realizowania przedsięwzięć ukierunkowanych na zapewnienie bezpieczeństwa podczas zbliżających się rozgrywek. Z całą pewnością uznano, iż nie istnieje jeden sprawdzony sposób na zwalczanie chuligaństwa pseudokibiców i aby je ograniczyć, potrzeba syntezy działań w wielu obszarach. Przy czym podkreślić należy, że skuteczność owych oddziaływań, a w konsekwencji szczególna dbałość o bezpieczeństwo zarówno w obiektach sportowych, jak też w ich otoczeniu powinna stać się priorytetem dla wszystkich instytucji, służb i organizacji pozarządowych funkcjonujących w rzeczywistości społecznej na poziomie krajowym, regionalnym, a także w środowiskach lokalnych. Naturalną konsekwencją owego interdyscyplinarnego spojrzenia musi stać się sięgnięcie po uprawnienia, a przede wszystkim kompetencje i doświadczenia organów państwowych, samorządowych i organizacji społecznych, łącząc je w celu nieustannego podnoszenia skuteczności inicjatyw mających na celu zapobieganie zagrożeniom związanym z imprezami o charakterze sportowym. Działania te organizować można począwszy od zapewnienia odpowiednich środków technicznych jak monitoring wizyjny trybun, numerowane miejsca siedzące, działania mające na celu dotarcie do najbardziej agresywnych chuliganów poprzez współpracę władz klubu z kibicami, czy też powołanie instytucji "spottersa"³ na polskich boiskach, poprzez szkolenia organizatorów imprez sportowych oraz przedstawicieli firm zajmujących się zabezpieczaniem sportowych imprez masowych, aż do niezwykle istotnych działań profilaktycznych adresowanych do polskiego społeczeństwa. Profilaktyka w duchu *fair play* kierowana zwłaszcza do najmłodszych umożliwia kształtowanie i wzmacnianie postaw kulturalnego kibicowania.

Z uwagi na wspomnianą już konieczność zintegrowania wysiłków oraz kompetencji różnych podmiotów autor projektu - Biuro Prewencji Komendy Głównej Policji - do współrealizacji niniejszego programu zaprosiło: Biuro Pełnomocnika Rządu ds. Równego Traktowania, Ministerstwo Spraw Wewnętrznych i Administracji, Ministerstwo Edukacji Narodowej, Ministerstwo

---

³ Zgodnie z policyjnym rozumieniem tego pojęcia "spotters" to funkcjonariusz zajmujący się problemami i zagadnieniami związanymi ze środowiskiem kibiców, odpowiedzialny za kontakty z tym środowiskiem, identyfikujący zagrożenia i współpracujący z władzami klubów piłkarskich. Można powiedzieć, iż spotters jest policjantem - kibicem piłkarskim.

Sprawiedliwości, a także Polski Komitet Olimpijski, Państwową Agencję Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, Fundację na Rzecz Wspierania Edukacji Szkolnej oraz Główny Sztab Policji Komendy Głównej Policji. Należy również wspomnieć, iż założenia oraz zadania zaplanowane do realizacji w ramach przedsięwzięcia korelują z takimi narodowymi dokumentami, jak Strategia rozwoju sportu w Polsce do roku 2015, Krajowy Program Zapobiegania Narkomanii, Narodowy Program Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, Rządowy Program Ograniczania Przystępności i Społecznych Zachowań pn. „Razem bezpieczniej”, czy wreszcie z Narodowym Programem Zdrowia. Ponadto, założenia programu są spójne z dokumentami międzynarodowymi. Głównym aktem regulującym owe zagadnienia jest Konwencja Rady Europy z 1985 roku w sprawie przemocy i niewłaściwego zachowania się widzów w czasie imprez sportowych, w szczególności podczas meczów piłki nożnej oraz wspólnego działania w zakresie porządku publicznego i bezpieczeństwa, przyjęta Traktatem z Maastricht, której art. 1 obliguje Strony do podejmowania niezbędnych działań w zakresie zapobiegania i kontroli przemocy w jej przedmiocie. Również w „Programie Haskim: wzmocnienie wolności, bezpieczeństwa i sprawiedliwości w Unii Europejskiej” (2005/C 53/01) przyjętym przez Radę Europejską, w rozdz. II pkt. 2 ppkt. 2.6 czytamy, iż „zapobieganie przestępczości stanowi nieodzowną część prac mających na celu stworzenie przestrzeni wolności, bezpieczeństwa i sprawiedliwości. Dlatego też, Unia potrzebuje skutecznego narzędzia do wspierania wysiłków Państw Członkowskich w zapobieganiu przestępczości (...)”⁴.

II. UZASADNIENIE PROGRAMU

2.1. Diagnoza sytuacji na stadionach i w obiektach sportowych

Prowadząc rozważania na temat problemu chuligaństwa stadionowego zamiennie określanego jako “pseudokibicowanie”, dociera się do kwestii kryminologicznie rozumianej geografii owego zjawiska, a także jego skali. Opracowania teoretyczne oraz dane statystyczne wskazują, że w Polsce jest kilka

---

⁴ *Program Haski: wzmocnienie wolności, bezpieczeństwa i sprawiedliwości w Unii Europejskiej, Dziennik Urzędowy Unii Europejskiej, 2005/C 53/01.*

głównych regionów stanowiących ogniska chuligańskich ekscesów związanych z działalnością pseudokibiców klubów piłkarskich, którzy wiodą prym we wszczynaniu awantur. Z pewnością należą do nich Warszawa wraz z pseudofanami CWKS Legia, Łódź z ŁKS-em i Widzewem, Trójmiasto z Arką Gdynia oraz Lechią Gdańsk, Górny Śląsk wraz z Ruchem Chorzów i Górnikiem Zabrze, Zagłębie Dąbrowskie z pseudofanami Zagłębia Sosnowiec, Szczecin z Pogonią, Wrocław z Śląskiem, a także Kraków z pseudofanami Wisły oraz Cracovii⁵.

Jak wskazują dane liczbowe zawarte w raporcie Policji w roku 2010 odnotowano 105 ekscesów chuligańskich oraz 58 przypadków zbiorowych naruszeń prawa. Wspomniany raport pozwala również stwierdzić, że na przestrzeni kilku ostatnich lat można zaobserwować utrzymującą się tendencję do najwyższego nasilenia zdarzeń właśnie w trakcie trwania sportowych imprez masowych. Ponadto należy zwrócić uwagę, że spośród 58 zanotowanych w roku 2010 przypadków zbiorowego naruszenia prawa w związku z przeprowadzaniem imprez sportowych, aż 54 zdarzeń miało miejsce podczas meczów piłki nożnej⁶. Naruszenia porządku, najczęściej polegają na niszczeniu obiektu, bójkach kibiców z ochroną stadionu oraz funkcjonariuszami Policji, wzniesieniu ognia na stadionie, rzucaniu środków pirotechnicznych oraz innych przedmiotów w pole gry, pojawianiu się niedozwolonej symboliki o charakterze antysemitycznym i rasistowskim, demolowaniu stoisk gastronomicznych, wtargnięciu kibiców na płytę stadionu, paleniu szalików, czy też naruszaniu zasad przyjmowania kibiców drużyny gości⁷.

2.2. Rozumienie podstawowych pojęć oraz etiologia zjawiska chuligaństwa stadionowego

Według licznych opracowań współczesny kibic to osoba, która czynnie interesuje się sportem, czyta specjalistyczną prasę oraz śledzi emitowane w radiu i telewizji transmisje z zawodów sportowych. Imprezy sportowe traktuje jako czas radości i zabawy związanej ze sferą jego ulubionej dyscypliny. Do grupy „kibiców” zalicza się przede wszystkim uczestników widowisk sportowych na stadionach,

---

⁵ J. Dudala, *Fani-chuligani. Rzecz o polskich kibolach*, Wyd. Akademickie „Żak”, Warszawa 2004, s.46.

⁶ Główny Sztab Policji, *Raport o stanie bezpieczeństwa imprez masowych*, Warszawa 2010, s.6.

⁷ PZPN, *Raport o stanie bezpieczeństwa na stadionach za sezon 2007-2008*, Warszawa 2008.

w halach oraz innych obiektach, ale również telewidzów jedynie oglądających programy sportowe, a nawet osoby wspominające czasami o danej dyscyplinie. Warto zaznaczyć, że funkcjonują nawet specjalne „kluby kibica”, a także „stowarzyszenia kibiców” tworzone zazwyczaj przy klubach sportowych, a także przez osoby prywatne, które zrzeszają fanów danego zespołu sportowego. Zgodnie z filozofią ich funkcjonowania rolą prawdziwego, wiernego kibica jest próba wsparcia zawodnika, drużyny i klubu, zarówno w momentach triumfu, jak również porażki⁸. A przez „kulturalne kibicowanie” rozumieć można doping drużyny, bądź też indywidualnego sportowca z zachowaniem zasad współżycia społecznego oraz kulturalnego zachowania się, a także jako pośrednie zaangażowanie w aktywność sportową w celu wyrażenia swego poczucia patriotyzmu, czy też identyfikacji z określonym regionem kraju.

Natomiast, w odróżnieniu od kibica, „pseudokibic” to osoba, dla której udział w rozgrywkach sportowych, a szczególnie meczu, stanowi pretekst do wywołania awantury, a sztyld klubu oraz jego zawodnicy, czy też wynik spotkania stanowią wyłącznie pretekst do przejawiania agresji. Stadionowe awantury, czyli jak określają je sami kibice „zadymy”, które w żaden sposób nie są związane z rozgrywkami sportowymi i dopingowaniem, najczęściej odbywają się podczas meczów piłki nożnej⁹. Warto podkreślić, iż pseudokibice piłkarscy to osoby mające swą własną „ligę chuliganów”, w której najwyżej oceniane są grupy wszczynające awantury z największą częstotliwością¹⁰. „Pseudokibic” lub inaczej chuligan stadionowy to z reguły widz, którego źle rozumiany „doping” polega na rzucaniu obraźliwych słów zarówno pod adresem zawodników, jak i sędziów, a także niejednokrotnie głoszeniu rasistowskich czy też antysemickich haseł, a w skrajnych przypadkach nawet na przejawianiu zachowań agresywnych. Zatem chuligan stadionowy to człowiek naruszający godność, a także nietykalność innej osoby, godzący w działalność instytucji państwowych i społecznych, niszczący lub uszkadzający mienie. Chuligańskie zachowanie to często czyn o charakterze przestępczym, bezmyślny lub dyktowany chęcią zlekceważenia zasad współżycia społecznego¹¹. Przywiązanie takich osób do barw klubowych lub reprezentacyjnych często graniczy z fanatyzmem, wskutek którego dochodzić może do walk między

---

⁸ Dostępne na stronie: www.wikipedia.org [data korzystania: 15 maja 2009r].

⁹ J. Dudała, op.cit., s. 26.

¹⁰ J. Dudała, ibidem, str.65.

¹¹ Dostępne na: www.portalwiedzy.onet.pl [data korzystania: 23 kwiecień 2009 roku].

grupami „pseudofanów”, a także gróźb oraz aktów wandalizmu i przemocy wobec sportowców, którzy “zawiedli” ich oczekiwania¹².

Wszelkie zamierzenia zmiany zachowań takich osób oraz kroki zmierzające do zaprojektowania stosownych działań muszą zostać poprzedzone próbą określenia etiologii tego zjawiska. Okazuje się bowiem, że korzeni tego co dziś określamy mianem pseudokibicowania lub chuligaństwa stadionowego doszukać można się już w czasach Imperium Rzymskiego. Ludzie ówczesnie dopingujący wyścigi rydwanów ubrani w barwy zawodników, z którymi się identyfikowali, toczyli ze sobą zajadłe walki¹³. Futbolowe chuligaństwo natomiast wywodzi się i wniknęło na stadiony innych krajów europejskich z Wielkiej Brytanii, a przejawia się szczególnie dopingiem drużyny podczas spotkań wyjazdowych¹⁴. Jak wskazuje literatura przedmiotu po raz pierwszy pseudokibice pojawili się na polskich trybunach w połowie lat 70. Wcześniej ekscesy wywoływane przez stadionowych chuliganów zdarzały się sporadycznie¹⁵.

Niektórzy autorzy wskazują, że w związku z ewolucją procesów cywilizacyjnych powodujących zmiany stylu życia współczesnego człowieka chuligaństwo występuje głównie w dużych skupiskach ludności. Zmiany te, niejednokrotnie pociągają za sobą wiele niepożądanych skutków i zjawisk, na przykład w postaci kryzysu wartości i autorytetów, osłabienia więzi rodzinnych, czy też nadmiernego skłaniania się w stronę konsumpcjonizmu, a w konsekwencji frustracji spowodowanej ubóstwem i zróżnicowaniem warunków socjalno-bytowych. W literaturze przedmiotu czytamy, że niedojrzałe, niekontrolowane sposoby rozładowywania stresu i napięć emocjonalnych mogą prowadzić, poza sięganiem po substancje psychoaktywne do innych zachowań, których psychologiczne funkcje i oddziaływania są zbliżone, a mechanizm ich podejmowania opiera się na ucieczce od trudnej rzeczywistości, własnej bezradności, bezsilności i lęków¹⁶.

Należy podkreślić, iż konsekwencje konsumpcyjnego stylu życia, stopniowego wzrostu potrzeb i oczekiwań, a także ograniczonego zakresu możliwości ich zaspokajania w szczególności dotyczą dzieci i młodzież, a dodatkowe pozostawienie najmłodszej części społeczeństwa sam na sam z jej młodzieńczymi problemami, może skutkować podejmowaniem zachowań społecznie niepożądanych. Nierzadko agresja stanowi reakcję na frustrację powstałą w wyniku niezadowolenia,

---

¹² Dostępne na stronie: www.wikipedia.org [data korzystania: 15 maja 2009r.].

¹³ J.Dudała, op.cit., s.25.

¹⁴ J.Dudała, ibidem, s.26.

¹⁵ J.Dudała, ibidem, s.28.

¹⁶ G.Dolińska-Zygmunt (red.), *Elementy psychologii zdrowia*, Wrocław 1996.

a sposobem na ucieczkę od problemów staje się sięgania po alkohol, papierosy, czy też środki odurzające, a często również przestępcza aktywność w nieformalnych grupach rówieśniczych¹⁷. Tymczasem chuligani to głównie dorastający młodzi ludzie podatni na wpływy środowiska zewnętrznego, w którym autorytetem jest “siła” i przemoc. Ta dorastająca część społeczeństwa jest zbuntowana przeciwko wszystkiemu i wszystkiemu, a przecież młodość to wiek marzeń, ale również kryzysu i konfliktu ze światem dorosłych, okres odkrywania wartości człowieka i świata, wrastania w życie społeczne, ale często również czas kryzysu świadomości w sferze moralnej¹⁸. Jak zauważają niektórzy autorzy, dla dorastającej młodzieży grupy nieformalne stają się niejako grupami „wsparcia”, w których dominuje swoboda oraz akceptacja robienia wszystkiego na co ma się ochotę bez względu na konsekwencje. Zatem można przypuszczać, że im silniejsze i bardziej pozbawione zastrzeżeń jest poczucie owej przynależności tym większe prawdopodobieństwo, że postawy etnocentryczne będą wpływały na ocenę ludzi nie ze względu na ich indywidualne przymioty i cechy, ale poprzez pryzmat uprzedzeń i przynależności do określonej grupy¹⁹.

2.3. Profilaktyka agresji, przemocy oraz chuligaństwa stadionowego

Jednym ze sposobów ograniczania rozmiaru negatywnych incydentów, które wiążą się z agresywnym zachowaniem pseudokibiców jest z całą pewnością interwencja Policji. Zaznaczyć jednak należy, że stanowi ona jedynie reakcję na pewien zaistniały stan i w zasadzie nie wpływa na zmianę negatywnych zachowań. Ponadto należy dodać, że wspomniane działania interwencyjne generują po stronie Policji znaczne koszty finansowe, a co istotniejsze – powodują niejednokrotnie uszczerbek na zdrowiu policjantów. Dla zobrazowania można podać za raportem Głównego Sztabu Policji, iż tylko w 2010 roku podczas działań przywracających naruszony porządek publiczny obrażenia odniosło 90 policjantów. Natomiast straty

---

¹⁷ S.Sosnowski, *Aktywność ruchowa jako alternatywa dla zachowań negatywnych* [w:] M.Stefański (red.) *Edukacja-profilaktyka-terapia. Wymiary prewencji kryminalnej*, Wyd. Uniwersytetu Gdańskiego, Gdańsk 2009, s.35-41.

¹⁸ M.Jędrzejewski, *Młodość a subkultura*, Warszawa 1999.

¹⁹ S.Sosnowski, *Krótką refleksja o (nie)tolerancji wobec odmienności innych*, materiały pokonferencyjne, Wrocław 2008, maszynopis pracy.

w mieniu policyjnym wyniosły 99 547 zł²⁰. Przy czym z całą pewnością koszty są niewspółmierne do strat ponoszonych corocznie przez właścicieli obiektów sportowych, na których dochodzi do awantur chuligańskich, a także władz samorządowych miast gospodarzy imprez sportowych. Jeśli dodać do tego jeszcze kwestię negatywnego wpływu takich wybryków na ograniczenie uczestnictwa w rozgrywkach oraz różnorodnych zawodach sportowych „właściwie” funkcjonujących kibiców, wówczas koszty zjawiska pseudokibicowania stają się szeroko rozumianymi kosztami społecznymi. Z tego względu niezwykle istotna staje się konieczność projektowania rozwiązań, które mogą wpłynąć na zapobieganie, a przynajmniej ograniczanie rozmiaru tego zjawiska. Jak wspomniano na wstępie, z całą pewnością należy łączyć wysiłki wielu kompetentnych podmiotów na rzecz nieustannego podnoszenia skuteczności inicjatyw mających na celu zapobieganie zagrożeniom związanym z imprezami o charakterze sportowym, ze szczególnym uwzględnieniem działań profilaktycznych adresowanych do dzieci i młodzieży.

Ten typ oddziaływania nabiera szczególnego znaczenia z uwagi na to, iż wśród agresywnych widzów znajdują się nie tylko ich dorośli zwolennicy, ale niestety również osoby małoletnie. Dzieci i młodzież uczą się zachowań społecznych w znacznym stopniu poprzez modelowanie korzystając z dostępnych im wzorców. W konsekwencji kopiują również agresywne zachowania podczas różnorodnych rozgrywek sportowych. Każde zachowanie człowieka, w tym również agresywne, jest motywowane wieloma czynnikami, które nagromadzają się i nawarstwiają w czasie. Wśród badaczy problemu istnieje zgoda, że za reakcje oraz zachowania agresywne odpowiadają czynniki indywidualne (osobowościowe lub fizjologiczne), a także socjokulturowe. Przy czym procesy fizjologiczne odpowiadają za stan pobudzenia emocjonalnego, a jego wykorzystanie i ukierunkowanie zależy od samej jednostki. Natomiast czynniki socjokulturowe dostarczają gotowych wzorców zarówno reakcji, jak też zachowań agresywnych; interpretacji bodźców, sytuacji, zdarzeń, kontekstu, w których ta jednostka aktualnie się znajduje; oczekiwań wzmocnień ze strony innych osób, a także sposobów uwalniania się od lęku i poczucia winy²¹. Bez względu jednak na przyczynę problem ten wymaga reakcji ze strony zarówno samych rodziców, jak też przedstawicieli instytucji lub organizacji zarazem kompetentnych i zobowiązanych do zwalczania owego zjawiska. Przy czym niezwykle istotnym elementem jest nie tyle

---

²⁰ Główny Sztab Policji, op.cit., s.50.

²¹ K.Ostrowska, J.Surzykiewicz, *Zachowania agresywne w szkole*, CMPP, Warszawa 2005, s.5.

represja, czyli wyciąganie konsekwencji w stosunku do dzieci i młodzieży podejmującej zachowania społecznie niepożądane, lecz działania mające na celu zapobieganie ich zaistnieniu. Dlatego warto wziąć pod uwagę liczne opracowania, które wskazują na możliwość trwałej redukcji zachowań negatywnych, a nawet ich całkowite wytłumienie poprzez skierowanie zainteresowań najmłodszych w pozytywnym kierunku. Pożądane efekty można zatem uzyskać poprzez wspomnianą edukację, ale również popularyzację sportu, zasad fair play, a także różnorodnych form aktywności fizycznej, w tym kulturalnego dopingowania, wypoczynku ruchowego, czy też rekreacji kierując skoncentrowane na emocjach postępowanie jednostki na realizację pewnego zadania²².

W literaturze pedagogicznej, kryminologicznej, kryminalistycznej, prawnej, czy też z zakresu patologii społecznej działania te określane są mianem: zapobiegania, profilaktyki, zwalczania, prewencji, kontroli przestępczości, a także polityki kryminalnej, czy profilaktyki społecznej. Zdaniem znawców owej tematyki wyłoniła się już nawet nowa dyscyplina badawcza, której celem jest zapobieganie najbardziej poważnym dysfunkcjom człowieka, bądź też przynajmniej łagodzenie lub ograniczanie ich przyczyn. Zawężenie wszystkich określeń działań o charakterze zapobiegawczym do jednego pojęcia jest więc niemożliwe, jednakże można powiedzieć, że w języku polskim przez „zapobieganie” rozumiemy niedopuszczenie do czegoś, zabezpieczenie przed czymś, czyli profilaktykę, ale również zapobieganie czemuś, a zwłaszcza przestępstwom, czyli prewencję²³. Działania profilaktyczne podejmowane są natomiast przez wiele różnorodnych instytucji i najczęściej przyjmują formę programów profilaktycznych, inaczej nazywanych prewencyjnymi, ukierunkowanych na wyprzedzanie zaistnienia pewnych problemów, które są istotne z punktu widzenia społeczności lokalnych²⁴. Zgodnie z nową klasyfikacją poziomów profilaktyki, od 2005 roku upowszechnianą w Unii Europejskiej, podejmowane działania zalicza się do profilaktyki uniwersalnej adresowanej do całej niezdiagnozowanej populacji i jej podgrup, profilaktyki selektywnej dla grup zwiększonego ryzyka, a także profilaktyki wskazującej adresowanej do tych jednostek z grup ryzyka, u których występują wczesne sygnały problemów i liczne niepokojące zachowania²⁵.

Przykład działań ukierunkowanych na zapobieganie przestępczości, ale

---

²² Ch.Schenk, *Relaksacja – sposób na stres*, Warszawa 1996.

²³ T.Cielecki, *Prewencja kryminalna. Studium z profilaktyki kryminologicznej*, Opole 2004.

²⁴ T.Cielecki, *ibidem*.

²⁵ J.Szymańska, *Klasyfikacja profilaktyki*, CMPP, Warszawa 2009.

również na przeciwdziałanie agresji wśród dzieci i młodzieży mogą stanowić takie inicjatywy, jak:

- treningi umiejętności społecznych oparte na oryginalnym modelu umiejętności współzycia społecznego, który zawiera trzy składowe, a mianowicie: percepcję społeczną, czyli zdolność rozumienia wskazówek społecznych otrzymywanych od innych ludzi, poznanie społeczne, które odnosi się do przetwarzania informacji, wyboru celów, rozważania reakcji oraz podejmowania decyzji jak reagować, oraz wywiązywania się z zadań społecznych, czyli zdolności do reagowania wobec innych w sposób odpowiedni i kompetentny²⁶,
- czy też profilaktyczno-wychowawczy program przeciwdziałania agresji u dzieci w młodszym wieku szkolnym oparty o zabawy i ćwiczenia aktywizujące działalność dzieci²⁷.

W programie *“Jestem kibicem przez duże K”* zaplanowano działania oparte na dwóch sprawdzonych strategiach profilaktycznych²⁸:

- **strategii edukacyjnej** – polegającej na przekazywaniu wartości prospołecznych oraz uczeniu kluczowych umiejętności psychologicznych i społecznych umożliwiających radzenie sobie z własnymi emocjami, a także radzenie sobie w sytuacjach społecznych, w kontaktach z innymi ludźmi. Do najważniejszych umiejętności zalicza się umiejętność radzenia sobie ze stresem, podejmowania decyzji, nawiązywanie i podtrzymywanie kontaktów interpersonalnych, współdziałania, opierania się presji grupy i rozwiązywania konfliktów.
- **strategii alternatyw** – polegającej na stwarzaniu młodzieży możliwości do angażowania się w konstruktywną działalność, dzięki której może rozwijać swoje zainteresowania, zaspokoić potrzebę przynależności do grupy – ale zintegrowanej wokół pozytywnych celów, czy zaspokoić potrzebę osiągnięć dzięki doświadczeniu sukcesu. Odpowiednio dobrane zajęcia artystyczne, sportowe lub charytatywne stanowią, zgodnie z badaniami, alternatywę dla zachowań dyfunkcyjnych. Ich skuteczność została potwierdzona, zwłaszcza w odniesieniu do młodzieży z grup zwiększonego ryzyka.

---

²⁶ Więcej czytaj w: C.R.Hollin, D.Browne, E.J.Palmer, *Przestępczość wśród młodzieży. Rozpoznanie zjawiska, diagnozowanie i profilaktyka*, GWP, Gdańsk 2004, s.52.

²⁷ Więcej czytaj w: T.Pluta, *Profilaktyczno-wychowawczy program przeciwdziałania agresji u dzieci w młodszym wieku szkolnym*, Wyd. Impuls, Kraków 2007.

²⁸ Z.B.Gaś, *Profilaktyka uzależnień*, WSiP, Warszawa 1993.

Wykorzystanie dwóch sprawdzonych strategii profilaktycznych powinno zwiększyć efektywność programu.

W kształtowaniu samoświadomości jednostki oddziaływania edukacyjne są wręcz niezbędne, gdyż prowadzą do wykształcenia otwartości jednostki, zrozumienia siebie, poszanowania różnic, ale również poznawania i umiejętności współdziałania z innymi²⁹. Z kolei alternatywne oddziaływanie programu polegać ma na stymulowaniu działalności społecznej adresatów stwarzając możliwości rozwijania doświadczeń życiowych, potwierdzania własnej wartości, czy też czerpania satysfakcji z pozytywnego uczestnictwa we współtworzeniu oraz realizacji tego programu, a tym samym stwarzając alternatywę dla podejmowania zachowań niepożądanych. Zamysłem autorów programu jest, by zadania zaplanowane do realizacji w ramach dwóch wspomnianych strategii wykorzystać w celu z jednej strony zapobiegania kształtowaniu się u młodych ludzi rozchwianej tożsamości zbiorowej pseudokibiców, która może skutkować patologią, kultem norm i wartości zamkniętych na zewnętrzne wpływy³⁰, z drugiej natomiast wzbudzania wśród dzieci i młodzieży poczucia tożsamości, jako wartości dodatnio wpływającej i wzmacniającej grupę, decydującej o poczuciu odrębności w oparciu o szczególne cechy i zadania grupy, stanowiącej podstawę jej stabilności, a tym samym sprzyjającej poprawności jej wewnętrznej organizacji.

Decyzja o wykorzystaniu aktywności fizycznej, jako alternatywy dla zachowań negatywnych wynikała z przekonania, że jej podejmowanie jako środek wychowawczy jest potężnym czynnikiem stymulującym, czyli z jednej strony pobudzającym dynamikę rozwojową, z drugiej natomiast kształtującym osobowość, szczególnie, że oddziaływanie wychowawcze związane jest z przynależnością do określonej grupy. W oddziaływaniu na dzieci niezmiernie ważny staje się również jej aspekt utylitarny. Poprzez podejmowanie czynności ruchowych i rozszerzanie ich zakresu za sprawą coraz lepszego radzenia sobie z pewnymi ich formami jednostka łatwiej adaptuje się do otaczającej rzeczywistości, a w konsekwencji do życia, zdobywa wiarę w własne możliwości, pokonuje obawy oraz wewnętrzne opory, a także cieszy się własnymi osiągnięciami³¹. Idea proponowanej inicjatywy obejmuje działania

---

²⁹ J.Nikitorowicz, *Edukacja międzykulturowa na pograniczach kultur (propozycje realizacyjne)* [w:] T.Lewowicki, B.Grabowska (red.), *Spółeczności pogranicza, wielokulturowość, edukacja*, Wyd. Uniw.Śląskiego, Cieszyn 1996, s. 50-51.

³⁰ B.Skarga, *Problemy tożsamości społecznej* [w:] H.Machińska (red.), *Nietolerancja, rasizm, ksenofobia*, OliD Rady Europy, Warszawa 1999.

³¹ Skorzystano z doświadczeń i pomysłów z realizacji *edukacyjno-alternatywnego programu dla dzieci i ich rodziców/opiekunów prawnych pn. „S – prawność, P – romocja wartości, O – dpowiedzialność, R – ozwaga, T – olerancja”*, M.Kordaczuk-Wąs, S.Sosnowski, maszynopis pracy.

mieszczące się w obszarze profilaktyki uniwersalnej skierowanej do uczniów, ich rodziców (opiekunów prawnych), nauczycieli, policjantów, a także przedstawicieli innych instytucji oraz podmiotów występujących w środowiskach lokalnych działających na rzecz wychowania dzieci i młodzieży, zapewniania bezpieczeństwa oraz krzewienia sportu i kultury fizycznej. Natomiast w części adresowanej do dzieci i młodzieży z grup ryzyka - również z obszaru profilaktyki selektywnej.

W celu realizacji założonych celów operacyjnych programu proponuje się, aby działania były:

- o cyklicznie powtarzane,
- o kontynuowane w przedmiotach nauczania w oparciu o podstawę programową kształcenia ogólnego w szkołach podstawowych oraz zawarte w niej cele edukacyjne dla wszystkich etapów edukacyjnych³²;
- o “uzupełniane” poprzez działania profilaktyczne dotyczące tematyki kibicowania realizowane w środowiskach lokalnych przez placówki systemu oświaty, jednostki organizacyjne Policji (działania profilaktyczne realizowane przez Policję na terenie kraju znajdują się **w aneksie nr 9**), a także inne podmioty działające w środowiskach lokalnych;
- o kontynuowane w treściach edukacyjnych zawartych na stronie internetowej programu, w specjalnych linkach dla poszczególnych adresatów.

Po zakończeniu realizacji programu szkoły, placówki systemu oświaty oraz pozostałe placówki uczestniczące w jego wdrażaniu otrzymają potwierdzenia udziału w programie *“Kibicujemy przez duże K”* zatwierdzone przez kierownictwo podmiotów realizujących inicjatywę na szczeblu centralnym.

---

³² Zgodnie z rozporządzeniem Ministra Edukacji Narodowej z dnia 23 grudnia 2008 roku w sprawie podstawy programowej wychowania przedszkolnego oraz kształcenia ogólnego w poszczególnych typach szkół (Dz. U. z dnia 15 stycznia 2009 r., Nr 4, poz. 17).

III. WNIOSKI I REKOMENDACJE

Program zakłada wykorzystanie oddziaływań ukierunkowanych na kształtowanie postaw prospołecznych dzieci i młodzieży poprzez aktywność sportową i rekreacyjną, a także zintegrowanie środowisk lokalnych wokół idei uczestnictwa w aktywności sportowej. Ukierunkowany jest z jednej strony na promowanie czynnego uczestnictwa w zajęciach ruchowych, z drugiej natomiast na aktywne, właściwe i zarazem bezpieczne dopingowanie jako alternatywną formę spędzania wolnego czasu. Materiał teoretyczny pozwala na sformułowanie następujących wniosków oraz rekomendacji istotnych z perspektywy realizacji inicjatywy.

WNIOSKI	REKOMENDACJE
* zachowania agresywne podejmowane przez dzieci i młodzież często wynikają z braku umiejętności nawiązywania i podtrzymywania poprawnych interakcji, a także nieumiejętności radzenia sobie z lękiem lub stresem	* dzieci i młodzież powinno uczyć się wzajemnych pozytywnych relacji opartych na współdziałaniu oraz "zdrowym" współzawodnictwie, a także panowania nad złością, kontrolowania własnych zachowań i reakcji wobec innych osób oraz konstruktywnego rozładowywania napięcia poprzez wysiłek fizyczny
* agresji można uczyć się m.in. przez naśladownictwo, co widoczne jest podczas zamieszek pseudokibiców. Sprzyja temu dodatkowo poddawanie się konformizmowi informacyjnemu, czyli traktowanie zachowania innych jako wyznacznika tego, jakie zachowanie jest w danej sytuacji adekwatne i słuszne, a także anonimowość w dużej grupie, deindywidualizacja i zwiększona tendencja do „zarazania” się emocjami innych osób	* należy uczyć młodych ludzi dostrzegania w zawodach sportowych nie walki między „rywalami”, czy też czynników podziału takich jak np. porażka jednej drużyny i wygrana przeciwnej, lecz poczucia szacunku wobec współzawodnika, poszanowania dla zasad <i>fair play</i> oraz zasad kulturalnego kibicowania
* niezależność oraz pewność siebie osób z grup ryzyka niezwykle często jest jedynie pozorna. Zwykle takie osoby czują się bezsilne, zależne od innych, czy też niedowartościowane, co może być przyczyną wrogiego stosunku do innych ludzi	* u dzieci i młodzieży, a szczególnie u osób z grup ryzyka należy budować silną osobowość oraz poczucie własnej wartości, które są warunkiem właściwego rozwoju społecznego, czy też podejmowania prawidłowych kontaktów społecznych. Do tego celu należy wykorzystać np. aktywność fizyczną i sukces sportowy w postaci pokonywania własnych ograniczeń
* kryzys wartości i norm, ze szczególnym uwzględnieniem autorytetów	* budowanie autorytetów poprzez oddziaływanie osób znaczących, tj. znanych sportowców, którzy osiągnęli sukces
* etiologia podejmowania przez dzieci i młodzież zachowań negatywnych, w tym	* konieczne jest wieloaspektowe współdziałanie wielu podmiotów

zachowań chuligańskich podczas imprez sportowych jest zjawiskiem wieloczynnikowym	posiadających różnorakie kompetencje, gdyż tylko podejście kompleksowe skutkować może efektywną profilaktyką i podniesieniem poziomu bezpieczeństwa w środowiskach lokalnych, ze szczególnym uwzględnieniem imprez rekreacyjnych oraz masowych imprez sportowych, takich jak Mistrzostwa Europy w Piłce Nożnej Euro 2012
* zachowania chuligańskie, do których dochodzi podczas imprez sportowych mogą być konsekwencją społecznego przyzwolenia na takie zachowania w postaci braku stosownej reakcji, a nawet pewnej „mody”	* należy kształtować społeczną świadomość, zarówno dzieci i młodzieży, jak i osób dorosłych w zakresie wyrażania dezaprobaty wobec chuligańskich zachowań
* problemy z zachowaniami negatywnym najmłodszych wynikać mogą również z braku właściwej opieki ze strony rodziców/opiekunów prawnych lub też z braku umiejętności dorosłych w radzeniu sobie z negatywnymi emocjami dzieci	* konieczne jest podnoszenie poziomu świadomości rodziców/opiekunów prawnych w zakresie odpowiedzialności za zachowania chuligańskie podopiecznych, a także rozwijanie ich umiejętności wychowawczych
* niezwykle istotne znaczenie dla przeciwdziałania lub przynajmniej ograniczenia negatywnych zachowań podejmowanych przez młodych ludzi mają oddziaływania edukacyjne oraz alternatywne oparte o wykorzystanie aktywności fizycznej	* konieczne jest rozwijanie świadomości kadry pedagogicznej szkół, a także placówek opiekuńczo-wychowawczych wsparcia dziennego, młodzieżowych ośrodków wychowawczych oraz socjoterapii, ośrodków kuratorskich oraz policyjnych izb dziecka w zakresie możliwości wykorzystania zajęć opartych o aktywność sportową i rekreacyjną, a także rozwijanie ich umiejętności dydaktycznych i metodycznych w tym zakresie
* działania mające na celu podniesienie poziomu bezpieczeństwa na stadionach i w obiektach sportowych nie mogą ograniczać się jedynie do działań reaktywnych, czy też tzw. prewencji fizycznej	* konieczne jest systematyczne włączanie policjantów w profilaktykę ogólnospołeczną ukierunkowaną na zagadnienie kulturalnego uczestnictwa w imprezach sportowych opartą o aktywność ruchową, a także podnoszenie ich wiedzy oraz umiejętności w tym zakresie

Konieczne jest uszczegółowienie walorów wynikających z wdrożenia sformułowanych rekomendacji, których realizacja pozwoli na oddziaływanie programu w następujących głównych obszarach:

* **EDUKACJA I INFORMACJA:** program dostarcza wiedzę i umiejętności z obszaru kulturalnego dopingowania oraz pomaga uczestnikom zrozumieć zjawisko agresji w kontekście relacji interpersonalnych. Uczy szacunku dla dobra wspólnego jako postawy życia społecznego oraz przygotowywania się do życia w społeczności lokalnej. Pozwala podnieść poziom świadomości zarówno w zakresie wpływu

negatywnych zachowań na własny wizerunek, wizerunek kibica oraz lokalnego klubu sportowego, a w konsekwencji postrzegania danej dyscypliny sportu. Program ma na celu wskazać uczestnikom w jaki sposób ich zachowania mogą wpływać na przebieg imprezy sportowej oraz na wyniki osiągane przez biorących w niej udział sportowców. Ponadto, wyposaża w wiedzę dotyczącą znaczenia dla człowieka zdrowego i aktywnego stylu życia, a także istoty aktywności ruchowej dla przeciwdziałania negatywnym zachowaniom. Pozwala uświadomić młodzieży odpowiedzialność karną za czyny chuligańskie związane z imprezami masowymi o charakterze sportowym.

* ROZPOZNAWANIE ORAZ ZMIANY BEHAWIORALNO-POZNAWCZE SYSTEMU PRZEKONAŃ I POSTAW OSOBISTYCH: program stwarza okazję do badania osobistego systemu przekonań, postaw i nastawień emocjonalnych, które inicjują i wzmacniają stosowanie agresji przez "pseudokibiców". Pozwala promować wartości i postawy, które stanowią konstruktywną alternatywę wobec postaw wspierających agresję. Pozwala ponadto uświadomić podmiotom zaangażowanym w tworzenie sportowego spektaklu potrzebę współdziałania w zakresie wypracowywania, a w konsekwencji upowszechniania reguł zachowania się dzieci i młodzieży w trakcie ich trwania. Uświadamia znaczenie zachowania własnej tożsamości dla prawidłowego przebiegu procesu socjalizacji, na tle tworzenia więzi społecznej i emocjonalnej.

Tworzy postawę polegającą na właściwym zachowaniu w trakcie imprez sportowych poprzez kształtowanie postaw proaktywnych ukierunkowanych na podejmowanie aktywności fizycznej. Stwarza możliwość ćwiczenia przez uczestników nowych konstruktywnych form myślenia i reagowania, co służyć będzie skutecznej kontroli nad szkodliwymi zachowaniami oraz sprzyjać budowaniu atmosfery sportowego widowiska, kulturalnej zabawy i utrzymywaniu na stadionach relacji międzyludzkich pozbawionych przemocy oraz poszanowania zasad fair play. Pozwala nabyć lub rozwinąć umiejętności w zakresie aktywności ruchowej, komunikacji interpersonalnej, a także organizowania konstruktywnego spędzania czasu wolnego. Organizatorom imprez sportowych, klubom sportowym oraz klubom kibica uświadamia konieczność podejmowania właściwej i konstruktywnej współpracy z placówkami oświatowymi oraz innymi podmiotami w zakresie promocji sportu oraz kulturalnego dopingowania wśród dzieci i młodzieży.

* **ZMIANY INSTYTUCJONALNE:** program pozwoli wpłynąć na podniesienie poziomu bezpieczeństwa i porządku publicznego na terenie obiektów sportowych, w ich najbliższym otoczeniu oraz na terenie miast-gospodarzy rozgrywek sportowych w związku z organizowanymi imprezami o charakterze sportowym, ze szczególnym uwzględnieniem Mistrzostw Europy w Piłce Nożnej EURO 2012. Zwiększa tym samym zainteresowanie ogółu społeczeństwa spędzaniem czasu wolnego w lokalnych obiektach sportowych, a także uczestnictwem w wydarzeniach sportowych. Wyposaży dzieci i młodzież w wiedzę dotyczącą odpowiedzialności prawnej za zachowania negatywne związane z imprezami sportowymi. Zapewnia współpracę oraz sprzyja angażowaniu się placówek oświatowych w kształtowaniu i upowszechnianiu w środowiskach lokalnych modelu „kulturalnego” kibica.

Główne obszary wiedzy, umiejętności oraz spodziewanych efektów, których dotyczą treści oddziaływań edukacyjnych oraz alternatywnych realizowanych w ramach programu to:

- **komunikacja interpersonalna** - rozróżnianie zachowań agresywnych i asertywnych, agresji i sportowej złości, rozpoznawanie indywidualnych postaw związanych z przemocą oraz innym negatywnymi zachowaniami, uczenie się odpowiedzialności za własne decyzje i zachowania, wskazanie mechanizmu powstawania konfliktów oraz sposobów ich unikania. Rozwijanie zdolności do rozpoznawania i konstruktywnego wyrażania emocji i empatycznego słuchania innych oraz reagowania z szacunkiem na ich potrzeby, rozwijanie umiejętności rozwiązywania konfliktów opartego na negocjacjach oraz kompromisach, rozpoznawanie różnych form wyrażania wrogości i braku szacunku oraz uczenie się pozytywnych postaw wobec innych, a także okazywania i wyrażania emocji w sposób spontaniczny, ale kulturalny i pozbawiony negatywnego wydźwięku;
- **promocja pozytywnych standardów i wartości** – wzmacnianie poczucia odpowiedzialności za bezpieczeństwo w najbliższym otoczeniu, wzmacnianie akceptowania osobistej odpowiedzialności za swoje postępowanie, rozwijanie zdolności do szacunku i wsparcia oraz akceptacji dla uczuć, opinii i postępowania innych ludzi, sprawiedliwość i równość w podziale praw oraz obowiązków w grupie, kształtowanie postawy proaktywnej oraz promującej zdrowie, rozwijanie

zdolności motorycznych u dzieci, promocja aktywności fizycznej jako alternatywy dla zachowań negatywnych;

- **negatywne zachowania i „pseudokibicowanie”** – wyjaśnienie dorosłym uczestnikom programu wpływu grup rówieśniczych oraz niewłaściwych postaw wychowawczych na psychikę oraz zachowanie dzieci. Uświadomienie dzieciom i młodzieży, że wizerunek „kibica” wpływa bezpośrednio na postrzeganie klubu sportowego oraz klubu kibica, wypracowanie modelu kulturalnego kibica oraz rozwijanie umiejętności dopingowania, promowanie aktywnego uczestnictwa w imprezach sportowych wolnych od przemocy. Uświadomienie znaczenia konstruktywnego spędzania czasu wolnego oraz aktywności fizycznej jako alternatywy dla zachowań negatywnych, a także możliwości integrowania wysiłków nauczycieli, działaczy klubowych, sportowców, policjantów oraz innych osób na rzecz wychowywania kulturalnych kibiców.

IV. CELE PROGRAMU:

Cele strategiczne:

- kształtowanie wartości oraz postaw prospołecznych dzieci i młodzieży poprzez aktywność sportową i rekreacyjną;
- integrowanie środowiska lokalnego wokół idei uczestnictwa w aktywności sportowej oraz rekreacyjnej dzieci i młodzieży

Cele operacyjne:

- podniesienie poziomu świadomości dzieci i młodzieży oraz ich rodziców/opiekunów prawnych w zakresie kulturalnego kibicowania oraz zasad fair play;
- ograniczenie liczby zdarzeń związanych z przejawami uprzedzeń rasowych, ksenofobii oraz związanej z nimi nietolerancji na stadionach i w obiektach sportowych;
- wzrost liczby uczniów korzystających z różnych form aktywności związanej ze sportem i rekreacją;

- modelowanie zachowań dzieci i młodzieży poprzez angażowanie w działania profilaktyczne sportowców odnoszących sukcesy na arenie międzynarodowej;
- utworzenie lokalnych koalicji na rzecz podniesienia poziomu bezpieczeństwa ze szczególnym uwzględnieniem obiektów sportowych podczas organizacji imprez masowych, takich jak Mistrzostwa Europy w Piłce Nożnej EURO 2012;
- podniesienie poziomu kompetencji kadry pedagogicznej, policjantów w zakresie wykorzystania aktywności ruchowej w działaniach profilaktycznych.

V. PROPONOWANI REALIZATORZY PROGRAMU:

Ścisła współpraca pomiędzy różnymi podmiotami oraz instytucjami funkcjonującymi w środowisku lokalnym jest nieodzowna dla procesu budowania otoczenia przyjaznego dla rozwoju oraz wychowania młodych ludzi, w tym szczególnie dla kształtowania wartości oraz postaw prospołecznych dzieci i młodzieży poprzez integrowanie środowiska lokalnego wokół idei uczestnictwa w aktywności sportowej. Sukces programu uwarunkowany jest po pierwsze chęcią podejmowania działań na poziomie lokalnym i aktywnością realizatorów, po drugie sprawną koordynacją wszystkich przedsięwzięć inicjatywy na poziomie centralnym, dlatego proponuje się następujących realizatorów i partnerów programu:

Na poziomie lokalnym:

- jednostki samorządu terytorialnego;
- szkoły podstawowe, gimnazjum oraz szkoły ponadgimnazjalne;
- specjalistyczne placówki wsparcia dziennego, w tym świetlice socjoterapeutyczne, młodzieżowe ośrodki socjoterapii, młodzieżowe ośrodki wychowawcze, ośrodki kuratorskie, policyjne izby dziecka;
- jednostki organizacyjne Policji na poziomie komendy stołecznej, komend wojewódzkich, miejskich, powiatowych, rejonowych oraz komisariatów Policji;
- instytucje oraz podmioty działające w środowiskach lokalnych na rzecz wychowania dzieci i młodzieży, zapewniania bezpieczeństwa oraz krzewienia sportu i kultury fizycznej.

Na poziomie centralnym podmioty wspierające:

- Ministerstwo Edukacji Narodowej
- Ministerstwo Sprawiedliwości
- Ministerstwo Spraw Wewnętrznych i Administracji
- Biuro Pełnomocnika Rządu ds. Równego Traktowania
- Biuro Prewencji i Główny Sztab Policji Komendy Głównej Policji
- Państwowa Agencja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych
- Polski Komitet Olimpijski
- Fundacja na Rzecz Wspierania Edukacji Szkolnej

Program *Jestem Kibicem przez duże K* pozostaje otwarty również na inne organizacje pozarządowe, a także podmioty sektora biznesowego, które wyrażą chęć efektywnej, nieodpłatnej jego realizacji.

VI. ADRESACI PROGRAMU

Duża liczba odbiorców, a tym samym niezwykle szeroki terytorialnie zasięg przedsięwzięcia powodują, iż niektórzy z realizatorów programu stają się również jego adresatami.

Adresaci bezpośredni:

- dzieci i młodzież szkół podstawowych oraz gimnazjum;
- młodzież szkół ponadgimnazjalnych;
- dzieci i młodzież z grup ryzyka:
  - przebywająca w świetlicach socjoterapeutycznych³³;
  - przebywająca w młodzieżowych ośrodkach wychowawczych oraz w młodzieżowych ośrodkach socjoterapii³⁴;
  - przebywająca w ośrodkach kuratorskich, schroniskach dla nieletnich oraz

³³ Znajdujących się pod nadzorem Ministra Pracy i Polityki Społecznej.

³⁴ Znajdujących się pod nadzorem Ministra Edukacji Narodowej.

- zakładach poprawczych³⁵;
- przebywająca w policyjnych izbach dziecka³⁶,
- przebywająca w innych placówkach³⁷.

Adresaci pośredni:

- rodzice/opiekunowie prawni dzieci i młodzieży uczestniczących w programie;
- kadra pedagogiczna szkół i placówek systemu oświaty, w tym młodzieżowych ośrodków wychowawczych oraz młodzieżowych ośrodków socjoterapii, kadra świetlic socjoterapeutycznych, kadra ośrodków kuratorskich, kadra schronisk dla nieletnich oraz zakładów poprawczych, kadra policyjnych izb dziecka;
- funkcjonariusze policji, w tym “spottersi”, przedstawiciele władz samorządowych oraz instytucji i podmiotów działających w środowiskach lokalnych na rzecz wychowania dzieci i młodzieży, zapewniania bezpieczeństwa oraz krzewienia sportu i kultury fizycznej;
- ogół społeczeństwa.

VII. CZAS TRWANIA PROGRAMU:

Realizację programu przewidziano na okres 4 lat, czyli od września 2011 do września 2015 roku. Realizację przedsięwzięcia podzielono na dwa zasadnicze etapy:

- etap I – wrzesień 2011 – styczeń 2015, który obejmie zasadniczą realizację, wdrożenie wybranych spośród zaproponowanych inicjatyw przez zainteresowane podmioty, osiągnięcie założonych celów przedsięwzięcia;
- etap II – styczeń 2015 – wrzesień 2015, który obejmie ewaluację programu, sformułowanie wniosków, a także podsumowanie efektów inicjatywy.

---

³⁵ Znajdujących się pod nadzorem Ministra Sprawiedliwości.

³⁶ Znajdujących się pod nadzorem Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji.

³⁷ Prowadzonych przez inne podmioty (np. organizacje pozarządowe, stowarzyszenia, fundacje).

VIII. PROPONOWANE FORMY REALIZACJI PROGRAMU:

Proponowane formy realizacji programu dostosowane do potrzeb i poziomu rozwoju poszczególnych adresatów:

PROFILAKTYKA UNIWERSALNA			
Proponowana forma	Nazwa	Adresaci	Materiały
zajęcia edukacyjne	“Nie prowokuję i potrafię radzić sobie z gniewem oraz innymi negatywnymi emocjami”	uczniowie klas I-III szkół podstawowych	aneks nr 1
zajęcia edukacyjne	“Jestem Kibicem przez duże „K” bo potrafię dopingować w sposób kulturalny”	uczniowie klas I-III szkół podstawowych	aneks nr 1
zajęcia edukacyjne	“Dopinguję bez agresji, szanując rywali”	uczniowie klas IV-VI szkół podstawowych	aneks nr 2
		uczniowie gimnazjum	aneks nr 3
		uczniowie szkół ponadgimnazjalnych	aneks nr 4
zajęcia edukacyjne	“Odpowiedzialność prawna za zachowania chuligańskie”	uczniowie klas IV-VI szkół podstawowych	aneks nr 2
		uczniowie gimnazjum	aneks nr 3
konkurs edukacyjny	“Podróż kibiców dookoła świata”	uczniowie klas IV-VI szkół podstawowych	aneks nr 2
konkurs fotograficzny	“Radość Kibica w obiektywie”	uczniowie klas IV-VI szkół podstawowych	aneks nr 2
		uczniowie gimnazjum	aneks nr 3
		uczniowie szkół ponadgimnazjalnych	aneks nr 4
konkurs		uczniowie gimnazjum	aneks nr 3

plastyczny	“Szalik atrybutem Kibica”		
ogólnopolski turniej sportowy	“Gram i wspieram”	uczniowie szkół ponadgimnazjalnych	aneks nr 4
zajęcia edukacyjne	“Wskazówki w zakresie metod wychowawczych wykorzystywanych przez rodziców”	rodzice/opiekunowie prawni uczniów klas I-III szkół podstawowych	aneks nr 6
zajęcia edukacyjne	“Jak sobie radzić z agresją oraz innymi negatywnymi emocjami u dzieci?”	rodzice/opiekunowie prawni uczniów klas I-III szkół podstawowych	aneks nr 6
zajęcia edukacyjne	Odpowiedzialność rodziców/opiekunów prawnych za czyny zabronione popełnione przez nieletnich	rodzice/opiekunowie prawni uczniów klas IV-VI szkół podstawowych	aneks nr 7
		rodzice/opiekunowie prawni uczniów klas I-III gimnazjum	aneks nr 8
zajęcia edukacyjne	szkolenia dla tzw. “spottersów”, czyli policjantów współpracujących podczas masowych imprez sportowych ze środowiskiem kibiców	policjanci - “spottersi”	aneks nr 10
zajęcia edukacyjne	Internetowa platforma e-learningowa programu “Jestem Kibicem przez duże K” (porady metodyczne, wskazówki dydaktyczne, treści dotyczące problematyki uczestnictwa w imprezach sportowych, sposobów współdziałania, etc.)	<ul style="list-style-type: none"> • policjanci, w tym „spottersi” • kadra pedagogiczna szkół i placówek systemu oświaty, w tym młodzieżowych ośrodków wychowawczych oraz młodzieżowych ośrodków socjoterapii, kadra świetlic socjoterapeutycznych, kadra ośrodków kuratorskich, schronisk dla nieletnich oraz zakładów poprawczych, kadra policyjnych izb dziecka oraz innych placówek • Przedstawiciele samorządu terytorialnego oraz instytucji lub podmiotów działających na rzecz wychowania dzieci i młodzieży, a także zapewniania bezpieczeństwa oraz krzewienia sportu i kultury 	

		fizycznej	
zajęcia edukacyjne	Forum Nauczycielskie	<ul style="list-style-type: none"> • policjanci, w tym „spottersi” • kadra pedagogiczna szkół i placówek systemu oświaty, w tym młodzieżowych ośrodków wychowawczych oraz młodzieżowych ośrodków socjoterapii, kadra świetlic socjoterapeutycznych, kadra ośrodków kuratorskich, schronisk dla nieletnich oraz zakładów poprawczych, kadra policyjnych izb dziecka oraz innych placówek • przedstawiciele samorządu terytorialnego oraz instytucji lub podmiotów działających na rzecz wychowania dzieci i młodzieży, a także zapewniania bezpieczeństwa oraz krzewienia sportu i kultury fizycznej 	aneks nr 11
przekaz informacyjny, edukacyjny, gry i zabawy o tematyce sportowej na stronie internetowej programu	Strona internetowa programu „Jestem Kibicem przez duże K”	<ul style="list-style-type: none"> • uczniowie klas I-III szkół podstawowych • uczniowie klas IV-VI szkół podstawowych • uczniowie gimnazjum • uczniowie szkół ponadgimnazjalnych 	
wykorzystanie filmów o tematyce sportowej		<ul style="list-style-type: none"> • uczniowie klas I-III szkół podstawowych • uczniowie klas IV-VI szkół podstawowych • uczniowie gimnazjum • uczniowie szkół ponadgimnazjalnych 	
spotkania z polskimi gwiazdami sportu		<ul style="list-style-type: none"> • uczniowie klas I-III szkół podstawowych • uczniowie klas IV-VI szkół podstawowych • uczniowie gimnazjum • uczniowie szkół ponadgimnazjalnych 	
	“Polska gościnność również	• ogół społeczeństwa	

kampania ogólnospołeczna	na stadionach”		
profilaktyka selektywna			
zajęcia edukacyjno-alternatywne	„Gram fair play”	młodzież z grupy ryzyka	aneks nr 5
zajęcia edukacyjno-alternatywne	“Fair play...”	dzieci z grupy ryzyka	aneks nr 5
zajęcia alternatywne	“Międzyświatlicowy turniej piłki nożnej”	młodzież z grupy ryzyka	aneks nr 5
konkurs edukacyjny	“Podróż kibiców dookoła świata”	dzieci i młodzież z grupy ryzyka	aneks nr 5
przekaz informacyjny, edukacyjny, gry i zabawy o tematyce sportowej na stronie internetowej programu	Strona internetowa programu „Jestem Kibicem przez duże K”	dzieci i młodzież z grupy ryzyka	
wykorzystanie filmów o tematyce sportowej		dzieci i młodzież z grupy ryzyka	
spotkania z polskimi gwiazdami sportu		dzieci i młodzież z grupy ryzyka	

Materiały zawarte w wersjach papierowych oraz na platformie internetowej programu mogą być wykorzystywane w ramach realizacji programu. W celach komercyjnych nie można programu reprodukować (adaptować) ani w całości, ani w części, niezależnie od zastosowanej techniki (druk, fotografia, kserograf, komputer, fonografia, etc.) - bez pisemnej zgody autorów.

IX. MONITORING I EWALUACJA PROGRAMU

Monitoring:

1. Podpisanie „Listu intencyjnego” w sprawie realizacji programu „Jestem Kibicem przez duże K” przez współrealizatorów projektu jest wyrazem intencji podjęcia współpracy i współdziałania na rzecz realizacji programu.
2. Przedstawiciel Komendy Głównej Policji zostanie wyznaczony jako główny koordynator programu sprawujący nadzór nad stanem jego realizacji.
3. W celu sprawnej realizacji i koordynacji przedsięwzięć zostanie powołany Zespół Monitorujący złożony z przedstawicieli podmiotów szczebla centralnego będących współrealizatorami programu. Zespół opracuje harmonogram prac związanych z realizacją programu.
4. Sposób organizacji zadań wynikających z harmonogramu pracy Zespołu, ich finansowanie oraz zatwierdzanie źródeł pozyskanych środków finansowych ustalane będzie między współrealizatorami na bieżąco za pośrednictwem Zespołu Monitorującego.
5. Spotkania Zespołu Monitorującego odbywać się będą w zależności od potrzeb, nie rzadziej niż raz w półroczu począwszy od dnia jego powołania.
6. Całość dokumentacji związanej z realizacją programu prowadzona jest przez Zespół Monitorujący i przechowywana w miejscu określonym przez koordynatora Programu.
7. Sprawozdanie podsumowujące cały okres realizacji programu Zespół Monitorujący przygotowuje do dnia 30 września 2015 roku w oparciu o przeprowadzoną profesjonalną ewaluację inicjatywy. Podsumowanie i wnioski uwzględnione zostaną przy weryfikacji programu, co umożliwi usprawnienie zaprojektowanych działań i dalszą realizację programu, zgodną ze zdiagnozowanymi potrzebami.

Ewaluacja:

Etap II realizacji programu zaplanowany na okres od stycznia 2015 do września 2015 obejmie profesjonalną ewaluację programu.

Ocena w zakresie *skuteczności* wdrożonej inicjatywy przeprowadzona zostanie zgodnie z założeniami metodologicznymi badania terenowego. Wskaźniki twarde, które pozwolą ocenić efekty programu, a wynikają z założonych celów operacyjnych programu to m.in.:

- analiza danych statystycznych związanych z przestępczością nieletnich;
- analiza danych statystycznych związanych z aktami chuligaństwa stadionowego;
- badanie postaw dzieci i młodzieży, jako uczestników imprez sportowych;
- frekwencja podczas spotkań odbywających się w ramach programu;
- liczba przeprowadzonych szkoleń;

Ocena w zakresie *jakości* wdrożonej inicjatywy przeprowadzona zostanie zgodnie z założeniami metodologicznymi sondażu diagnostycznego. Wskaźniki miękkie, które pozwolą ocenić efekty programu to m.in.:

- arkusz ewaluacyjny dla adresatów programu
- arkusz ewaluacyjny dla rodziców/opiekunów prawnych
- arkusz ewaluacyjny dla kadry pedagogicznej oraz policjantów
- opinia partnerów współrealizujących program

X. FINANSOWANIE PROGRAMU:

Udział w programie nie generuje skutków finansowych dla podmiotów w nim uczestniczących. Środki na zadania generujące koszty pozyskiwane będą przez Fundację na Rzecz Wspierania Edukacji Szkolnej, a ich źródła zatwierdzone przez współrealizatorów za pośrednictwem Zespołu Monitorującego.

XI. NOTA O AUTORACH:

kom. Marzena Kordaczuk-Wąs

ekspert Wydziału ds. Nieletnich, Patologii i Profilaktyki
Biura Prewencji Komendy Głównej Policji

kom. Sebastian Sosnowski

ekspert Wydziału ds. Nieletnich, Patologii i Profilaktyki
Biura Prewencji Komendy Głównej Policji

przy wsparciu merytorycznym:

Teresy Szopińskiej

Głównego Wizytatora
w Departamencie Zwiększania Szans Edukacyjnych
Ministerstwa Edukacji Narodowej

Joanny Szymańskiej

Kierownika Pracowni Profilaktyki
Centrum Pomocy Psychologiczno-Pedagogicznej w Warszawie
(aktualna nazwa: Ośrodek Rozwoju Edukacji)

Aneks nr 1

Temat nr 1: Nie prowokuję i potrafię radzić sobie z gniewem oraz innymi negatywnymi emocjami

Proponowane zajęcia dla dzieci klas I-III szkoły podstawowej i ich rodziców - warunki realizacji:

- ➔ sala gimnastyczna
- ➔ 2 godziny lekcyjne (2 x 45')
- ➔ prowadzący: nauczyciel wychowania fizycznego

Tok lekcji/spotkania	Przekazywane treści (nazwa, cel i przebieg zabawy, ćwiczenia, gry)	Czas trwania/liczba powtórzeń	Wskazówki metodyczne/Uwagi
Część wstępna	<ul style="list-style-type: none"> ● powitanie grupy oraz przedstawienie tematu i celu zajęć ● określenie wraz z dziećmi znaczenia słowa „agresja” oraz wymienienie jej rodzajów ● rozgrzewka, np. <p>Zabawa „cień” dla dzieci i rodziców</p> <p>Przebieg: 1) dwie osoby ćwiczące ustawiamy jedną za drugą; 2) ćwiczący z przodu przyjmuje dowolne postawy i przemieszcza się w dowolny sposób, a jego „cień”, czyli osoba stojąca z tyłu ma za zadanie wiernie go naśladować</p>	10'	Proponowane formy realizacji: - pogadanka
Część zasadnicza	<p>Zabawa „Ogonki” dla dziec i rodziców</p> <p>Cel: rozładowanie dziecięcej energii podczas zabawy biegowej</p> <p>Przebieg: 1) każda z ćwiczących osób wkłada szarfę za spodenki wszyscy rozbiegają się po sali w różnych kierunkach 2) zadaniem każdego uczestnika zabawy jest zebranie jak największej liczby szarf. Każdy kto straci swoją szarfę odpada z zabawy</p> <p>Zabawa: „JENIEC” dla dzieci oraz rodziców</p> <p>Cel: uświadomienie uczestnikom oddziaływania siły fizycznej na inne osoby, rozładowanie agresji</p> <p>Przebieg: 1) uczestnicy chwytają się za ręce i tworzą koło, w środku którego staje jedna osoba - „jeniec”. 2) „jeniec” stara się wydostać z zamkniętego koła. Próbuje przeczołgać się pod rękami, przerwać koło lub przemknąć się w miejscu, gdzie zostało ono</p>	10'	- zabawowa
	10'	- zabawowa prowadzący zwraca uwagę, aby przy próbach wydostania się z koła używano wyłącznie dozwolonych sposobów. Kto złamie tę zasadę traci prawo do wyjścia	

	<p>przerwane. Wszyscy jednak starają się utrudnić mu wydostanie się z koła. Gdy „jeniec” uwolni się, do środka koła wchodzi osoba, która najbardziej przyczyniła się do wydostania się „jeńca”.</p> <p>UWAGA: Do koła może wejść od razu kilku „jeńców”, którzy w celu uwolnienia się z koła muszą ze sobą współdziałać</p> <p>Zabawa „PRZECIĄGANIE W PARACH” dla dzieci oraz rodziców</p> <p>Cel: rozładowanie dziecięcej energii podczas aktywności ruchowej</p> <p>Przebieg: 1) podzielenie grupy na dwie drużyny 2) dobranie zawodników parami o podobnej budowie ciała, a następnie ustawienie naprzeciw siebie, prawym bokiem do siebie z podaniem ręki wewnętrznej i oparciem nawzajem nogi wewnętrznej 3) pary przeciągają się, przy czym dozwolone są różnego rodzaju zwody. Wygrywa rząd, któremu uda się przeciągnąć większą ilość uczestników na swoją stronę i dostaje punkt. Można przeciągać się prawą i lewą ręką</p> <p>zabawa „WALKA KOGUTÓW” dla dzieci</p> <p>Cel: uświadomienie uczestnikom oddziaływania siły fizycznej na inne osoby, rozładowanie agresji</p> <p>Przebieg: 1) uczestnicy zabawy dobierają się w pary dopasowane wzrostem i siłą 2) osoby-koguty kucają naprzeciw siebie i opierają się o siebie dłońmi 3) na sygnał prowadzącego koguty walczą ze sobą podskakując i przepychając się dłońmi starają się wytrącić przeciwnika z równowagi</p> <p>Zabawa „WALKI KOGUTÓW 2” dla dzieci</p> <p>Cel: wzmocnienie siły nóg i umiejętności zachowania równowagi</p> <p>Przebieg: 1) Ustawienie w parach twarzami do siebie. 2) Na sygnał prowadzącego dzieci podskakując na jednej nodze starają się przepchnąć partnera barkiem tak, aby wypchnąć go za obszar materaca lub uniknąć trafienia powodując utratę równowagi przez przeciwnika. Na kolejny sygnał kończą zabawę (zabawę wykonują na prawej i lewej nodze)</p> <p>Zabawa „Waż” dla dzieci</p> <p>Cel: rozładowanie dziecięcej energii podczas aktywności ruchowej</p>	<p>z koła i pozostaje w środku w pozycji stojącej!!!</p> <p>- zabawowa</p> <p>10'</p> <p>- zabawowa</p> <p>10'</p> <p>- zabawowa</p> <p>10'</p> <p>- w zabawie bierze udział na przemian raz jedna raz druga drużyna. Drużyna,</p>
--	--	--

Temat nr 2: Jestem kibicem przez duże „K” bo potrafię dopingować w sposób kulturalny

Proponowane zajęcia dla dzieci z klas I-III oraz ich rodziców - warunki realizacji:

- sala gimnastyczna
- 2 godziny lekcyjne (2 X 45')
- prowadzący: instruktor (lub nauczyciel wychowania fizycznego)

Tok lekcji/ spotkania	Przekazywane treści (nazwa, cel i przebieg zabawy, ćwiczenia, gry)	Czas trwania/liczba powtórzeń	Wskazówki metodyczne/ Uwagi
Część wstępna	<ul style="list-style-type: none"> ● powitanie grupy oraz przedstawienie tematu i celu zajęć (wyjaśnienie znaczenia pojęcia „szacunek”) ● ustalenie wraz z dziećmi znaczenia słowa “hymn narodowy”, “flaga”, „kibicowanie”, „dopingowanie”, „kibic”, „zasady fair play”, „współzawodnictwo” oraz „współdziałanie”; ● podział grupy na dwie, trzy lub cztery drużyny; ● mówienie sposobu przyznawania punktów za zabawy ze współzawodnictwem: I miejsce – 3 pkt, II miejsce – 2 pkt, III miejsce – 1 pkt, etc.; ● uczestnicy prowadzą aktywny doping swoich drużyn podczas zabaw ze współzawodnictwem ● rozgrzewka, np.: <p>Zabawa „Naśladuj mistrza”³⁸, w której uczestnicy zabawy naśladują ruchy wykonane przez prowadzącego:</p> <ul style="list-style-type: none"> – porusza się do tyłu grupa do przodu; – porusza się do przodu grupa do tyłu; – porusza się w lewo grupa w prawo; – porusza się w prawo grupa w lewo; – porusza się krokiem podwójnym. – porusza się krokiem skrzyżnym. – porusza się cwałem, etc. 	15'	<p>Proponowane formy realizacji:</p> <ul style="list-style-type: none"> - siad skrzyżny w półkołu, pogadanka - zależnie od liczebności grupy <p>- ćwiczący ustawieni w luźnym szryku przed prowadzącym zajęcia</p>
Część główna	<p>zabawa: „WYŚCIGI”³⁹ dla dzieci oraz rodziców</p> <p>Cel: uświadomienie uczestnikom zasad współzawodnictwa</p> <p>Przebieg:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) wszyscy uczestnicy stają w szeregu na jednej linii 2) na znak prowadzącego skacząc na jednej nodze (prawej) i trzymając drugą ugiętą starają się jak 	10'	<p>Należy pamiętać, że wszelkie zabawy ze współzawodnictwem wiążą się z koniecznością przestrzegania wcześniej ustalonych zasad. Konieczne jest dokładne omówienie reguł przed rozpoczęciem zabawy, ale również konsekwentne</p>

³⁸ R.Trzeźniowski, *Gry i zabawy ruchowe*, WSiP, Warszawa 2005, s.374-375.

³⁹ R.Trzeźniowski, *ibidem*, s.377-389.

<p>najszybciej dotrzeć do wyznaczonej wcześniej linii mety</p> <p>3) w drugiej turze uczestnicy skaczą na lewej nodze</p> <p>4) w trzeciej turze uczestnicy ustawiają się tyłem na linii startu i na znak prowadzącego bieżą tyłem do mety</p> <p>5) w czwartej turze uczestnicy przemieszczają się na czworakach lub w podporze tyłem</p> <p>6) za każdym razem zwycięża osoba, która jako pierwsza dotrze do linii mety</p> <p>zabawa: „WYŚCIGI SZEREGÓW” dla dzieci oraz rodziców</p> <p>Cel: uświadomienie uczestnikom zasad współdziałania w grupie, integracja grupy</p> <p>Przebieg:</p> <p>1) zależnie od liczby osób prowadzący dzieli uczestników zajęć na dwie (trzy lub cztery) drużyny, które ustawiają się w rzędach na linii startu</p> <p>2) każda drużyna ustawia się na linii startu, a każda osoba z drużyny wykonuje kolejno wskazane wcześniej czynności:</p> <p>➤ tura I: Wyścig tyłem na jednej nodze” zawodnicy ustawiają się tyłem do mety. Na sygnał prowadzącego pierwszy z każdego rzędu wybiega na jednej nodze do mety, skąd wraca zwykłym biegiem i uprawnia następną osobę do biegu przez dotknięcie jej wyciągniętej dłoni, sam zaś ustawia się na końcu rzędu</p> <p>➤ tura II: „Wyścig żab” Na sygnał prowadzącego pierwszy zawodnik z każdego rzędu przysiada i na sygnał prowadzącego rytmicznie podskakując zmierza w kierunku mety, skąd wraca zwykłym biegiem i uprawnia następną osobę do biegu przez dotknięcie jej wyciągniętej dłoni, sam zaś ustawia się na końcu rzędu</p> <p>c) tura III: „Wyścig z przewrotem” Na sygnał prowadzącego pierwszy zawodnik z każdego rzędu biegnie do linii mety i na kilka kroków przed nią wykonuje przewrót w przód, a następnie wraca zwykłym biegiem i uprawnia następną osobę do biegu przez dotknięcie jej wyciągniętej dłoni, sam zaś ustawia się na końcu rzędu</p> <p>d) tura IV: „Wyścig taczek” Pierwszy zawodnik z każdego rzędu wykonuje podpór przodem na linii startu i podaje wyprostowane nogi kolejnemu zawodnikowi, który mocno je obejmuje i w ten sposób tworzą taczka. Na sygnał prowadzącego taczka rusza w kierunku mety, skąd wraca zwykłym biegiem. Osoba trzymająca dotąd nogi wykonuje podpór przodem i podaje wyprostowane nogi kolejnej, a pierwsza ustawia się na końcu rzędu. Każdy zawodnik z drużyny wykonać musi podpór przodem</p>	<p>15'</p>	<p>egzekwowanie ich przestrzegania przez uczestników podczas jej trwania. Uporczywe nieprzestrzeganie zasad współzawodnictwa powinno oznaczać chwilowe „odsunięcie” uczestnika od zabawy, gdyż umożliwia spojrzenie z pewnej perspektywy na grupę, która współpracuje ze sobą oraz przestrzega wyznaczonych reguł</p> <p>- prowadzący na bieżąco zaznacza zdobytą punktację na tablicy, natomiast zawodnicy dopingują pozostałe osoby z drużyny</p> <p>- prowadzący przygotowuje 6 kartonów (lub inną</p>
---	------------	---

	<p>Po podliczeniu punktacji drużyna, która zwyciężyła jako pierwsza podsumowuje swoje spostrzeżenia z przebiegu kibicowania podczas wyścigów (wyraża co się podobało, co było oryginalne, co przeszkadzało, etc.). Następnie wszyscy uczestnicy zajęć wspólnie oceniają przebieg dopingowania przez poszczególne drużyny. Prowadzą konstruktywną dyskusję wymieniając się poglądami oraz spostrzeżeniami na temat sposobów oraz oryginalności zaproponowanych rozwiązań</p> <p>Następnie drużyny kolejno podają swoje rozumienie pojęć “hymn narodowy”, “flaga”, „kibicowanie”, „dopingowanie”, „kibic”, „zasady fair play”, „współzawodnictwo” oraz „współdziałanie”, a prowadzący tworzy ogólne „definicje” zapisując je na przygotowanych wcześniej kartonikach</p>		<p>liczbę zależną od omówionych pojęć</p> <p>- opracowania na kartonach można rozwinąć na ścianie sali gimnastycznej lub też na korytarzu</p>
Część końcowa	<ul style="list-style-type: none"> ● podsumowanie lekcji oraz ocena aktywności i stopnia zaangażowania uczniów w zajęciach; ● zachęcenie uczniów do wzięcia udziału w konkursach organizowanych w ramach programu „<i>Jestem Kibicem przez duże „K”</i>”; ● pożegnanie uczniów.	5'	<p>- ustawienie w rozsypce przodem do prowadzącego</p>

Miejsce na notatki:

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Aneks nr 2

Temat nr 1: Potrafię dopingować bez agresji, szanując rywali

Proponowane zajęcia dla uczniów klas IV-VI szkoły podstawowej - warunki realizacji:

- ➔ sala gimnastyczna
- ➔ 2 godziny lekcyjne (2 X 45')
- ➔ prowadzący: instruktor (lub nauczyciel wychowania fizycznego)

Tok lekcji/ spotkania	Przekazywane treści (nazwa, cel i przebieg zabawy, ćwiczenia, gry)	Czas trwania/liczba powtórzeń	Wskazówki metodyczne/ Uwagi
Część wstępna	<ul style="list-style-type: none"> ● powitanie grupy oraz przedstawienie tematu i celu zajęć ● określenie wraz z uczniami pojęć „flaga”, „hymn narodowy”, „kibicowanie”, „dopingowanie”, „kibic”, „zasady fair play”, „współzawodnictwo” oraz współdziałanie; ● podział grupy na dwie, trzy lub cztery drużyny; ● mówienie sposobu przyznawania punktów za zabawy ze współzawodnictwem: I miejsce – 3 pkt, II miejsce – 2 pkt, III miejsce – 1 pkt, etc.; ● rozgrzewka	15'	- siad skrzyżny w półkolu - zależnie od liczebności grupy
Część zasadnicza	<ul style="list-style-type: none"> ● każda z grup przygotowuje krótki „program” dotyczący dopingowania swojej drużyny podczas gier i zabaw ze współzawodnictwem; ● prowadzący podkreśla, że program musi opierać się na omówionych wcześniej zasadach fair play oraz z uwzględnieniem wcześniej zdefiniowanych pojęć ● ustawienie drużyn w rzędach i rozpoczęcie wyścigów: <p>Taczki. Pierwsza osoba z rzędu wykonuje podpór leżąc przodem, druga chwyta za kolana i obie poruszają się jak najszybciej do wyznaczonej linii, na której leży przygotowana kartka papieru. Pierwsza para rozpoczyna tworzenie określenia „FLAGA” oraz „HYMN NARODOWY” pojęcia wpisując własne spostrzeżenia. W drodze powrotnej następuje zamiana ról w „taczce i powrót do rzędu. Każda kolejna para dopisuje dalszy ciąg „definicji”;</p> <p>Wyścig na kocach. Pierwsza osoba z rzędu siada na kocu druga przeciąga ją do wyznaczonej linii, na której leży przygotowana kartka papieru. Pierwsza para rozpoczyna tworzenie określenia pojęcia</p>	60'	- burza mózgow, dyskusja - prowadzący na bieżąco zaznacza zdobytą punktację na tablicy, natomiast zawodnicy dopingują pozostałe osoby z drużyny zgodnie z wcześniej opracowanym „programem”

	<p>„KULTURALNE KIBICOWANIE” oraz „WSPÓŁZAWODNICTWO” wpisując własne spostrzeżenia. W drodze powrotnej następuje zamiana ról na kocu i powrót do rzędu. Każda kolejna para dopisuje dalszy ciąg „definicji”;</p> <p>Wyścig na rolerach. Pierwsza osoba z rzędu wykonuje klęk podparty przodem i chwytą roler, druga osoba chwytą za kolana i razem poruszają się do wyznaczonej linii, na której leży przygotowana kartka papieru. Pierwsza para rozpoczyna tworzenie listy „ZASAD FAIR PLAY” wpisując własne spostrzeżenia. W drodze powrotnej następuje zamiana ról i powrót do rzędu. Każda kolejna para uzupełnia listę;</p> <p>Wyścig z przenoszeniem piłek lekarskich. Pierwsza osoba z rzędu przenosi piłkę lekarską na wyznaczoną linię, na której leży przygotowana kartka papieru. Rozpoczyna tworzenie listy zawierającej „ZASADY KULTURALNEGO KIBICOWNIA” i wraca do rzędu. Kolejna osoba biegnie do linii, zapisuje kolejną zasadę, przynosi piłkę lekarską do kolejnej osoby z rzędu i tak na przemian.</p> <p>Skoki dodawane w dal z miejsca z odbiciem obunóż. Pierwszy zawodnik z drużyny wykonuje dwa skoki jeden po drugim, a kolejne osoby „dokładają” swoje kroki z miejsca, do którego „doskoczyła” poprzednia osoba. Wygrywa drużyna, która uzyskała największą odległość;</p> <p>Po podliczeniu punktacji drużyna, która zwyciężyła jako pierwsza odczytuje wspólnie opracowane „definicje” oraz „zasady”. Kolejność odczytywania przez pozostałe drużyny zależna jest od kolejności uzyskanego wyniku;</p> <p>Prowadzący tworzy ogólne „definicje”, „zasady fair play” oraz „kulturalnego kibicowania” z wszystkich uzyskanych elementów zapisując je na dużych kartonach.</p> <p>Wszyscy uczestnicy zajęć wspólnie oceniają „programy” kibicowania przygotowane przez poszczególne drużyny. Prowadzą konstruktywną dyskusję wymieniając się poglądami oraz spostrzeżeniami na temat sposobów oraz oryginalności zaproponowanych rozwiązań</p>		<p>- ogłoszenie wyników rywalizacji</p> <p>- opracowania na kartonach można rozwiesić na ścianie sali gimnastycznej lub też na korytarzu</p>
Część końcowa	<ul style="list-style-type: none"> • ćwiczenia wyciszające, np. <p>zabawa „Minuta”</p> <p>Przebieg: uczestnicy zajęć układają się w wygodnej pozycji na podłodze, zamykają oczy i na sygnał prowadzącego w myślach odliczają 60 sekund. Gdy ich zdaniem minie już wspomniana minuta,</p>	15'	- rozsyпка

Temat nr 2: Odpowiedzialność za zachowania chuligańskie

Proponowane zajęcia dla uczniów klas V-VI szkoły podstawowej - warunki realizacji:

- ➔ sala lekcyjna lub świetlica
- ➔ 1 godzina lekcyjna (1 X 45')
- ➔ prowadzący: wychowawca lub pedagog szkolny

Tok lekcji/ spotkania	Przekazywane treści (nazwa, cel i przebieg zabawy, ćwiczenia, gry)	Czas trwania/liczba powtórzeń	Wskazówki metodyczne/ Uwagi
Część wstępna	<ul style="list-style-type: none"> ● powitanie grupy, przedstawienie tematu i celu zajęć oraz zasygnalizowanie pojęć „nieletni”, „demoralizacja”, „czyn karalny”, a także „konsekwencje prawne w przypadku objawów demoralizacji oraz popełnienia czynów karalnych”; ● wprowadzenie do tematu poprzez związane omówienie wpływu zmian fizjologicznych oraz psychicznych na zachowanie w okresie dorastania 	10'	- pogadanka
Część zasadnicza	<ul style="list-style-type: none"> ● wyjaśnienie przez uczniów pojęcia „NIELETNI” (co ono ich zdaniem oznacza?, czym się różni od pojęcia „małoletni” oraz „niepełnoletni”?, etc.). Następnie podanie przez prowadzącego „definicji” ustawowej i weryfikacja określenia stworzonego przez uczniów; ● wyjaśnienie przez uczniów pojęcia „DEMORALIZACJA” (co ono ich zdaniem oznacza?, kogo można określić jako osobę “zdemoralizowaną”?, etc.). Następnie podanie przez prowadzącego „definicji” ustawowej i weryfikacja określenia stworzonego przez uczniów; ● wyjaśnienie przez uczniów pojęcia „CZYN KARALNY” (co ono ich zdaniem oznacza?). Następnie podanie przez prowadzącego „definicji” ustawowej i weryfikacja określenia stworzonego przez uczniów; ● wspólna dyskusja na temat kategorii czynów karalnych, które są najczęściej popełniane przez nieletnich. Zwrócenie szczególnej uwagi na czyny chuligańskie popełniane np. podczas imprez sportowych; ● wyjaśnienie przez uczniów przyczyn popełniania przez nieletnich czynów niezgodnych z prawem, a następnie weryfikacja stworzonej listy przez osobę prowadzącą; ● wyjaśnienie przez uczniów miejsc, 	30'	<p style="text-align: center;">- „burza mózgów” + dyskusja dydaktyczna</p> <p style="text-align: center;">- prowadzący wypisuje na tablicy przyczyny podane przez uczniów</p>

**Proponowany regulamin konkursu edukacyjnego
„Podróż kibiców dookoła świata”⁴⁰**

Założenia ogólne:

- I. Konkurs realizowany jest w ramach programu edukacyjno-alternatywnego „*Jestem Kibicem przez duże „K”*”. Organizatorem konkursu jest:..... (adres, dane kontaktowe, fax, etc.).
- II. Konkurs przeznaczony jest dla: .....
- III. Główny cele konkursu to:
  - a) promowanie kulturalnego kibicowania;
  - b) rozpowszechnianie wśród dzieci i młodzieży wiedzy o grach zespołowych;
  - c) propagowanie postaw prosportowych;
  - d) zapoznanie dzieci i młodzieży z kulturą, geografią oraz historią sportu innych krajów;
  - e) przeciwdziałanie dyskryminacji rasowej, ksenofobii i związanej z nimi nietolerancji w sporcie;
  - f) rozwijanie zrozumienia oraz akceptacji dla odmienności innych kultur;
  - g) rozwijanie kreatywności dzieci i młodzieży.

Ogólne zasady konkursu:

- I. Uczestnikami konkursu mogą być .....
- II. Aby zgłosić ..... szkołę do konkursu należy poinformować pisemnie organizatora w terminie do ..... . Na zgłoszeniu powinna znajdować się pieczęć szkoły wraz z podpisem dyrektora.
- III. W pierwszym etapie konkursu:
  - a) w terminie do ..... organizator przedstawia listę wybranych krajów świata, z której przedstawiciele szkół losują po jednym z nich;

  - b) w terminie do ..... szkoły typują czteroosobowe drużyny uczniów oraz przygotowują się do quizu z zakresu wiedzy o najważniejszych faktach z dorobku rodzimej reprezentacji wylosowanego kraju w piłce nożnej (lub piłce siatkowej, piłce ręcznej, etc. - zgodnie z decyzją organizatora). Zakres pytań konkursowych obejmował będzie: największe sukcesy danego kraju (wraz

---

⁴⁰ UWAGA: Przykładowe regulaminy konkursów zawarte w programie stanowią jedynie propozycję, która musi zostać dostosowana pod względem szczegółów do specyfiki danego środowiska lokalnego (np. ze względu na liczebność uczestników, etc.). Nie jest bowiem możliwe opracowanie jednolitego regulaminu dla wszystkich gmin, powiatów i miast na terenie kraju.

z datami), zdobyte tytuły mistrzowskie (wraz z datami), najlepszych zawodników oraz najbardziej znane kluby sportowe;

c) w terminie do ..... szkoły przygotowują projekty układów/pokazów artystycznych związanych z dopingowaniem drużyny swojej szkoły biorącej udział w konkursie wiedzy. Istotne jest, by układy te zawierały:

* elementy charakterystyczne dla danego kraju,

* oraz elementy związane z daną dyscypliną sportu;

d) w terminie do ..... szkoły przygotowują projekty stoisk prezentujących wylosowane przez nie kraje w aspekcie:

* wybranych elementów tożsamości kulturowej (tradycji, historii, w tym historii sportu, geografii, obyczajowości, etc.),

* pomysłu zagospodarowania własnego stoiska,

* pomysłu na promocję oraz rozpowszechnianie wiedzy na temat wylosowanego kraju, a także własnej szkoły,

* oraz innych elementów, które są interesujące z perspektywy danej szkoły.

IV. W ramach drugiego etapu konkursu, który przeprowadzony zostanie w terminie ..... oraz miejscu wskazanym przez organizatora ....., odbędą się:

a) konkurs wiedzy,

b) prezentacja układów/pokazów dopingowania poszczególnych drużyn,

c) a podczas całego spotkania prezentacja stoisk promujących wylosowane kraje przygotowanych przez poszczególne szkoły.

Rozstrzygnięcie konkursu:

I. Rozstrzygnięcie konkursu „*Podróż kibiców dookoła świata*” odbędzie się po zakończeniu wszystkich konkurencji, rozstrzygnięciach komisji konkursowej oraz zsumowaniu wyników uzyskanych przez drużyny w poszczególnych konkurencjach:

a) wyniki uzyskane w quizie (1/3 końcowej oceny wyrażona w punktach),

b) ocenę układu/pokazu artystycznego dopingującego swoją drużynę (1/3 końcowej oceny wyrażona w punktach),

c) ocenę stoiska prezentującego wylosowane kraje (1/3 końcowej oceny wyrażona w punktach),

II. Oceniając układy/pokazy artystyczne oraz stoiska promocyjne komisja weźmie przede wszystkim pod uwagę:

a) walory artystyczne i estetyczne,

**Proponowany regulamin konkursu alternatywnego
„Radość Kibica w obiektywie”**

Założenia ogólne:

- I. Konkurs realizowany jest w ramach programu edukacyjno-alternatywnego „*Jestem Kibicem przez duże „K”*”. Organizatorem konkursu jest:..... (adres, dane kontaktowe, fax, etc.). Konkurs polega na zaprezentowaniu przez uczestników zdjęć zrobionych podczas wszelkiego rodzaju rozgrywek sportowych, które przedstawiają pozytywne emocje kibiców dopingujących swoich sportowców.
- II. Konkurs przeznaczony jest dla: .....
- III. Główne cele konkursu to:
  - a) promowanie kulturalnego kibicowania;
  - b) propagowanie postaw prosportowych;
  - c) rozwijanie kreatywności dzieci i młodzieży;
  - d) wykorzystanie fotografowania jako sposobu na spędzanie wolnego czasu oraz alternatywy dla zachowań społecznie niepożądanych.

Ogólne zasady konkursu:

- I. Uczestnikami konkursu mogą być .....
- II. Warunkiem udziału w konkursie jest przesłanie przez Uczestnika (zgłoszoną szkołę), co najmniej jednego, a maksymalnie trzech zdjęć o tematyce związanej ze sportem i kibicowaniem, które przedstawia pozytywne emocje wyrażane przez kibiców podczas dopingowania. Zdjęcie może przedstawiać dowolną dyscyplinę sportu.
- III. Uczestnik konkursu (szkoła) musi być autorem zgłoszonych zdjęć, tzn. prace muszą być wykonane przez uczniów danej szkoły.
- IV. Aby zgłosić szkołę do konkursu należy pisemnie poinformować organizatora w terminie do .....
- V. W pierwszym etapie konkursu:
  - a) w terminie do ..... każda szkoła przeprowadza lokalny etap konkursu ogłoszony wśród wszystkich uczniów. Po rozstrzygnięciu konkursu oraz wyłonieniu zwycięskich prac, szkoła zgłasza maksymalnie trzy fotografie do etapu ogólnopolskiego.
- VI. W ramach drugiego etapu konkursu, który zostanie przeprowadzony w terminie ..... w siedzibie organizatora odbędzie się prezentacja prac zgłoszonych do konkursu.

Zasady wyłaniania zwycięzców:

- I. Rozstrzygnięcie konkursu „*Radość kibica w obiektywie*” odbędzie się po zaprezentowaniu wszystkich nadesłanych prac, decyzji komisji konkursowej oraz wyłonieniu zwycięzców miejsc I-III oraz pięciu wyróżnień.
- II. Wyboru najlepszych zdjęć komisja dokona w oparciu o kryteria zawarte w pkt. II i III “Ogólnych zasad konkursu” oraz biorąc pod uwagę:
  - a) walory estetyczne zdjęcia;
  - b) oryginalność ujęcia wskazanej tematyki.
- III. Komisja konkursowa składa się z: przedstawicieli organizatora, zaproszonych gwiazd sportu (a szczególnie dyscyplin najczęściej pojawiających się na pracach konkursowych), przedstawiciela Polskiego Związku Piłki Nożnej, przedstawiciela Polskiego Komitetu Olimpijskiego, etc.

Nagrody w konkursie:

Według ustaleń organizatora.

Ochrona danych osobowych:

- I. Dane osobowe Uczestników konkursu będą przetwarzane jedynie w celach przeprowadzenia konkursu, wyłonienia Uczestników, którym przysługiwać będzie prawo do otrzymania nagrody, wydania, odbioru oraz rozliczenia nagrody, na co Uczestnik wyraża zgodę.
- II. Dane osobowe Uczestników konkursu będą wykorzystywane zgodnie z warunkami określonymi w ustawie z dnia 29 sierpnia 1997 roku o ochronie danych osobowych (tekst jednolity: Dz.U.z 2002r., Nr 101, poz.926). Administratorem danych jest Organizator.
- III. Przetwarzanie danych, o których mowa w pkt.I “Ochrony danych osobowych” obejmuje także publikację imienia i nazwiska autorów zwycięskich projektów wraz z nazwą miejscowości, w której zamieszkuje, na stronach internetowych Organizatora oraz w lokalnych mediach.
- IV. Uczestnik ma prawo wglądu do swoich danych osobowych oraz ich poprawiania.
- V. Podanie danych osobowych jest dobrowolne, jednakże ich niepodanie uniemożliwia wzięcie udziału w konkursie.

Aneks nr 3

Temat nr 1: Dopinguję bez agresji, szanując rywali

Proponowane zajęcia dla uczniów klas I-III gimnazjum - warunki realizacji:

- sala gimnastyczna
- 2 godziny lekcyjne (2 X 45')
- prowadzący: instruktor (lub nauczyciel wychowania fizycznego)

Tok lekcji/ spotkania	Przekazywane treści (nazwa, cel i przebieg zabawy, ćwiczenia, gry)	Czas trwania/liczba powtórzeń	Wskazówki metodyczne/ Uwagi
Część wstępna	<ul style="list-style-type: none"> ● powitanie grupy oraz przedstawienie tematu i celu zajęć ● określenie wraz z uczniami pojęć "hymn narodowy", "flaga", „kibicowanie”, „dopingowanie”, „kibic”, „zasady fair play”, „współzawodnictwo” oraz współdziałanie; ● podział grupy na dwie, trzy lub cztery drużyny; ● mówienie sposobu przyznawania punktów za zabawy ze współzawodnictwem: I miejsce – 3 pkt, II miejsce – 2 pkt, III miejsce – 1 pkt, etc.; ● rozgrzewka	15'	- siad skrzyżny w półkolu - zależnie od liczebności grupy
Część zasadnicza	<ul style="list-style-type: none"> ● każda z grup przygotowuje krótki „program” dotyczący dopingowania swojej drużyny podczas gier i zabaw ze współzawodnictwem; ● prowadzący podkreśla, że program musi opierać się na omówionych wcześniej zasadach fair play oraz z uwzględnieniem wcześniej zdefiniowanych pojęć ● ustawienie drużyn w rzędach i rozpoczęcie wyścigów: <p>Taczki. Pierwsza osoba z rzędu wykonuje podpór leżąc przodem, druga chwyta za kolana i obie poruszają się jak najszybciej do wyznaczonej linii, na której leży przygotowana kartka papieru. Pierwsza para rozpoczyna tworzenie określenia pojęcia „HYMN NARODOWY” oraz „FLAGA” wpisując własne spostrzeżenia. W drodze powrotnej następuje zamiana ról w „taczce” i powrót do rzędu. Każda kolejna para dopisuje dalszy ciąg „definicji”;</p> <p>Wyścig na kocach. Pierwsza osoba z rzędu siada na kocu druga przeciąga ją do wyznaczonej linii, na której leży przygotowana kartka papieru. Pierwsza para rozpoczyna tworzenie określenia pojęcia „WSPÓŁZAWODNICTWO” oraz „KULTURALNE”</p>	60'	- burza mózgów, dyskusja - prowadzący na bieżąco zaznacza zdobytą punktację na tablicy, natomiast zawodnicy dopingują pozostałe osoby z drużyny zgodnie z wcześniej opracowanym „programem”

	<p>KIBICOWANIE” wpisując własne spostrzeżenia. W drodze powrotnej następuje zamiana ról na kocu i powrót do rzędu. Każda kolejna para dopisuje dalszy ciąg „definicji”;</p> <p>Wyścig na rolerach. Pierwsza osoba z rzędu wykonuje klęk podparty przodem i chwyta roler, druga osoba chwyta za kolana i razem poruszają się do wyznaczonej linii, na której leży przygotowana kartka papieru. Pierwsza para rozpoczyna tworzenie listy „ZASAD FAIR PLAY” wpisując własne spostrzeżenia. W drodze powrotnej następuje zamiana ról i powrót do rzędu. Każda kolejna para uzupełnia listę;</p> <p>Wyścig z przenoszeniem piłek lekarskich. Pierwsza osoba z rzędu przenosi piłkę lekarską na wyznaczoną linię, na której leży przygotowana kartka papieru. Rozpoczyna tworzenie listy zawierającej „ZASADY KULTURALNEGO KIBICOWNIA” i wraca do rzędu. Kolejna osoba biegnie do linii, zapisuje kolejną zasadę, przynosi piłkę lekarską do kolejnej osoby z rzędu i tak na przemian.</p> <p>Skoki dodawane w dal z miejsca z odbiciem obunóż. Pierwszy zawodnik z drużyny wykonuje dwa skoki jeden po drugim, a kolejne osoby „dokładają” swoje kroki z miejsca, do którego „doskoczyła” poprzednia osoba. Wygrywa drużyna, która uzyskała największą odległość;</p> <p>Po podliczeniu punktacji drużyna, która zwyciężyła jako pierwsza odczytuje wspólnie opracowane „definicje” oraz „zasady”. Kolejność odczytywania przez pozostałe drużyny zależna jest od kolejności uzyskanego wyniku;</p> <p>Prowadzący tworzy ogólne „definicje”, „zasady fair play” oraz „kulturalnego kibicowania” z wszystkich uzyskanych elementów zapisując je na dużych kartonach.</p> <p>Wszyscy uczestnicy zajęć wspólnie oceniają „programy” kibicowania przygotowane przez poszczególne drużyny. Prowadzą konstruktywną dyskusję wymieniając się poglądami oraz spostrzeżeniami na temat sposobów oraz oryginalności zaproponowanych rozwiązań</p>		<p>- ogłoszenie wyników rywalizacji</p> <p>- opracowania na kartonach można rozwiesić na ścianie sali gimnastycznej lub też na korytarzu</p>
Część końcowa	<ul style="list-style-type: none"> • ćwiczenia wyciszające, np. <p>zabawa „Minuta”</p> <p>Przebieg: uczestnicy zajęć układają się w wygodnej pozycji na podłodze, zamykają oczy i na sygnał prowadzącego w myślach odliczają 60 sekund. Gdy ich zdaniem minie już wspomniana minuta, w ciszy podnoszą się do siadu. Zabawa trwa aż do</p>	15'	- rozsyпка

Temat nr 2: Odpowiedzialność za zachowania chuligańskie

Proponowane zajęcia dla uczniów klas I-III gimnazjum - warunki realizacji:

- ➔ sala lekcyjna lub świetlica
- ➔ 1 godzina lekcyjna (1 X 45')
- ➔ prowadzący: wychowawca lub pedagog szkolny

Tok lekcji/ spotkania	Przekazywane treści (nazwa, cel i przebieg zabawy, ćwiczenia, gry)	Czas trwania/liczba powtórzeń	Wskazówki metodyczne/ Uwagi
Część wstępna	<ul style="list-style-type: none"> ● powitanie grupy, przedstawienie tematu i celu zajęć oraz zasygnalizowanie pojęć „nieletni”, „demoralizacja”, „czyn karalny”, a także „konsekwencje prawne w przypadku objawów demoralizacji oraz popełnienia czynów karalnych”; ● wprowadzenie do tematu poprzez związane omówienie wpływu zmian fizjologicznych oraz psychicznych na zachowanie w okresie dorastania 	10'	- pogadanka
Część zasadnicza	<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnienie przez uczniów pojęcia „NIELETNI” (co ono ich zdaniem oznacza?, czym się różni od pojęcia „małoletni” oraz „niepełnoletni”?, etc.). Następnie podanie przez prowadzącego „definicji” ustawowej i weryfikacja określenia stworzonego przez uczniów; • wyjaśnienie przez uczniów pojęcia „DEMORALIZACJA” (co ono ich zdaniem oznacza?, kogo można określić jako osobę “zdemoralizowaną”?, etc.). Następnie podanie przez prowadzącego „definicji” ustawowej i weryfikacja określenia stworzonego przez uczniów; • wyjaśnienie przez uczniów pojęcia „CZYN KARALNY” (co ono ich zdaniem oznacza?). Następnie podanie przez prowadzącego „definicji” ustawowej i weryfikacja określenia stworzonego przez uczniów; • wspólna dyskusja na temat kategorii czynów karalnych, które są najczęściej popełniane przez nieletnich. Zwrócenie szczególnej uwagi na czyny chuligańskie popełniane np. podczas imprez sportowych; • wyjaśnienie przez uczniów przyczyn popełniania przez nieletnich czynów niezgodnych z prawem, a następnie weryfikacja stworzonej listy przez 	30'	- „burza mózgów” + dyskusja dydaktyczna - prowadzący wypisuje na tablicy przyczyny podane przez uczniów

**Proponowany regulamin konkursu alternatywnego
„Radość Kibica w obiektywie”**

Założenia ogólne:

- I. Konkurs realizowany jest w ramach programu edukacyjno-alternatywnego „Jestem Kibicem przez duże „K”. Organizatorem konkursu jest:..... (adres, dane kontaktowe, fax, etc.). Konkurs polega na zaprezentowaniu przez uczestników zdjęć zrobionych podczas wszelkiego rodzaju rozgrywek sportowych, które przedstawiają pozytywne emocje kibiców dopingujących swoich sportowców.
- II. Konkurs przeznaczony jest dla: .....
- III. Główne cele konkursu to:
  - a. promowanie kulturalnego kibicowania;
  - b. propagowanie postaw prosportowych;
  - c. rozwijanie kreatywności dzieci i młodzieży;
  - d. wykorzystanie fotografowania jako sposobu na spędzanie wolnego czasu oraz alternatywy dla zachowań społecznie niepożądanych.

Ogólne zasady konkursu:

- I. Uczestnikami konkursu mogą być szkoły gimnazjalne.
- II. Warunkiem udziału w konkursie jest przesłanie przez Uczestnika (zgłoszoną szkołę), co najmniej jednego, a maksymalnie trzech zdjęć o tematyce związanej ze sportem i kibicowaniem, które przedstawia pozytywne emocje wyrażane przez kibiców podczas dopingowania. Zdjęcie może przedstawiać dowolną dyscyplinę sportu.
- III. Uczestnik konkursu (szkoła) musi być autorem zgłoszonych zdjęć, tzn. prace muszą być wykonane przez uczniów danej szkoły.
- IV. Aby zgłosić szkołę do konkursu należy pisemnie poinformować organizatora w terminie do ..... . Na zgłoszeniu powinna znajdować się pieczętka szkoły wraz z podpisem dyrektora.
- V. W pierwszym etapie konkursu:
- VI. w terminie do ..... każda szkoła przeprowadza lokalny etap konkursu ogłoszony wśród wszystkich uczniów. Po rozstrzygnięciu konkursu oraz wyłonieniu zwycięskich prac, szkoła zgłasza maksymalnie trzy fotografie do etapu ogólnopolskiego.
- VII. W ramach drugiego etapu konkursu, który zostanie przeprowadzony w terminie ..... w siedzibie organizatora odbędzie się prezentacja prac zgłoszonych do konkursu.

Zasady wyłaniania zwycięzców:

- I. Rozstrzygnięcie konkursu „*Radość kibica w obiektywie*” odbędzie się po zaprezentowaniu wszystkich nadesłanych prac, decyzji komisji konkursowej oraz wyłonieniu zwycięzców miejsc I-III oraz pięciu wyróżnień.
- II. Wyboru najlepszych zdjęć komisja dokona w oparciu o kryteria zawarte w pkt. II i III “Ogólnych zasad konkursu” oraz biorąc pod uwagę:
- III. walory estetyczne zdjęcia;
- IV. oryginalność ujęcia wskazanej tematyki.
- V. Komisja konkursowa składa się z: przedstawicieli organizatora, zaproszonych gwiazd sportu (a szczególnie dyscyplin najczęściej pojawiających się na pracach konkursowych), przedstawiciela Polskiego Związku Piłki Nożnej, przedstawiciela Polskiego Komitetu Olimpijskiego, etc.

Nagrody w konkursie:

Według ustaleń organizatora.

Ochrona danych osobowych:

- I. Dane osobowe Uczestników konkursu będą przetwarzane jedynie w celach przeprowadzenia konkursu, wyłonienia Uczestników, którym przysługiwać będzie prawo do otrzymania nagrody, wydania, odbioru oraz rozliczenia nagrody, na co Uczestnik wyraża zgodę.
- II. Dane osobowe Uczestników konkursu będą wykorzystywane zgodnie z warunkami określonymi w ustawie z dnia 29 sierpnia 1997 roku o ochronie danych osobowych (tekst jednolity: Dz.U.z 2002r., Nr 101, poz.926). Administratorem danych jest Organizator.
- III. Przetwarzanie danych, o których mowa w pkt.I “Ochrony danych osobowych” obejmuje także publikację imienia i nazwiska autorów zwycięskich projektów wraz z nazwą miejscowości, w której zamieszkuje, na stronach internetowych Organizatora oraz w lokalnych mediach.
- IV. Uczestnik ma prawo wglądu do swoich danych osobowych oraz ich poprawiania.
- V. Podanie danych osobowych jest dobrowolne, jednakże ich niepodanie uniemożliwia wzięcie udziału w konkursie.

Proponowany regulamin konkursu
“Szalik atrybutem Kibica”

Założenia ogólne:

- I. Konkurs realizowany jest w ramach programu edukacyjno-alternatywnego „*Jestem Kibicem przez duże „K”*”. Organizatorem konkursu jest:..... (adres, dane kontaktowe, fax, etc.). Konkurs polega na samodzielnym przygotowaniu projektu szalika lokalnego klubu sportowego.
- II. Konkurs przeznaczony jest dla: uczniów gimnazjów.
- III. Główne cele konkursu to:
  - a) wzmacnianie przynależności do społeczności lokalnej;
  - b) promowanie lokalnych klubów sportowych;
  - c) promowanie kulturalnych postaw kibiców;
  - c) rozwijanie kreatywności młodzieży;
  - d) wykorzystanie aktywności plastycznej jako sposobu na spędzanie wolnego czasu oraz alternatywy dla zachowań społecznie niepożądanych.

Ogólne zasady konkursu:

- I. Uczestnikami konkursu mogą być uczniowie gimnazjów.
- II. Warunkiem udziału w konkursie jest przesłanie przez Uczestnika (indywidualnego, szkołę lub klub kibica), co najmniej jednego, a maksymalnie trzech projektów szalików lokalnego klubu sportowego oraz wspieranej drużyny.
- III. Uczestnik konkursu (indywidualny, szkoła lub klub kibica) musi być autorem zgłoszonych projektów, tzn. prace muszą być wykonane przez uczniów danej szkoły.
- IV. Aby zgłosić szkołę (klub lub dokonać zgłoszenia indywidualnego) do konkursu należy pisemnie poinformować organizatora w terminie do ..... . Na zgłoszeniu powinna znajdować się pieczętka szkoły (klubu) wraz z podpisem dyrektora.
- V. W pierwszym etapie konkursu:
  - a) w terminie do ..... każda szkoła (klub kibica) przeprowadza lokalny etap konkursu ogłoszony wśród wszystkich uczniów (członków klubu). Po rozstrzygnięciu konkursu oraz wyłonieniu zwycięskich prac, szkoła zgłasza maksymalnie trzy projekty do lokalnego finału;
  - b) w przypadku Uczestników indywidualnych projekty przekazywane są, bez etapu pierwszego, bezpośrednio do organizatora;
- VI. W ramach drugiego etapu konkursu, który zostanie przeprowadzony

w terminie ..... w miejscu określonym przez organizatora odbędzie się prezentacja prac zgłoszonych do konkursu.

Zasady wyłaniania zwycięzców:

- I. Rozstrzygnięcie konkursu „*Szalik atrybutem Kibica*” odbędzie się po zaprezentowaniu wszystkich nadesłanych prac, decyzji komisji konkursowej oraz wyłonieniu zwycięzców miejsc I-III.
- II. Wyboru najlepszych zdjęć komisja dokona w oparciu o kryteria zawarte w pkt. II i III “Ogólnych zasad konkursu” oraz biorąc pod uwagę:
  - a. walory estetyczne projektu;
  - b. oryginalność projektu.
- III. Komisja konkursowa składa się z: przedstawicieli organizatora, zaproszonych gwiazd sportu (a szczególnie dyscyplin najczęściej pojawiających się na pracach konkursowych), przedstawiciela Polskiego Związku Piłki Nożnej, przedstawiciela Polskiego Komitetu Olimpijskiego, etc.

Nagrody w konkursie:

Według ustaleń organizatora.

Ochrona danych osobowych:

- I. Dane osobowe Uczestników konkursu będą przetwarzane jedynie w celach przeprowadzenia konkursu, wyłonienia Uczestników, którym przysługiwać będzie prawo do otrzymania nagrody, wydania, odbioru oraz rozliczenia nagrody, na co Uczestnik wyraża zgodę.
- II. Dane osobowe Uczestników konkursu będą wykorzystywane zgodnie z warunkami określonymi w ustawie z dnia 29 sierpnia 1997 roku o ochronie danych osobowych (tekst jednolity: Dz.U. z 2002r., Nr 101, poz.926). Administratorem danych jest Organizator.
- III. Przetwarzanie danych, o których mowa w pkt.I “Ochrony danych osobowych” obejmuje także publikację imienia i nazwiska autorów zwycięskich projektów wraz z nazwą miejscowości, w której zamieszkuje, na stronach internetowych Organizatora oraz w lokalnych mediach.
- IV. Uczestnik ma prawo wglądu do swoich danych osobowych oraz ich poprawiania.

Podanie danych osobowych jest dobrowolne, jednakże ich niepodanie uniemożliwia wzięcie udziału w konkursie.

Aneks nr 4

Temat nr 1: Dopinguje bez agresji, szanując rywali

Proponowane zajęcia dla uczniów klas I-III szkół ponadgimnazjalnych - warunki realizacji:

- ➔ sala gimnastyczna
- ➔ 2 godziny lekcyjne (2 X 45')
- ➔ prowadzący: instruktor (lub nauczyciel wychowania fizycznego)

Tok lekcji/spotkania	Przekazywane treści (nazwa, cel i przebieg zabawy, ćwiczenia, gry)	Czas trwania/liczba powtórzeń	Wskazówki metodyczne/Uwagi
Część wstępna	<ul style="list-style-type: none"> ● powitanie grupy oraz przedstawienie tematu i celu zajęć ● określenie wraz z uczniami pojęć "hymn narodowy", "flaga", „kibicowanie”, „dopinguwanie”, „kibic”, „zasady fair play”, „współzawodnictwo” oraz współdziałanie; ● podział grupy na dwie, trzy lub cztery drużyny; ● mówienie sposobu przyznawania punktów za zabawy ze współzawodnictwem: I miejsce – 3 pkt, II miejsce – 2 pkt, III miejsce – 1 pkt, etc.; ● rozgrzewka 	15'	<p>- siad skrzyżny w półkolu</p> <p>- zależnie od liczebności grupy</p>
Część zasadnicza	<ul style="list-style-type: none"> ● każda z grup przygotowuje krótki „program” dotyczący dopinguwania swojej drużyny podczas gier i zabaw ze współzawodnictwem; ● prowadzący podkreśla, że program musi opierać się na omówionych wcześniej zasadach fair play oraz z uwzględnieniem wcześniej zdefiniowanych pojęć ● ustawienie drużyn w rzędach i rozpoczęcie wyścigów: <p>Taczki. Pierwsza osoba z rzędu wykonuje podpór leżąc przodem, druga chwyta za kolana i obie poruszają się jak najszybciej do wyznaczonej linii, na której leży przygotowana kartka papieru. Pierwsza para rozpoczyna tworzenie określenia pojęcia „HYMN NARODOWY” oraz „FLAGA” wpisując własne spostrzeżenia. W drodze powrotnej następuje zamiana ról w „taczce i powrót do rzędu. Każda kolejna para dopisuje dalszy ciąg „definicji”;</p> <p>Wyścig na kocach. Pierwsza osoba z rzędu siada na kocu druga przeciąga ją do wyznaczonej linii, na której leży przygotowana kartka papieru. Pierwsza</p>	60'	<p>- burza mózgów, dyskusja</p> <p>- prowadzący na bieżąco zaznacza zdobytą punktację na tablicy, natomiast zawodnicy dopingują pozostałe osoby z drużyny zgodnie z wcześniej opracowanym „programem”</p>

	<p>para rozpoczyna tworzenie określenia pojęcia „WSPÓŁZAWODNICTWO” oraz „KULTURALNE KIBICOWANIE” wpisując własne spostrzeżenia. W drodze powrotnej następuje zamiana ról na kocu i powrót do rzędu. Każda kolejna para dopisuje dalszy ciąg „definicji”;</p> <p>Wyścig na rolerach. Pierwsza osoba z rzędu wykonuje klęk podparty przodem i chwytając roler, druga osoba chwytając za kolana i razem poruszają się do wyznaczonej linii, na której leży przygotowana kartka papieru. Pierwsza para rozpoczyna tworzenie listy „ZASAD FAIR PLAY” wpisując własne spostrzeżenia. W drodze powrotnej następuje zamiana ról i powrót do rzędu. Każda kolejna para uzupełnia listę;</p> <p>Wyścig z przenoszeniem piłek lekarskich. Pierwsza osoba z rzędu przenosi piłkę lekarską na wyznaczoną linię, na której leży przygotowana kartka papieru. Rozpoczyna tworzenie listy zawierającej „ZASADY KULTURALNEGO KIBICOWNIA” i wraca do rzędu. Kolejna osoba biegnie do linii, zapisuje kolejną zasadę, przynosi piłkę lekarską do kolejnej osoby z rzędu i tak na przemian.</p> <p>Skoki dodawane w dal z miejsca z odbiciem obunóż. Pierwszy zawodnik z drużyny wykonuje dwa skoki jeden po drugim, a kolejne osoby „dokładają” swoje kroki z miejsca, do którego „doskoczyła” poprzednia osoba. Wygrywa drużyna, która uzyskała największą odległość;</p> <p>Po podliczeniu punktacji drużyna, która zwyciężyła jako pierwsza odczytuje wspólnie opracowane „definicje” oraz „zasady”. Kolejność odczytywania przez pozostałe drużyny zależna jest od kolejności uzyskanego wyniku;</p> <p>Prowadzący tworzy ogólne „definicje”, „zasady fair play” oraz „kulturalnego kibicowania” z wszystkich uzyskanych elementów zapisując je na dużych kartonach.</p> <p>Wszyscy uczestnicy zajęć wspólnie oceniają „programy” kibicowania przygotowane przez poszczególne drużyny. Prowadzą konstruktywną dyskusję wymieniając się poglądami oraz spostrzeżeniami na temat sposobów oraz oryginalności zaproponowanych rozwiązań</p>		<p>- ogłoszenie wyników rywalizacji</p> <p>- opracowania na kartonach można rozwinąć na ścianie sali gimnastycznej lub też na korytarzu</p>
Część końcowa	<ul style="list-style-type: none"> • ćwiczenia wyciszające, np. <p>zabawa „Minuta”</p> <p>Przebieg: uczestnicy zajęć układają się w wygodnej pozycji na podłodze, zamykają oczy i na sygnał prowadzącego w myślach odliczają 60 sekund. Gdy</p>	15'	- rozsyпка

	<p>ich zdaniem minie już wspomniana minuta, w ciszy podnoszą się do siadu. Zabawa trwa aż do odliczenia 60 sekund przez wszystkich uczniów)</p> <ul style="list-style-type: none"> ● ponowne odczytanie przez prowadzącego wypracowanych podczas zajęć „definicji” oraz „zasad”; ● podsumowanie lekcji oraz ocena aktywności i stopnia zaangażowania uczniów w zajęciach; ● zachęcenie uczniów do wzięcia udziału w konkursach organizowanych w ramach programu „<i>Jestem Kibicem przez duże „K</i>”; ● pożegnanie uczniów		<p>- ustawienie w rozsypanie przodem do prowadzącego</p>
--	--	--	--

Miejsce na notatki:

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Proponowany regulamin konkursu „Radość Kibica w obiektywie”

Założenia ogólne:

- I. Konkurs realizowany jest w ramach programu edukacyjno-alternatywnego „*Jestem Kibicem przez duże „K”*”. Organizatorem konkursu jest:..... (adres, dane kontaktowe, fax, etc.). Konkurs polega na zaprezentowaniu przez uczestników zdjęć zrobionych podczas wszelkiego rodzaju rozgrywek sportowych, które przedstawiają pozytywne emocje kibiców dopingujących swoich sportowców.
- II. Konkurs przeznaczony jest dla: szkół ponadgimnazjalnych .
- III. Główne cele konkursu to:
  - a) promowanie kulturalnego kibicowania;
  - b) propagowanie postaw prosportowych;
  - c) rozwijanie kreatywności dzieci i młodzieży;
  - d) wykorzystanie fotografowania jako sposobu na spędzanie wolnego czasu oraz alternatywy dla zachowań społecznie niepożądanych.

Ogólne zasady konkursu:

- I. Uczestnikami konkursu mogą być szkoły lub uczniowie szkół ponadgimnazjalnych.
- II. Warunkiem udziału w konkursie jest przesłanie przez Uczestnika (zgłoszoną szkołę), co najmniej jednego, a maksymalnie trzech zdjęć o tematyce związanej ze sportem i kibicowaniem, które przedstawia pozytywne emocje wyrażane przez kibiców podczas dopingowania. Zdjęcie może przedstawiać dowolną dyscyplinę sportu.
- III. Uczestnik konkursu (szkoła) musi być autorem zgłoszonych zdjęć, tzn. prace muszą być wykonane przez uczniów danej szkoły.
- IV. Aby zgłosić szkołę do konkursu należy pisemnie poinformować organizatora w terminie do ..... . Na zgłoszeniu powinna znajdować się pieczęć szkoły wraz z podpisem dyrektora.
- V. W pierwszym etapie konkursu:
  - a. w terminie do ..... każda szkoła przeprowadza lokalny etap konkursu ogłoszony wśród wszystkich uczniów. Po rozstrzygnięciu konkursu oraz wyłonieniu zwycięskich prac, szkoła zgłasza maksymalnie trzy fotografie do etapu ogólnopolskiego.
- VI. W ramach drugiego etapu konkursu, który zostanie przeprowadzony w terminie ..... w siedzibie organizatora odbędzie się prezentacja prac zgłoszonych do konkursu, z podziałem na prace uczniów ze szkół podstawowych oraz ze szkół gimnazjalnych.

Zasady wyłaniania zwycięzców:

- I. Rozstrzygnięcie konkursu „*Radość kibica w obiektywie*” odbędzie się po zaprezentowaniu wszystkich nadesłanych prac, decyzji komisji konkursowej oraz wyłonieniu zwycięzców miejsc I-III oraz pięciu wyróżnień.
- II. Wyboru najlepszych zdjęć komisja dokona w oparciu o kryteria zawarte w pkt. II i III “Ogólnych zasad konkursu” oraz biorąc pod uwagę:
  - a. walory estetyczne zdjęcia;
  - b. oryginalność ujęcia wskazanej tematyki.
- III. Komisja konkursowa składa się z: przedstawicieli organizatora, zaproszonych gwiazd sportu (a szczególnie dyscyplin najczęściej pojawiających się na pracach konkursowych), przedstawiciela Polskiego Związku Piłki Nożnej, przedstawiciela Polskiego Komitetu Olimpijskiego, etc.

Nagrody w konkursie:

Według ustaleń organizatora.

Ochrona danych osobowych:

- I. Dane osobowe Uczestników konkursu będą przetwarzane jedynie w celach przeprowadzenia konkursu, wyłonienia Uczestników, którym przysługiwać będzie prawo do otrzymania nagrody, wydania, odbioru oraz rozliczenia nagrody, na co Uczestnik wyraża zgodę.
- II. Dane osobowe Uczestników konkursu będą wykorzystywane zgodnie z warunkami określonymi w ustawie z dnia 29 sierpnia 1997 roku o ochronie danych osobowych (tekst jednolity: Dz.U.z 2002r., Nr 101, poz.926). Administratorem danych jest Organizator.
- III. Przetwarzanie danych, o których mowa w pkt.I “Ochrony danych osobowych” obejmuje także publikację imienia i nazwiska autorów zwycięskich projektów wraz z nazwą miejscowości, w której zamieszkuje, na stronach internetowych Organizatora oraz w lokalnych mediach.
- IV. Uczestnik ma prawo wglądu do swoich danych osobowych oraz ich poprawiania.
- V. Podanie danych osobowych jest dobrowolne, jednakże ich niepodanie uniemożliwia wzięcie udziału w konkursie.

**Proponowany regulamin ogólnopolskiego turnieju
„Gram i wspieram”⁴¹**

Założenia ogólne:

- I. Turniej piłki nożnej połączony z konkursem kibicowania realizowany jest w ramach programu edukacyjno-alternatywnego „*Jestem Kibicem przez duże „K”*”. Organizatorem konkursu jest:.....
(adres, dane kontaktowe, fax, etc.).
- II. Konkurs przeznaczony jest dla: szkół ponadgimnazjalnych.
- III. Główne cele przedsięwzięcia to:
  - a) propagowanie postaw prosportowych;
  - b) wykorzystanie aktywności fizycznej jako alternatywy dla zachowań niepożądanych;
  - c) rozpowszechnianie wśród dzieci i młodzieży wiedzy o grach zespołowych;
  - d) wykorzystanie uczestnictwa w rozgrywkach sportowych jako możliwości kształtowania właściwych postaw kibica
  - e) promowanie kulturalnego kibicowania;
  - f) rozwijanie kreatywności dzieci i młodzieży.

Ogólne zasady przedsięwzięcia:

- I. Uczestnikami turnieju mogą być: szkoły ponadgimnazjalne .
- II. Zgłoszenie do rozgrywek powinno zawierać:
  - a) imienną listę zawodników (uczniów danej szkoły) reprezentujących drużynę;
  - b) nazwisko, imię oraz kontakt telefoniczny do osoby odpowiedzialnej za drużynę – kierownika drużyny;
- III. Osoby biorące udział w rozgrywkach muszą posiadać zaświadczenie lekarskie stwierdzające brak przeciwwskazań do udziału w zawodach sportowych.
- IV. Zgłoszenie do turnieju jest jednoznaczne ze zobowiązaniem do przestrzegania regulaminu oraz przepisów gry obowiązujących w rozgrywkach.

Uzgodnienia organizacyjne:

- I. W ramach turnieju mecze rozegrane zostaną z podziałem na rundę wstępną odbywającą się na poziomie lokalnym (miasto, powiat) oraz rundę zasadniczą na poziomie regionalnym (wojewódzkim). Natomiast finał odbędzie się na

---

⁴¹ UWAGA: Przykładowe regulaminy rozgrywek zawarte w programie stanowią jedynie propozycję, która musi zostać dostosowana pod względem szczegółów do specyfiki danego środowiska lokalnego (np. ze względu na liczebność uczestników, czas trwania meczów, liczbę drużyn, etc.). Nie jest bowiem możliwe opracowanie jednolitego regulaminu dla wszystkich gmin, powiatów i miast na terenie kraju.

poziomie ogólnopolskim.

II. Termin, godzinę oraz miejsce rozgrywek wyznacza Organizator.

III. Mecze rozgrywane są w jednej grupie systemem każdy z każdym (runda wstępna), jednak w przypadku dużej liczby drużyn można zastosować podział na grupę „A” oraz grupę „B”, w których obowiązuje ten sam system rozgrywek.

IV. Terminy wszystkich spotkań są rozpisane na całą rundę.

V. O kolejności w tabeli decyduje:

a) liczba zdobytych punktów (zwycięstwo – 3 pkt., remis – 1 pkt., przegrana – 0 pkt., walkower - „-1” pkt.)

b) bezpośredni wynik meczu między dwiema drużynami (przy czym w przypadku trzech lub więcej drużyn obowiązuje „mała tabela” uwzględniająca wyniki bezpośrednich pojedynków, zdobyte punkty, zdobyte bramki, różnicę bramek)

c) liczba zdobytych bramek

d) korzystniejsza różnica bramek we wszystkich meczach

e) losowanie.

VI. Po zakończeniu rundy wstępnej na poziomie lokalnym zespoły zostaną podzielone na dwie LIGI: I i II., czy czym do Ligi I zostaną zakwalifikowane drużyny, które zajmą miejsca od pierwszego do czwartego (w przypadku większej liczby drużyn również drużyna zajmująca piąte miejsce). Do Ligi II zostaną zakwalifikowane drużyny, które zajmą miejsca od piątego do ostatniego (w przypadku większej liczby drużyn, miejsca od szóstego do ostatniego).

VII. Do rundy zasadniczej (wojewódzkiej) drużyny przystępują z zerowym kontem punktowym oraz bramkowym.

VIII. Mecze w I Lidze rozgrywane są systemem mecz + rewanż. O ostatecznej kolejności w tabeli decyduje:

a) liczba zdobytych punktów (zwycięstwo – 3 pkt., remis – 1 pkt., przegrana – 0 pkt., walkower - „-1” pkt.)

b) bezpośredni wynik meczu między dwiema drużynami (przy czym w przypadku trzech lub więcej drużyn obowiązuje „mała tabela” uwzględniająca wyniki bezpośrednich pojedynków, zdobyte punkty, zdobyte bramki, różnicę bramek)

c) liczba zdobytych bramek

d) korzystniejsza różnica bramek we wszystkich meczach

e) losowanie.

IX. Mecze w II Lidze rozgrywane są systemem każdy z każdym, a następnie systemem pucharowym.

X. Finał rozgrywek I Ligi rozgrywany jest na poziomie ogólnopolskim przy udziale drużyn zajmujących w tabeli miejsca od pierwszego do czwartego.

XI. Gali finałowej towarzyszy konkurs kibicowania, w którym udział biorą grupy kibiców każdej z poszczególnych drużyn zawodników.

XII. Drużyny kiców przygotowują i przedstawiają projekty układów/pokazów artystycznych związanych z dopingowaniem drużyny swojej szkoły biorącej

udział w turnieju piłkarskim. Rozstrzygnięcie konkursu kibicowania odbędzie się po zakończeniu rozgrywek sportowych oraz rozstrzygnięciach Komisji konkursowej. Oceniając układy/pokazy artystyczne Komisja weźmie przede wszystkim pod uwagę:

- a) walory artystyczne i estetyczne,
- b) stopień zorganizowania dopingu,
- c) pomysłowość w doborze form oraz materiałów,
- d) liczbę uczniów zaangażowanych w przedsięwzięcie.

XIII. Komisja konkursowa składa się np. z: przedstawicieli organizatora, zaproszonych gwiazd sportu (a szczególnie dyscypliny, której dotyczy konkurs), przedstawiciela Polskiego Związku Piłki Nożnej, przedstawiciela Polskiego Komitetu Olimpijskiego, etc.

Nagrody w turnieju oraz konkursie:

Według ustaleń organizatora.

Miejsce na notatki:

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Aneks nr 5

Temat nr 1: Gram fair play...⁴²

Proponowane zajęcia dla młodzieży z grupy ryzyka - warunki realizacji:

- sala gimnastyczna
- 2 godziny lekcyjne (2 x 45')
- prowadzący: wychowawca lub nauczyciel wychowania fizycznego
- uczestnicy 10 – 13 r.ż., (można też zaangażować starsze dzieci z palcówki jako pomocników zespołów przedstawiając im wcześniej temat zajęć, ich przebieg i prosząc by do tego tematu zebrali jak najwięcej informacji będąc dla dzieci młodszych ekspertami i „źródłem wiedzy”)
- materiały do zajęć: arkusze papieru, flamastry, piłka

Tok lekcji/ spotkania	Przekazywane treści (nazwa, cel i przebieg zabawy, ćwiczenia, gry)	
Część wstępna	<p>1. Powitanie grupy</p> <p>Zabawa “Witam wszystkich którzy...” Dzieci ustawione są w kole Prowadzący mówi: Witam wszystkich, którzy... Dzieci, które czują się przywitane tym zdaniem, zamieniają się z innymi, też przywitanymi w ten sposób dziećmi miejscem w kole.</p> <p>Propozycje powitań:</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ mają dziś dobry humor ➤ lubią lody ➤ mają rodzeństwo ➤ lubią jeździć na rowerze ➤ mają ubrane dziś spodnie ➤ chcą się dobrze bawić i czegoś nowego dowiedzieć... <p>Można do zabawy użyć chusty “Klanzy”. Wówczas dzieci na hasło: “Witam wszystkich, którzy” podnoszą chustę do góry, a osoby witane: “mają dziś dobry humor” przebiegają pod nią</p> <p>2. Przedstawienie celu zajęć: “Wielu z nas interesuje się sportem, czasem kibicuje jakiejś drużynie, być może niektórzy z Was uprawiają jakąś dyscyplinę: chodzą na treningi lub jeżdżą na zawody. Z pewnością wielu z Was słyszało, że podczas np. meczów niektórzy ludzie zachowują się bardzo źle: niszczą budynki, albo pociągi, piją alkohol, biją innych. Dzisiaj zastanowimy się nad tym po co komu sport, kim jest prawdziwy kibic i jakie zasady są naprawdę fair”</p>	10'
Część zasadnicza	I. Praca w zespołach:	20'

⁴² Materiał opracowany przez Alinę Szulirz, pedagoga, socjoterapeutę, kierownika świetlicy socjoterapeutycznej prowadzonej przez Sowarzystwie św. Filipa Nereusza w Rudzie Śląskiej.

Podział na zespoły może zostać przeprowadzony losowo, np. dzieci losują jeden z czterech kolorów lub w sposób zaplanowany przez prowadzącego (jeśli grupa jest bardzo zróżnicowana pod względem wiekowym i intelektualnym). Każdy z zespołów otrzymuje kartkę z zadaniem. Prowadzący podchodzi go każdego zespołu, wyjaśnia instrukcję i sprawdza, czy dzieci ją zrozumiały

Zespół 1:

1)zastanówcie się i odpowiedzcie na pytanie:

- po co ludzie uprawiają sport?
- gdzie w naszym mieście można trenować i co?

Odpowiedzi zapiszcie na arkuszach. Kiedy wykonacie już zadanie, wybierzcie spośród siebie jedną osobę, która zaprezentuje wszystkim pracę Waszego zespołu.

Zespół 2:

1)Wypiszcie na arkuszu znane i lubiane przez Was dyscypliny sportowe. Następnie przedstawicie je za pomocą gestów (bez użycia słów). Zadaniem pozostałych zespołów będzie je odgadnąć.

2) Spróbujcie odpowiedzieć na pytanie: co to jest rywalizacja? *(do dyspozycji dzieci można dać słownik, można również zasugerować by zwróciły się o wsparcie do dzieci lub pracowników nie biorących udziału w zajęciach)*. Odpowiedź zapiszcie na arkuszu.

Zespół 3:

Zasady fair play oznaczają: “czystą grę” (, zgodną z zasadami, uczciwą , honorową”). Ułóżcie z rozsypanki wyrazowej 6 zasad fair play. Wyrazy każdej zasady napisane są innym kolorem.

Zasady fair play:

- Poznaj zasady gry i ich przestrzegaj.
- Pokonuj przeciwnika umiejętnościami, a nie agresywnym zachowaniem.
- Reaguj natychmiast na gwizdek sędziego.
- Dbaj o bezpieczeństwo uczestników gry. Nie stosuj fauli.
- Traktuj przeciwnika jak członka swojej drużyny.
- Zwycięstwo przyjmuj w sposób skromny, a porażkę godnie.

Kiedy wykonacie już zadanie, wybierzcie spośród siebie jedną osobę, która zaprezentuje pozostałym osobom pracę Waszego zespołu.

Zespół 4:

Kibic to osoba, która dopinguje zawodnika, by osiągnął jak najlepsze wyniki. Wiele osób, które nazywają siebie kibicami swoim działaniem nie pomaga lecz przeszkadza zawodnikom (pije podczas zawodów alkohol, krzyczy, niszczy boiska, dworce, sklepy, atakuje innych ludzi), nazywa się ich “pseudokibicami”. Wyobraźcie sobie, że reprezentacja Polski w piłce nożnej poprosiła nas o stworzenie listy cech prawdziwego kibica. Zabierajmy się więc do pracy... Swoje pomysły zapiszcie na arkuszu. Kiedy wykonacie już zadanie, wybierzcie spośród siebie jedną osobę, która zaprezentuje pozostałym osobom pracę Waszego zespołu.

Dzieci sporządzają listę na dużym arkuszu zatytułowanym “Cechy prawdziwego kibica”. Jeśli zasób słownictwa dzieci jest zbyt mały zadanie to można zmodyfikować: “W kopercie znajdują się cechy dobrych kibiców (prawdziwych) i złych (pseudokibiców). Zadaniem Waszego zespołu jest wybrać cechy prawdziwego kibica i stworzyć z nich listę”.

20’

Arkusz z naklejonymi cechami może pozostać w sali w której odbywają się zajęcia

	<p>II. Posumowanie pracy zespołowej</p> <p>1. Po zaprezentowaniu przez Zespół nr 1 swojej pracy, prowadzący może podsumować w następujący sposób:</p> <p><u>Ad.a)</u> Uprawianie sportu to dbałość o swoje zdrowie. Czy oglądanie oznacza to samo co uprawianie? Celem podsumowania jest zachęcenie dzieci do wybrania jakiejś dyscypliny i jej uprawiania.</p> <p>Ad.b) Uzupełnienie wypowiedzi dzieci -wskazanie miejsc w najbliższej okolicy (oferta klubów, SKS, itp.), w których można uprawiać sport i trenować jakąś dyscyplinę.</p> <p>2) Po zaprezentowaniu przez Zespół nr 2 swojej pracy, prowadzący może podsumować w następujący sposób: Sport to też zabawa, dlatego czasem ludzie wymyślają przeróżne dyscypliny i sposoby na to by się dobrze bawić, dbając przy tym o swoje ciało i umysł. By sportowcy mogli prawdziwie rywalizować przestrzegają pewnych zasad. Opowie nam o nich zespół 3.</p> <p>3) Po zaprezentowaniu przez Zespół nr 3 swojej pracy, prowadzący może podsumować ją w następujący sposób: Dowiedzieliśmy się dzisiaj po co ludzie uprawiają sport, gdzie można to robić w naszym mieście, jakie są dyscypliny i co to jest rywalizacja, znamy już ZASADY fair play. Posłuchajmy teraz ważnych informacji na temat kibicowania, każdy z nas już jest, albo może zostać kibicem!</p> <p>4) Wszystkie zespoły świetnie wykonały swoje zadanie. Efekty Waszej pracy będą wisiały w naszej sali. Możemy też zrobić dla innych poradnik pt. „Gram fair...”, w którym zawrzemy wszystkie najważniejsze informacje z dzisiejszych zajęć i roześlemy np. do klubów sportowych w naszym mieście.</p> <p>III. Działanie praktyczne – gry zespołowe</p> <p>Mecz „Dwóch ogni” lub „Piłki nożnej” Przedstawiciele każdego zespołu losują role podczas dalszej części zajęć:</p> <ul style="list-style-type: none"> • drużyna A • drużyna B • kibice drużyny A • kibice drużyny B <p>Zadaniem drużyny A i B jest rozegranie dwóch 10 minutowych meczów. Zadaniem kibiców jest stworzenie sportowej atmosfery (wymyślenie nazwy drużyny, okrzyków, piosenek, itp.).</p>	<p>25'</p> <p>Jeśli w placówce dzieci mają dostęp do komputera, mogłyby opracować taki poradnik i zastanowić się nad jego dystrybucją</p>
<p>Część końcowa</p>	<p>1) Runda:</p> <p>Zawodnicy obydwu drużyn ustawiają się w kręgu. Za nimi w kręgu ustawiają się kibice. Zawodnicy kończą następujące zdanie: „Jestem zawodnikiem, który...”. Kibice natomiast kończą zdanie: “Jestem kibicem, który....”</p> <p>2) zachęcenie uczniów do wzięcia udziału w konkursach organizowanych w ramach programu „<i>Jestem Kibicem przez duże „K”</i>”;</p> <p>3) pożegnanie uczniów.</p>	<p>15'</p>

Temat nr 1: Fair play... ⁴³

Proponowane zajęcia dla dzieci z grupy ryzyka - warunki realizacji:

- sala do zajęć lub sala gimnastyczna
- 2 godziny lekcyjne (2 x 45')
- prowadzący: wychowawca lub nauczyciel wychowania fizycznego
- uczestnicy 10 – 13 r.ż., (można też zaangażować starsze dzieci z palcówki jako pomocników zespołów, przedstawiając im wcześniej temat zajęć, ich przebieg i prosząc by do tego tematu zebrali jak najwięcej informacji będąc dla dzieci młodszych ekspertami i „źródłem wiedzy”)

Tok lekcji/ spotkania	Przekazywane treści (nazwa, cel i przebieg zabawy, ćwiczenia, gry)	
Część wstępna	<p>1. Powitanie grupy</p> <p>Zabawa “Witam wszystkich którzy...”</p> <p>Dzieci ustawione są w kole. Prowadzący mówi: Witam wszystkich, którzy... Dzieci, które czują się przywitane tym zdaniem, zamieniają się z innymi, też witanymi w ten sposób dziećmi miejscem w kole. Propozycje powitań: “Witam wszystkich, którzy:</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ mają dziś dobry humor ➤ lubią lody ➤ mają rodzeństwo ➤ lubią jeździć na rowerze ➤ mają ubrane dziś spodnie ➤ chcą się dobrze bawić i czegoś nowego dowiedzieć...” <p>Można do zabawy użyć chusty “Klanzy”. Wówczas dzieci na hasło: “Witam wszystkich, którzy...” podnoszą chustę do góry, a osoby witane: np. “mają dziś dobry humor” przebiegają pod nią.</p> <p>2. Przedstawienie celu zajęć: “Wielu z nas interesuje się sportem, czasem kibicuje jakieś drużynie, być może niektórzy z Was uprawiają jakąś dyscyplinę: chodzą na treningi lub jeżdżą na zawody. Z pewnością wielu z Was słyszało, że podczas np. meczów niektórzy ludzie zachowują się bardzo źle: niszczą budynki, albo pociągi, piją alkohol, biją innych. Dzisiaj zastanowimy się nad tym po co komu sport, kim jest prawdziwy kibic i jakie zasady są naprawdę fair play”.</p>	15'

⁴³ Materiał opracowany przez Alinę Szulirz, pedagoga, socjoterapeutę, kierownika świetlicy socjoterapeutycznej prowadzonej przez Sowarzystwie św. Filipa Nereusza w Rudzie Śląskiej.

<p>Część zasadnicza</p>	<p>I. Praca w zespołach:</p> <p>Podziału na zespoły można dokonać losowo, np. dzieci losują jeden z czterech kolorów lub w sposób zaplanowany przez prowadzącego (jeśli grupa jest bardzo zróżnicowana pod względem wiekowym i intelektualnym). Każdy z zespołów otrzymuje kartkę z zadaniem. Prowadzący podchodzi do każdego zespołu, wyjaśnia instrukcję i sprawdza, czy dzieci ją zrozumiały</p> <p><u>Zespół 1:</u> 1)zastanówcie się i odpowiedzcie na pytanie: a) po co ludzie uprawiają sport? b) gdzie w naszym mieście można trenować i co?</p> <p>Odpowiedzi zapiszcie na arkuszach. Kiedy wykonacie już zadanie, wybierzcie spośród siebie jedną osobę, która zaprezentuje wszystkim pracę waszego zespołu.</p> <p><u>Zespół 2:</u> 1) Wypiszcie na arkuszu znane i lubiane przez was dyscypliny sportowe. Następnie przedstawicie je za pomocą gestów (bez użycia słów). Zadaniem pozostałych zespołów będzie odgadnąć ich nazwy. 2) Spróbujcie odpowiedzieć na pytanie: co to jest rywalizacja? Odpowiedzi zapiszcie na arkuszu.</p> <p><u>Zespół 3:</u> Zasady fair play oznaczają: “czystą grę” („zgodną z zasadami, uczciwą, honorową, lojalną”). Ułóżcie z rozsypanki wyrazowej 6 zasad fair play. Wyrazy każdej zasady napisane są innym kolorem. Zasady fair play: <ul style="list-style-type: none"> ➤ Poznaj zasady gry i ich przestrzegaj. ➤ Pokonuj przeciwnika umiejętnościami, a nie agresywnym zachowaniem. ➤ Reaguj natychmiast na gwizdek sędziego. ➤ Dbaj o bezpieczeństwo uczestników gry. Nie stosuj fauli. ➤ Traktuj przeciwnika jak członka swojej drużyny. ➤ Zwycięstwo przyjmuj w sposób skromny, a porażkę godnie. <p>Kiedy wykonacie już zadanie, wybierzcie spośród siebie jedną osobę, która zaprezentuje reszcie pracę Waszego zespołu.</p> <p><u>Zespół 4:</u> Kibic to osoba, która dopinguje zawodnika, by osiągnął jak najlepsze wyniki. Wiele osób, które nazywają siebie kibicami swoim działaniem nie pomagają lecz przeszkadza zawodnikom (pije podczas zawodów alkohol, krzyczy, niszczy boiska, dworce, sklepy, atakuje innych ludzi), nazywa się ich “pseudokibicami”. Wyobraźcie sobie, że Reprezentacja Polski w piłce nożnej poprosiła nas o stworzenie listy cech prawdziwego kibica. Zabierajmy się więc do pracy. Swoje pomysły zapiszcie na arkuszu. Kiedy wykonacie już zadanie, wybierzcie spośród siebie jedną osobę, która zaprezentuje reszcie pracę Waszego zespołu.</p> <p>Jeśli zasób słownictwa dzieci jest zbyt mały, zadanie to można zmodyfikować: W kopercie znajdują się cechy dobrych kibiców (prawdziwych) i złych (pseudokibiców). Zadaniem Waszego zespołu jest wybrać cechy prawdziwego kibica i stworzyć z nich listę.</p> <p>Arkusz z naklejonymi cechami może pozostać w sali, w której odbywają się zajęcia.</p> </p>	<p>25'</p> <p>Do dyspozycji dzieci można przygotować słownik lub też wparcie przez pozostałych pracowników ośrodków, którzy nie biorą udziału w zabawie</p> <p><i>ć by poszły zapytać inne osoby w placówce nie biorące udziału w zajęciach.</i></p> <p>Dzieci sporządzają listę na dyżym arkuszu zatytułowanym “Cechy prawdziwego o kibica”</p>
-------------------------	---	--

	<p>II. Posumowanie pracy zespołowej:</p> <p>1. Po zaprezentowaniu przez Zespół nr 1 swojej pracy, prowadzący może podsumować ją w następujący sposób:</p> <p><u>Ad.a)</u> Uprawianie sportu to dbanie o swoje zdrowie. Czy oglądanie o to samo co uprawianie? <i>Celem podsumowania jest zachęcenie dzieci do wybrania jakiejś dyscypliny i jej uprawiania.</i></p> <p>Ad.b) Uzupełnienie wypowiedzi dzieci -wskazanie miejsc w najbliższej okolicy (oferta klubów, SKS, itp.), w których można uprawiać sport i trenować jakąś dyscyplinę.</p> <p>2) Po zaprezentowaniu przez Zespół nr 2 swojej pracy, prowadzący może podsumować ją w następujący sposób:</p> <p>Sport to też zabawa, dlatego czasem ludzie wymyślają przeróżne dyscypliny i sposoby na to, by się dobrze bawić, dbając przy tym o swoje ciało i umysł. By sportowcy mogli prawdziwie rywalizować - przestrzegają pewnych zasad. Opowie nam o nich zespół 3.</p> <p>3) Po zaprezentowaniu przez Zespół nr 3 swojej pracy, prowadzący może podsumować ją w następujący sposób:</p> <p>Dowiedzieliśmy się dzisiaj po co ludzie uprawiają sport, gdzie można to robić w naszym mieście, jakie są dyscypliny i co to jest rywalizacja, znamy już ZASADY fair play. Posłuchajmy teraz ważnych informacji na temat kibicowania, każdy z nas już jest, albo może zostać kibicem!</p> <p>4) Wszystkie zespoły świetnie wykonały swoje zadanie. Efekty waszej pracy będą wisiały w naszej sali. Możemy też zrobić dla innych poradnik pt. „Gram fair...”, w którym zawrzemy wszystkie najważniejsze informacje z dzisiejszych zajęć i roześlemy np. do klubów sportowych naszym mieście. (Jeśli w placówce dzieci mają dostęp do komputera, mogłyby opracować taki poradnik i zastanowić się nad jego dystrybucją).</p> <p>III. Działanie praktyczne – gry zespołowe:</p> <p>Mecz „Dwóch ogni” lub „Piłki nożnej” Przedstawiciele każdego zespołu losują role podczas dalszej części zajęć:</p> <ul style="list-style-type: none"> • drużyna A • drużyna B • kibice drużyny A • kibice drużyny B. <p>Zadaniem drużyny A i B jest rozegranie dwóch 10 min. meczów. Zadaniem kibiców jest stworzenie sportowej atmosfery (wymyślenie nazwy drużyny, okrzyków, piosenek, itp.).</p>	<p>20’</p> <p>20’</p>
<p>Część końcowa</p>	<p>1) Rundka: Zawodnicy obydwu drużyn ustawiają się w kręgu. Za nimi w kręgu ustawiają się kibice. Zawodnicy kończą następujące zdanie: „Jestem zawodnikiem, który...”. Kibice natomiast kończą zdanie: “Jestem kibicem, który...”;</p> <p>2) zachęcenie dzieci do wzięcia udziału w konkursach organizowanych w ramach programu „<i>Jestem Kibicem przez duże „K”</i>”;</p> <p>3) pożegnanie uczniów zajęć.</p>	<p>10’</p>

Proponowany projekt „Międzyświatlicowego turnieju piłki nożnej”⁴⁴

Rodzaj przedsięwzięcia: organizacja zawodów sportowych.

Realizatorzy: 15 - osobowa grupa wychowawcza (dziewczyny i chłopcy w wieku od 14. do 18. r.ż.), 2 wychowawców, trener piłki nożnej, wolontariusze

Beneficjenci: wychowankowie świetlic socjoterapeutycznych i środowiskowych z terenu miasta Ruda Śląska (ok.500 osób)

Czas realizacji projektu: 3 miesiące

Diagnoza problemu - wychowankowie grupy najstarszej:

- nie wierzą w swoje możliwości i nie podejmują zadań do nich adekwatnych (powtarzają kilka razy tę samą klasę, nie potrafią załatwiać codziennych, nawet prozaicznych spraw typu: płacenie rachunków, wybór towaru w sklepie, itp.)
- w większości nie wykazują inicjatywy, są bierni, z niechęcią angażują się w proponowane przez wychowawców zajęcia
- nie potrafią zaplanować i zorganizować swojej pracy oraz ocenić jej efektów
- w pozytywnej grupie rówieśniczej postrzegani są jako nieatrakcyjni – swoje kontakty ograniczają więc do osób z grupy podwyższonego ryzyka
- koncentrują się na zaspokajaniu swoich potrzeb, często prezentują postawę roszczeniową
- nie potrafią współpracować (w grupie i z osobami dorosłymi).

Cele projektu:

- wyzwolenie tkwiącego w wychowankach potencjału
- umożliwienie rozwijania umiejętności planowania i organizowania pracy
- stworzenie możliwości doświadczenia sukcesu i budowania prawdziwego obrazu siebie (min. poprzez pełnienie odpowiedzialnych ról w realnym życiu, np.: organizatora zawodów sportowych, sędziego, zaopatrzeniowca)
- kształtowanie umiejętności współpracy z rówieśnikami i dorosłymi

---

⁴⁴ Materiał przygotowany przez: Izabelę Kasperczyk, Alinę Szulirz – pedagogów, kierowników świetlic prowadzonych przez Stowarzyszenia św. Filipa Nereusza w Rudzie Śląskiej. Powyżej przedstawiono projekt zrealizowany przez wychowanków Świetlicy Socjoterapeutycznej Stowarzyszenia św. Filipa Nereusza w Rudzie Śląskiej, który stanowi propozycję inicjatywy w ramach programu “Jestem Kibicem przez duże K”. Placówka ta od trzech lat koryguje zaburzone zachowania dzieci i młodzieży za oraz rozwija ich potencjał za pomocą metody projektów (w miejsce tradycyjnej socjoterapii). Zrealizowany projekt był odpowiedzią na propozycję trzech chłopców, którzy chcieli wziąć udział w turnieju piłki nożnej i wygrać go. By stało się to możliwe, zostali zachęcani do zorganizowania całego przedsięwzięcia. Efektem ich działania było przygotowanie i poprowadzenie przez ich „światlicową” grupę imprezy sportowej dla kilkuset dzieci. Pierwsza z nich miała miejsce w 2007 roku i dotąd odbywała się co roku (czasem dwa razy - w okresie zimowym w wersji turnieju piłki halowej). Organizacja turnieju okazała się precedensem. Młodzież, która miała dotąd bierny stosunek do proponowanych im zajęć – przygotowała profesjonalną imprezę sportową.

- zaangażowanie w działania na rzecz innych – dostrzeganie ich potrzeb oraz podjęcie próby ich zaspokojenia
- zintegrowanie grupy
- nawiązanie przez młodzież kontaktów z osobami spoza grup podwyższonego i pozytywne zaistnienie w środowisku lokalnym

Etapy realizacji:

- zainicjowanie projektu - trzej wychowankowie proponują kierownikowi świetlicy, żeby zorganizował zawody sportowe – kierownik uznaje pomysł chłopców za ciekawy i proponuje im samodzielne przygotowanie i poprowadzenie imprezy (dorośli dyskretnie będą wspierać poczynania chłopców)
- spotkanie grupowe – chłopcy przekazują propozycję reszcie grupy - podjęcie decyzji o zorganizowaniu turnieju piłki nożnej dla wszystkich świetlic z terenu miasta
- burza mózgów – jak powinien wyglądać turniej?, czego potrzebujemy by móc go zorganizować?, kogo zaprosimy do współpracy?
- praca w małych zespołach – utworzenie listy działań, podział obowiązków, utworzenie zespołów roboczych
- praca w zespołach:
  - **do spraw finansowych (3 osoby):**
    - przygotowanie kalkulacji kosztów związanych z organizacją turnieju
    - rozmowa z kierownikiem świetlicy na temat możliwości pozyskania środków finansowych na zorganizowanie turnieju:
    - przygotowanie informacji do wniosku o dofinansowanie do Urzędu Miasta
    - wyszukiwanie firm i instytucji w Internecie – potencjalnych sponsorów imprezy, zaproszenie ich do współpracy
    - zbieranie makulatury
    - sporządzenie listy zakupów
    - zakup nagród, pucharów, dyplomów, napojów, słodczy, środków medycznych i opatrunkowych
    - rozliczenie z otrzymanych środków finansowych
  - **do spraw sportowych (4 osoby):**
    - opracowanie regulaminu rozgrywek
    - wynajęcie obiektów sportowych (rozmowa z dyrektorem szkoły, sporządzenie pisma i dostarczenie go)
    - przygotowanie kart zgłoszeniowych i zaproszeń
    - poszukiwanie i pozyskanie wolontariuszy (sędziowie, pielęgniarki, konferansjer)
    - zakup i przygotowanie potrzebnego sprzętu sportowego
    - wizyty w świetlicach w celu dostarczenia zaproszeń i kart zgłoszeniowych
    - analiza zgłoszeń i rozpisanie meczy, przygotowanie tablic wyników
    - zorganizowanie spotkania z pracownikami klubu młodzieżowego w celu pozyskania młodzieży do pomocy w prowadzeniu rozgrywek
  - **do spraw kontaktu z mediami i instytucjami (2 osoby):**
    - konsultacje ze specjalistą ds. public relations
    - sporządzenie listy gości, przygotowanie i dostarczenie zaproszeń

- sporządzenie próśb o patronat honorowy, sponsoring oraz informacji prasowych
  - dostarczenie pism do Prezydenta Miasta, Dyrektora MOPS-u, lokalnej prasy i telewizji
  - udzielanie wywiadów mediom podczas imprezy
  - **- do spraw organizacyjno-biurowych (3 osoby):**
  - założenie skrzynki e-mail, wysyłanie i odbieranie wiadomości
  - wyszukiwanie informacji w Internecie, składanie zamówień
  - prowadzenie rozmów telefonicznych, wysyłanie i odbieranie faksów
  - drukowanie i kserowanie zaproszeń, regulaminu rozgrywek, kart zgłoszeniowych, dyplomów
  - przygotowanie plakatów, mapki terenu szkoły, identyfikatorów dla organizatorów
  - przygotowanie prezentacji multimedialnej po rozgrywkach i dostarczenie jej wraz z upominkami do świetlic po zakończonym turnieju
  - **do spraw „różnych” (ok. 15 osób)**
  - przygotowanie i obsługa kawiarenki dla zaproszonych gości, stanowisk do wydawania napoi i poczęstunków, punktu medycznego i informacyjnego
  - przedstawienie układu tanecznego w przerwach meczów
  - przygotowanie i obsługa stanowisk sportowych dla dzieci młodszych oraz rozgrywek „dwóch ogni” dla dziewczynek
  - prace porządkowe (sprzątanie po turnieju).
- finał projektu – rozgrywki (międzyświetlicowy turniej piłki nożnej).

Opis przebiegu inicjatyw:

Turniej piłki nożnej odbył się w dzień wolny od zajęć szkolnych (sobota). Pomimo tego młodzież w pełnej gotowości przyszła o już godz. 6.30 żeby przygotować obiekty sportowe do rozpoczęcia imprezy (przenoszenie sprzętu sportowego, nagłośnieniowego, krzeseł, stolików, napojów, poczęstunku, nagród, przygotowanie stanowisk, punktu informacyjnego, medycznego, kawiarenki dla gości, tablic informacyjnych z wynikami, koszy na śmieci). O godz. 9.00 miało miejsce uroczyste rozpoczęcie imprezy – zapalenie znicza olimpijskiego, przemarsz drużyn.

W ramach turnieju miały miejsce: rozgrywki piłki nożnej w dwóch kategoriach wiekowych dla chłopców, turniej dwóch ogni dla dziewczynek oraz 12 konkurencji indywidualnych dla dzieci młodszych (biegi, skoki w dal, wspinaczka, rzut do celu, slalomy, skoki przez skakankę, przeciąganie liny, przejście przez tunel, itp.). W ramach zawodów odbyła się również specjalna konkurencja dla wychowawców, której celem było zmotywowanie dzieci do aktywnego udziału w rozgrywkach i zaprezentowanie odpowiedniej postawy sportowej. Dodatkowo dzieci miały możliwość skorzystania ze stanowisk: „malowanie twarzy” i „fantazyjne fryzury”, w których za pomocą specjalnych farb, kredek i lakierów ozdabiano rysunkami twarze dzieci, a na ich głowach wykonywano fantazyjne fryzury. Podczas turnieju był również czas na posiłek (drożdżówki, pączki, batoniki oraz napoje pozyskane od sponsorów).

Turniej zakończony został uroczystym ogłoszeniem wyników i rozdaniem nagród – pucharów, medali, dyplomów, nagród rzeczowych. Dzieci wchodziły na podium, przyjmowały gratulacje od władz miasta. Impreza zakończyła się ok. godz. 16.00.

Ostatnim jej istotnym elementem było uporządkowanie miejsca, gdzie odbył się turniej oraz podsumowanie wraz z młodzieżą całej akcji. W rozgrywkach udział wzięło 12 placówek opiekuńczo-wychowawczych z terenu miasta Ruda Śląska (świetlice socjoterapeutyczne i środowiskowe, mieszkanca rodzinkowe, hotelik – łącznie ok. 500 dzieci i młodzieży).

Po zorganizowaniu zawodów członkowie poszczególnych zespołów spotkali się ponownie, by z jednej strony świętować sukces jakim było zorganizowanie na tak dużą skalę imprezy sportowej, z drugiej zaś strony wskazać niedociągnięcia i wyciągnąć wnioski na przyszłość.

Realizacja projektu została również podsumowana przez wychowawców, którzy towarzyszyli młodzieży. Określili oni min. trudności, które się pojawiły:

- młodzież nie potrafiła uwierzyć, że potrafi coś załatwić (stała przed wejściem do urzędu, sklepu, świetlic i bała się wejść, mimo, iż była dobrze przygotowana)
- młodzież obawiała się, że dorośli jej nie uwierzą i nie potraktują poważnie („*Lepiej będzie, jak pójdzie Pan z nami, bo nie przyjmą od nas zamówienia na 500 zł*”, „*Niech Pani napisze pismo, bo Prezydent nam nie uwierzy*”)
- młodzież w trakcie załatwiania spraw była bardzo zestresowana (wyrażała się nieprecyzyjnie - nie była rozumiana przez swoich rozmówców, odkładała słuchawkę po zgłoszeniu się rozmówcy)
- w trakcie realizacji projektu były osoby, które chciały porzucić zadanie – wymagały dodatkowej motywacji
- chłopcy nie potrafili przyjąć porażki w związku z zajęтым końcowym miejscem w rozgrywkach
- obiekty sportowe po zakończeniu imprezy nie zostały dokładnie posprzątane – porządkowanie po turnieju nie było dla młodzieży zajęciem atrakcyjnym

Ponadto wychowawcy podsumowując przedsięwzięcie określili obszary w których oddziaływali na dzieci korygująco:

- uczyli: jak planować zadanie, jak szukać informacji w Internecie i w dokumentach,
- modelowali właściwe zachowania, uczyli zasad kulturalnego zachowania (stosowania form grzecznościowych, mówili jak należy się ubrać)
- ćwiczyli z młodzieżą nowe umiejętności (prowadzenia rozmów telefonicznych, składania zamówień przez Internet, rozmawiania z dorosłymi, pozyskiwania innych do współpracy, udzielania wywiadów, negocjowania cen)
- odsyłali do „specjalistów” (kierownika świetlicy, konsultanta ds. projektów, trenerów, sędziów, pielęgniarek)
- z determinacją okazywali wiarę w możliwości młodzieży, stawiali na ich samodzielność, dając im jednocześnie prawo do popełnienia błędów
- towarzyszyli młodzieży – słuchali „opowieści” o kolejnych załatwionych sprawach, bądź też pojawiających się trudnościach
- analizowali z młodzieżą „sytuacje trudne” i popełnione błędy, wspólnie z nimi szukali lepszych rozwiązań
- zadbali o „świętowanie sukcesu” w grupie i w społeczności świetlicowej, razem z nią podsumowali projekt.

Rezultaty – młodzież:

- doświadczyła sukcesu - w sposób profesjonalny przygotowała zawody sportowe (*pozytywne informacje w lokalnej prasie i telewizji, listy gratulacyjne od świetlic, obecność Dyrektora MOPS, przedstawicieli władz miasta*)
- nauczyła się współpracować ze sobą oraz z dorosłymi, zintegrowała się (*„każdy z nas jest potrzebny”*)
- nabyła nowe kompetencje (*potrafi prowadzić rozmowy telefoniczne, obsługiwać komputer, faks, kserokopiarkę, korzystać z Internetu, sporządzać pisma urzędowe, notatki prasowe, dokonywać zakupów*)
- uwierzyła w swoje możliwości (*„zrobiliśmy to naprawdę dobrze, wszyscy byli bardzo zadowoleni”*)
- nauczyła się planowania pracy, działania zgodnie z planem oraz modyfikowania go, realizowania zadań do końca
- odkryła w sobie gotowość do podejmowania działań na rzecz innych (*„jesienią zrobimy turniej piłki halowej, a w przyszłym roku olimpiadę sportową z prawdziwego zdarzenia”*).

Wnioski do dalszej pracy - wychowawcy:

- warto ufać młodzieży i powierzać jej ważne zadania – umożliwiać rozwój
- istnieje pułapka w myśleniu dorosłych: „my zrobimy to szybciej i lepiej”
- warto być uważnym na inicjatywy dzieci i młodzieży i umożliwiać ich realizację
- ważne jest towarzyszenie wychowankom, a nie wyręczanie jej lub zmuszanie do robienia czegoś, czego nie czują
- zadania, które stanowią dla młodzieży wyzwania i zwiększają poziom jej adrenaliny są przez nią chętnie podejmowane.

Miejsce na notatki:

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

**“Proponowany regulamin konkursu edukacyjnego
„Podróż kibiców dookoła świata”**

Założenia ogólne:

- I. Konkurs realizowany jest w ramach programu edukacyjno-alternatywnego „Jestem Kibicem przez duże „K”. Organizatorem konkursu jest:..... (adres, dane kontaktowe, fax, etc.).
- II. Konkurs przeznaczony jest dla: .....
- III. Główny cele konkursu to:
  - a) promowanie kulturalnego kibicowania;
  - b) rozpowszechnianie wśród dzieci i młodzieży wiedzy o grach zespołowych;
  - c) propagowanie postaw prosportowych;
  - d) zapoznanie dzieci i młodzieży z kulturą, geografią oraz historią sportu innych krajów;
  - e) przeciwdziałanie dyskryminacji rasowej, ksenofobii i związanej z nimi nietolerancji w sporcie;
  - f) rozwijanie zrozumienia oraz akceptacji dla odmienności innych kultur;
  - g) rozwijanie kreatywności dzieci i młodzieży.

Ogólne zasady konkursu:

- I. Uczestnikami konkursu mogą być .....
- II. Aby zgłosić ..... do konkursu należy poinformować pisemnie organizatora w terminie do ..... . Na zgłoszeniu powinna znajdować się pieczęć szkoły wraz z podpisem dyrektora.
- III. W pierwszym etapie konkursu:
  - a) w terminie do ..... organizator przedstawia listę wybranych krajów świata, z której przedstawiciele ..... losują po jednym z nich;
  - b) w terminie do ..... uczestnicy typują czteroosobowe drużyny uczniów oraz przygotowują się do quizu z zakresu wiedzy o najważniejszych faktach z dorobku rodzimej reprezentacji wylosowanego kraju w piłce nożnej (lub piłce siatkowej, piłce ręcznej, etc. - zgodnie z decyzją organizatora). Zakres pytań konkursowych obejmował będzie: największe sukcesy danego kraju (wraz z datami), zdobyte tytuły mistrzowskie (wraz z datami), najlepszych zawodników oraz najbardziej znane kluby sportowe;
  - c) w terminie do ..... uczestnicy przygotowują projekty układów/pokazów artystycznych związanych z dopingowaniem drużyny swojej szkoły biorącej udział w konkursie wiedzy. Istotne jest, by układy te zawierały:

- IV. elementy charakterystyczne dla danego kraju,
- V. oraz elementy związane z daną dyscypliną sportu;
  - a) w terminie do ..... uczestnicy przygotowują projekty stoisk prezentujących wylosowane przez nie kraje w aspekcie:
- VI. wybranych elementów tożsamości kulturowej (tradycji, historii, w tym historii sportu, geografii, obyczajowości, etc.),
- VII. pomysłu zagospodarowania własnego stoiska,
- VIII. pomysłu na promocję oraz rozpowszechnianie wiedzy na temat wylosowanego kraju, a także własnej placówki,
- IX. oraz innych elementów, które są interesujące z perspektywy danej placówki.
- X. W ramach drugiego etapu konkursu, który przeprowadzony zostanie w terminie ..... oraz miejscu wskazanym przez organizatora ....., odbędą się:
  - a) konkurs wiedzy,
  - b) prezentacja układów/pokazów dopingowania poszczególnych drużyn,
  - c) a podczas całego spotkania prezentacja stoisk promujących wylosowane kraje przygotowanych przez poszczególne placówki.

Rozstrzygnięcie konkursu:

I. Rozstrzygnięcie konkursu „*Podróż kibiców dookoła świata*” odbędzie się po zakończeniu wszystkich konkurencji, rozstrzygnięciach komisji konkursowej oraz zsumowaniu wyników uzyskanych przez drużyny w poszczególnych konkurencjach:

- a) wyniki uzyskane w quizie (1/3 końcowej oceny wyrażona w punktach),
- b) ocenę układu/pokazu artystycznego dopingującego swoją drużynę (1/3 końcowej oceny wyrażona w punktach),
- c) ocenę stoiska prezentującego wylosowane kraje (1/3 końcowej oceny wyrażona w punktach),

II. Oceniając układy/pokazy artystyczne oraz stoiska promocyjne komisja weźmie przede wszystkim pod uwagę:

- d) walory artystyczne i estetyczne,
- e) stopień zorganizowania dopingowania,
- f) pomysłowość w doborze form oraz materiałów,
- g) liczbę uczniów zaangażowanych w przedsięwzięcia.

III. Komisja konkursowa składa się np. z: przedstawicieli organizatora, zaproszonych gwiazd sportu (a szczególnie dyscypliny, której dotyczy konkurs), przedstawiciela Polskiego Związku Piłki Nożnej, przedstawiciela

Aneks nr 6

Temat nr 1: Wskazówki w zakresie metod wychowawczych wykorzystywanych przez rodziców

Proponowane zajęcia dla rodziców dzieci z klas I-III szkół podstawowych - warunki realizacji:

- ➔ sala lekcyjna lub świetlica
- ➔ 1 godzina zegarowa
- ➔ prowadzący: pedagog szkolny

Tok lekcji/spotkania	Przekazywane treści (nazwa, cel i przebieg zabawy, ćwiczenia, gry)	Czas trwania/liczba powtórzeń	Wskazówki metodyczne/Uwagi
Część wstępna	<ul style="list-style-type: none"> ● zapoznanie rodziców z tematyką spotkania oraz wyjaśnienie znaczenia proponowanych treści⁴⁵ dla kształtowania pozytywnych relacji rodzice-dziecko ● określenie obecnego stylu wychowania, który przyjęli rodzice, a następnie wyjaśnienie dlaczego może on być nieskuteczny ● wyjaśnienie pojęcia podzielności uwagi. Uczenie rodziców zwracania uwagi na zachowania prospołeczne dziecka oraz ignorowania negatywnych reakcji 	15'	<p>Proponowane formy realizacji:</p> <ul style="list-style-type: none"> - wykład informacyjny - dyskusja dydaktyczna (style wychowania można wypisać na tablicy)
Część zasadnicza	<ul style="list-style-type: none"> ● przedstawienie metod pozytywnego i negatywnego wzmocnienia jako najlepszych metod kształtowania zachowania dziecka. Uświadomienie konieczności posługiwania się pochwałą i okazywaniem uczucia w celu nagradzania zachowania prospołecznego ● wyjaśnienie pojęć modelowania i naśladowania, szczególnie w stosunku do rodziców dzieci podejmujących negatywne zachowania. Często bywa bowiem tak, że sami rodzice nie nauczyli się prospołecznych zachowań i dlatego ważne jest, by mieli okazję do obserwowania innej osoby zachowującej się w danej sytuacji w nieodpowiedni sposób ● rozwijanie umiejętności rozwiązywania problemów poprzez uwrażliwienie rodziców na te sytuacje społeczne, w których ich dziecko może napotkać trudności oraz rozwijanie umiejętności tworzenia wielu potencjalnych rozwiązań danego problemu 	35'	<p>wykład informacyjny</p> <ul style="list-style-type: none"> - objaśnienie lub wyjaśnienie + metoda sytuacyjna + dyskusja dydaktyczna - opis + metoda przypadku (wspólne stworzenie przykładowego kontraktu i zapisanie go na tablicy)

⁴⁵ Opracowano na podstawie: C.R.Hollin, D.Browne, E.J.Palmer, op.cit., s.61-62.

Temat nr 2: Jak radzić sobie z agresją i innymi negatywnymi emocjami u dzieci?

Proponowane zajęcia dla rodziców - warunki realizacji:

- ➔ sala lekcyjna lub świetlica
- ➔ 1 godzina zegarowa
- ➔ prowadzący: pedagog szkolny

Tok lekcji/ spotkania	Przekazywane treści (nazwa, cel i przebieg zabawy, ćwiczenia, gry)	Czas trwania/liczba powtórzeń	Wskazówki metodyczne/ Uwagi
Część wstępna	<ul style="list-style-type: none"> ● zapoznanie rodziców z tematyką spotkania oraz wyjaśnienie znaczenia proponowanych treści dla kształtowania pozytywnych relacji rodzice-dziecko ● określenie znaczenia pojęcia „agresja” i „przemoc” ● omówienie wraz z rodzicami rodzajów agresji oraz przemocy 	15'	<p>Proponowane formy realizacji:</p> <ul style="list-style-type: none"> - wykład informacyjny - dyskusja dydaktyczna (wypisanie ich na tablicy)
Część zasadnicza	<ul style="list-style-type: none"> ● zachęcenie do zastanowienia się jakie negatywne emocje najczęściej towarzyszą samym rodzicom ● omówienie sposobów stosowanych przez rodziców do opanowania własnego gniewu lub zachowań agresywnych ● wskazanie najczęstszych przyczyn i źródła agresji przejawianej przez dzieci ● zachęcenie rodziców do zastanowienia się, jaki rodzaj zachowań agresywnych najczęściej przejawiają ich dzieci ● omówienie wpływu negatywnych emocji na rozwój dziecka ● zidentyfikowanie zewnętrznych oraz wewnętrznych czynników wyzwających u dzieci gniew oraz inne negatywne emocje ● omówienie sposobów radzenia sobie przez rodziców z zachowaniami agresywnymi i gniewem przejawianym przez ich dzieci ● wskazanie skutecznych sposobów rozładowywania agresji oraz innych negatywnych emocji pojawiających się u dzieci ● omówienie odpowiedzialności prawnej dzieci oraz ich rodziców/opiekunów za naruszenia przepisów prawa 	30'	<ul style="list-style-type: none"> - wykład informacyjny + wykład konwersatoryjny + objaśnienie lub wyjaśnienie + dyskusja dydaktyczna <p>Do tematu przygotowano materiały edukacyjne dla rodziców znajdujące się w aneksie nr 12</p>
Część końcowa	<ul style="list-style-type: none"> ● Krótkie powtórzenie oraz podsumowanie przekazanych treści, upewnienie się czy są one zrozumiałe dla rodziców. ● Zaproszenie do uczestniczenia w kolejnych zajęciach oraz podkreślenie jego znaczenia dla budowania wzajemnych relacji między rodzicami i dziećmi 	15'	

Aneks nr 7

Temat nr 1: Odpowiedzialność rodziców/opiekunów prawnych za czyny nieletnich

Proponowane zajęcia dla rodziców uczniów klas IV-VI szkoły podstawowej - warunki realizacji:

- sala lekcyjna lub świetlica
- 1 godzina lekcyjna (1 x 45')
- prowadzący: wychowawca lub pedagog szkolny

Tok lekcji/ spotkania	Przekazywane treści (nazwa, cel i przebieg zabawy, ćwiczenia, gry)	Czas trwania/liczba powtórzeń	Wskazówki metodyczne/ Uwagi
Część wstępna	<ul style="list-style-type: none"> ● zapoznanie rodziców z tematem oraz celem zajęć. Wskazanie na główne pojęcia „nieletni”, „demoralizacja”, „czyn karalny”, a także „konsekwencje prawne w przypadku objawów demoralizacji oraz popełnienia czynów karalnych przez nieletnich”; ● wprowadzenie do tematu poprzez zwięzłe omówienie wpływu zmian fizjologicznych oraz psychicznych na zachowanie młodzieży w okresie dorastania 	10'	<p>Proponowane formy realizacji:</p> <ul style="list-style-type: none"> - wykład informacyjny - dyskusja dydaktyczna (najczęstsze przyczyny można wypisać na tablicy)
Część zasadnicza	<ul style="list-style-type: none"> ● wyjaśnienie pojęć ustawowych „nieletni”, „demoralizacja”, „czyn karalny”; ● omówienie odpowiedzialności pojęcia „konsekwencje prawne w przypadku objawów demoralizacji oraz popełnienia czynów karalnych przez nieletnich”; ● wskazanie na zakres odpowiedzialności nieletnich oraz zakres odpowiedzialności rodziców/opiekunów prawnych; ● podział odpowiedzialności na „karną” oraz „cywilną”, a następnie scharakteryzowanie każdej z nich; ● zaakcentowanie odpowiedzialności za wybryki chuligańskie, niszczenie mienia, etc. czyli czyny, które najczęściej pojawiają się w związku z zachowaniem pseudokibiców; ● omówienie obowiązków rodziców/opiekunów wynikających z zapisów ustawy z dnia 22 sierpnia 1997 roku o bezpieczeństwie imprez masowych 	30'	<ul style="list-style-type: none"> - wykład informacyjny + dyskusja dydaktyczna <p style="text-align: center;">materiały pomocnicze dla osoby prowadzącej znajdują się w aneksie nr 13</p>
Część końcowa	<ul style="list-style-type: none"> ● krótkie powtórzenie oraz podsumowanie przekazanych treści, upewnienie się czy są one zrozumiałe dla rodziców; ● zachęcenie rodziców do spędzania czasu wolnego wspólnie z dziećmi poprzez uczestnictwo w imprezach o charakterze sportowym 	5'	

Aneks nr 8

Temat nr 1: Odpowiedzialność rodziców/opiekunów prawnych za czyny nieletnich

Proponowane zajęcia dla rodziców uczniów klas I-III gimnazjum - warunki realizacji:

- ➔ sala lekcyjna lub świetlica
- ➔ 1 godzina lekcyjna (1 x 45')
- ➔ prowadzący: wychowawca lub pedagog szkolny

Tok lekcji/ spotkania	Przekazywane treści (nazwa, cel i przebieg zabawy, ćwiczenia, gry)	Czas trwania/liczba powtórzeń	Wskazówki metodyczne/ Uwagi
Część wstępna	<ul style="list-style-type: none"> ● zapoznanie rodziców z tematem oraz celem zajęć. Wskazanie na główne pojęcia „nieletni”, „demoralizacja”, „czyn karalny”, a także „konsekwencje prawne w przypadku objawów demoralizacji oraz popełnienia czynów karalnych przez nieletnich”; ● wprowadzenie do tematu poprzez zwięzłe omówienie wpływu zmian fizjologicznych oraz psychicznych na zachowanie młodzieży w okresie dorastania 	10'	<p>Proponowane formy realizacji:</p> <p>- wykład informacyjny</p> <p>- dyskusja dydaktyczna (najczęstsze przyczyny można wypisać na tablicy)</p>
Część zasadnicza	<ul style="list-style-type: none"> ● wyjaśnienie pojęć ustawowych „nieletni”, „demoralizacja”, „czyn karalny”; ● omówienie odpowiedzialności pojęcia „konsekwencje prawne w przypadku objawów demoralizacji oraz popełnienia czynów karalnych przez nieletnich”; ● wskazanie na zakres odpowiedzialności nieletnich oraz zakres odpowiedzialności rodziców/opiekunów prawnych; ● podział odpowiedzialności na „karną” oraz „cywilną”, a następnie scharakteryzowanie każdej z nich; ● zaakcentowanie odpowiedzialności za wybryki chuligańskie, niszczenie mienia, etc. czyli czyny, które najczęściej pojawiają się w związku z zachowaniem pseudokibiców; ● omówienie obowiązków rodziców/opiekunów wynikających z zapisów ustawy z dnia 22 sierpnia 1997 roku o bezpieczeństwie imprez masowych 	30'	<p>- wykład informacyjny + dyskusja dydaktyczna</p> <p>materiały pomocnicze dla osoby prowadzącej znajdują się w aneksie nr 13</p>
Część końcowa	<ul style="list-style-type: none"> ● krótkie powtórzenie oraz podsumowanie przekazanych treści, upewnienie się czy są one zrozumiałe dla rodziców; ● zachęcenie rodziców do spędzania czasu wolnego wspólnie z dziećmi poprzez uczestnictwo w imprezach o charakterze sportowym 	5'	

Aneks nr 9

Działania profilaktyczne oparte o aktywność fizyczną realizowane w poszczególnych jednostkach organizacyjnych Policji

KGP	Edukacyjno-alternatywny program pn. „S-prawność P-romocja wartości O-dpowiedzialność R-rozważa T-olerancja” dla dzieci i młodzieży oraz ich rodziców/opiekunów prawnych
KWP Szczecin	„Kibic na medal”
KWP Wrocław KMP Wrocław KPP Oława i KPP Wołów	„Euro 2012 i Ja (realizacja przewidziana na lata 2009-2012)” „Pomagajmy sobie wzajemnie” – policyjny turniej sportowo-edukacyjny „Prewencja, ale inaczej”
KWP Poznań KPP Wągrowiec	„Kibice Euro 2012”
KWP Katowice	„Bezpieczny i przyjazny stadion”
MP Jastrzębie Zdrój	„Kibic”
KPP Mikołów	„Potrafię kibicować – Euro 2012”
KWP Rzeszów	„Pseudokibic” (realizacja przewidziana do lutego 2010, potem będzie kontynuowany)
KWP Gdańsk	„Turniej szkoła bez nudy i nałogów”
KMP Słupsk	„Prewencja ale inaczej”
KWP Opole	„Kibic” (w ramach programu “Bezpieczne Jutro”)
KWP Gorzów WLKP.	„Bezpieczna Zerówka” i „Bezpieczne wakacje z Lupo” w ramach programu „Lupo” „Przeciwdziałanie przemocy i agresji, uznanie wzorców etycznych” w ramach programu „Bezpieczne Gimnazjum
KWP Łódź	„Policyjna Akademia Bezpieczeństwa” w związku z tym programem „Wojewódzki konkurs sprawności fizycznej oraz wiedzy o bezpieczeństwie”; debata międzyszkolna „Kibicuj Bezpiecznie”; Szkolenia dla przedstawicieli służb porządkowych

Aneks nr 10

Informacje dotyczące szkoleń policjantów-spottersów:

Zakres szkolenia obejmuje następujące tematy:

- Wprowadzenie historyczne – geneza chuligaństwa stadionowego w Europie. Polscy prekursorzy.
- Współczesna polska scena chuligańska – zgody, kosy, układy. Zagrożenia wynikające z antagonizmów.
- Charakterystyka psychologiczna subkultur: „hools” i „ultras” w aspekcie ich stosunku do innych kibiców, policji, organizatora zawodów oraz imprezy sportowej jako widowiska.
- Organizacja zabezpieczenia masowych imprez sportowych.
- Zakres czynności policjantów-spottersów wchodzących w skład zespołów ds. kibiców w świetle zapisów *Zarządzenia nr 982 Komendanta Głównego Policji z dnia 21 września 2007 r.*
- Wykorzystanie form pracy operacyjnej w działaniach prowadzonych przez policjantów zespołów ds. kibiców.
- Zadania zespołów monitorujących wynikające z *Zarządzenia nr 982 Komendanta Głównego Policji z dnia 21 września 2007 r.*
- Realizacja zadań wynikających postanowień *Rezolucji Rady Unii Europejskiej z dnia 4 grudnia 2006 roku w sprawie zaktualizowanego podręcznika zaleceń w zakresie międzynarodowej współpracy policyjnej oraz w zakresie działań prewencyjnych i kontrolnych związanych z aktami przemocy i zakłóceniami porządku podczas międzynarodowych meczów piłki nożnej, które dotyczą co najmniej jednego państwa członkowskiego.*
- Praktyczne wykorzystanie zestawów foto-video w procesie rejestracji oraz obróbki wykonanych materiałów filmowych i fotograficznych przez zespoły monitorujące.
- Zwalczanie chuligaństwa stadionowego – rozwiązania prawne.
- Subkultura „hools” – efekt wykorzeniania wartości moralnych ze współczesnej kultury. Programy prewencyjne jako przeciwwaga.

Decyzją nr 39 Komendanta Głównego Policji z dnia 03 lutego 2011 roku w sprawie nauczania na kursie specjalistycznym dla policjantów-spottersów, realizacja programu została powierzona Centrum Szkolenia Policji w Legionowie i Szkole Policji w Katowicach.

Aneks nr 11

Założenia Forum Nauczycielskich:

Polski Komitet Olimpijski wspólnie z Centrum Innowacji Edukacyjno-Społecznych i Szkoleń organizuje cykliczne spotkania dla nauczycieli wychowania fizycznego, które odbywają się w Centrum Olimpijskim w Warszawie. Tematyka Forum odpowiada zainteresowaniom pedagogów i związana jest z problemami z jakimi spotykają się oni w codziennej pracy z uczniami oraz dotyczy zjawisk towarzyszących rozwojowi współczesnego sportu i olimpizmu.

Poniżej przykładowe tematy spotkań:

- 17 września 2009 roku:
Forum Nauczycielskie dotyczące zmian w regulaminie Warszawskiej Olimpiady Młodzieży;
- 21 maja 2009 roku:
Forum Nauczycielskie nt. "Kultura polskich kibiców piłkarskich";
- 16 kwietnia 2009 roku:
Forum nauczycielskie nt.: "Pozytywne i negatywne aspekty stresu, czyli jak wykorzystać stany emocjonalne w osiągnięciu wyniku sportowego?";
- 19 lutego 2009 roku:
Forum Nauczycielskie nt. "Kto powinien uczyć w-f w klasach I-III?";
- 19 listopada 2008 roku:
Forum Nauczycielskie nt. "Nowa podstawa programowa z wychowania fizycznego";
- 15 października 2008 roku:
Forum Nauczycielskie nt. "Oswoić ADHD - czyli uczeń z ADHD na wychowaniu fizycznym".

Kontakt w sprawie Forum oraz zgłoszenia:

Grażyna Rabsztyn (PKOl) grabsztyn@pkol.pl

Aneks nr 12

MATERIAŁY DO TEMATU:

Jak sobie radzić z agresją oraz innymi negatywnymi emocjami u dzieci?

Wybrane ujęcia zjawiska agresji:⁴⁶

Kryterium podziału	RODZAJE AGRESJI
ZE WZGLĘDU NA GENEZĘ	<p>1. AGRESJA JAKO REAKCJA NA FRUSTRACJĘ – gdy pobudką do agresji jest napięcie emocjonalne wywołane jakąś specyficzną sytuacją. Frustracja powstaje w chwili, gdy dziecko napotyka na przeszkody, które uniemożliwiają mu zaspokojenie potrzeb. Sytuacja taka wywołuje reakcję w postaci gniewu, skierowanego często w postaci ataku na określone osoby lub rzeczy</p> <p>2. AGRESJA JAKO NAWYK – może być wynikiem wcześniejszego doświadczania. Czynniki, które kształtują siłę agresywności u dziecka to: częstość i intensywność doświadczanych wcześniej napaści, przykrości lub frustracji, dodatkowe wzmacnianie zachowań agresywnych, wzorowanie się na zachowaniach agresywnych innych osób, a także temperament dziecka. Zachowanie agresywne może być również traktowane jako wyuczony sposób zachowania się, a uczenie to wspierane jest kontaktami społecznymi, obserwacją i naśladownictwem przez dziecko otoczenia</p> <p>3. AGRESJA JAKO INSTYNKT – tak zwany instykt walki, która niezbędna jest do działania. W takim przypadku mówi się o akceptowanych społecznie zachowaniach agresywnych</p>
ZA WZGLĘDU NA PRZEJAW ZEWNĘTRZNY	<p>1. AGRESJA FIZYCZNA to działanie skierowane do osób, wyrażające się w biciu lub znęcaniu</p> <p>2. AGRESJA SŁOWNNA, której przejawem jest obraźliwe nazywanie innych lub też wyśmiewanie się</p> <p>3. AGRESJA PRZENIESIONA, czyli skierowana na osoby lub przedmioty, które tak naprawdę nie są bezpośrednią przyczyną agresji</p> <p>4. AGRESJA BEZPOŚREDNIA, w postaci jawnego ataku na przedmiot, który jest powodem frustracji. Atak możliwy jest jedynie w obecności tego przedmiotu</p> <p>5. AGRESJA POŚREDNIA (przemieszczona), czyli skierowana na przedmioty zastępcze – osoby lub rzeczy, które nie są właściwym przedmiotem (powodem) zachowania agresywnego</p>

⁴⁶ A.Doliński, G.Gajewska, E.Rewińska, *Teoretyczno-metodyczne aspekty zachowań: Programy profilaktyczne*, Zielona Góra 2004, s.132-133.

ZE WZGLĘDU NA KIERUNEK	1. AGRESJA SKIEROWANA NA ZEWNĄTRZ, czyli przeciw osobom lub przedmiotom 2. AGRESJA SKIEROWANA DO WEWNĄTRZ, gdy jednostka występuje przeciwko sobie
ZE WZGLĘDU NA SPOSÓB ZAPLANOWANIA	1. AGRESJA SPONTANICZNA, nazywana inaczej „gorącą”, czyli natychmiastowa 2. AGRESJA INSTRUMENTALNA, nazywana inaczej „zimną”, czyli stosowana z opóźnieniem, której towarzyszy często premedytacja
ZE WZGLĘDU NA ZEWNĘTRZNE WARUNKI W JAKICH POWSTAJE DZIAŁANIE AGRESYWNE	1. AGRESJA SPOWODOWANA PRZESZKODAMI, TRUDNOŚCIAMI LUB NIEPOWODZENIAMI WE WŁASNYM DZIAŁANIU, która skierowana jest zwykle na przedmioty lub zjawiska, które są bezpośrednim powodem trudności lub niepowodzeń 2. AGRESJA WYWOŁANA ZACHOWANIEM INNYCH OSÓB, która powstaje wskutek zachowań skierowanych przeciw danej osobie lub też przedmiotom i są w swej naturze obraźliwe, niesprawiedliwe lub też w jakikolwiek sposób przeszkadzają 3. AGRESJA WYWOŁANA WYPOIEDZIAMI INNYCH OSÓB, powstała wskutek negatywnych ocen, oszczerstw, wyśmiewania lub też odmowy spełnienia jakiegoś żądania

Wybrane przyczyny agresji między rówieśnikami:⁴⁷

(materiał do przedstawienia rodzicom lub też uzupełnienia listy sporządzonej wspólnie z nimi)

1. wzorce agresywnego zachowania się, które zostały utrwalone i zakorzenione w zachowaniach rodziny lub grupy rówieśniczej, czyli swoiste nawyki „wyniesione z domu” (np. brak szacunku dla cudzej własności);
2. pochodzenie z rodziny, w której występują takie problemy jak przemoc, zaniedbywanie, czy też uzależnienia;
3. zła sytuacja materialna rodziny, a w konsekwencji niższy status materialny (i społeczny) w konfrontacji z kultem pieniądza i wartości konsumpcyjnych co prowadzić może np. do wymuszeń;
4. brak zainteresowania (i opieki) ze strony rodziny;
5. brak wzorców zachowań adekwatnych do danej sytuacji (agresor po prostu nie wie, że w pewnej określonej sytuacji w ogóle można zachować się bez stosowania agresji);
6. potrzeba zaimponowania rówieśnikom, czasem nawet presja grupy, a w konsekwencji zachowanie agresywne może stanowić formę obrony swej

⁴⁷ A.Doliński, G.Gajewska, E.Rewińska, op.cit., s.134-135.

- pozycji w grupie, a nawet w hierarchii szkolnej;
7. potrzeba zwrócenia na siebie uwagi;
  8. nuda w szkole;
  9. nie utożsamianie się ze społecznością szkolną, a nawet traktowanie szkoły jako miejsca, które nie jest lubiane, a obecność w nim jest konieczna;
  10. agresja jako pomysł „na dobrą zabawę”, wyzucie się lub odreagowanie;
  11. brak umiejętności radzenia sobie z sytuacją konfliktową bez używania agresji;
  12. brak autorytetów;
  13. ubogie oferty spędzania czasu wolnego w sposób konstruktywny;
  14. uzależnienia uczniów, używanie środków psychoaktywnych;
  15. nadpobudliwość psychoruchowa;
  16. zaburzenia rozwojowe, zaburzenia psychiczne;
  17. brak empatii wobec innych osób;
  18. brak asertywności;
  19. brak tolerancji wobec odmienności innych ludzi.

CO DZIEJE SIĘ Z DZIECKIEM KIEDY JEST OFIARĄ LUB ŚWIADKIEM PRZEMOCY (zachowań agresywnych)?⁴⁸

POCZUCIE WINY – dzieci czują się odpowiedzialne za przemoc. Myślą, że są przyczyną takiego zachowania swoich rówieśników;

BRAK ZAUFANIA – dzieci, które doświadczają przemocy mają trudności w nawiązywaniu bliskich kontaktów z rówieśnikami. Nie potrafią nikomu zaufać;

AGRESYWNOŚĆ – wiele dzieci odreagowuje agresją to czego same doświadczają. Uczą się, że przemoc jest jedynym sposobem rozwiązywania konfliktów;

KŁOPOTY W SZKOLE – z obawy przed agresywnymi zachowaniami dzieci chcą

---

⁴⁸ Dostęp na: www.sggw.waw.pl [data korzystania: listopad 2006].

zostawać w domu. Dziecko opuszcza zajęcia w szkole, a w konsekwencji ma coraz gorsze wyniki w nauce;

BEZRADNOŚĆ – dziecko czuje się przygniecione ciężarem swojej bezradności wobec sytuacji doświadczania przemocy (agresji) ze strony swych rówieśników. W niektórych przypadkach dzieci podejmują próby samobójcze jako ostateczne rozwiązanie swoich problemów;

OPÓŹNIENIA W ROZWOJU – dzieci, które nie mają zapewnionej właściwej opieki rozwijają się gorzej niż ich rówieśnicy, mają kłopoty z uczeniem i koncentracją;

DOLEGLIWOŚCI ZWIĄZANE ZE STRESEM – dzieci często odczuwają dolegliwości somatyczne, takie jak: bóle głowy, żołądka, moczenie nocne. Ich ogólny stan zdrowia jest zły;

URAZY FIZYCZNE – w wyniku przemocy dzieci często doznają poważnych urazów fizycznych (stłuczenia, złamania, uszkodzenia narządów wewnętrznych).

Sposoby radzenia sobie przez rodziców z zachowaniami agresywnymi i gniewem przejawianym przez ich dzieci (sposoby na uniknięcie sytuacji z użyciem agresji):⁴⁹

- **kształtowanie empatii, poprzez:**
  - nabycie szacunku dla cudzej własności
  - kształtowanie tolerancji wobec odmienności innych ludzi (ich wyglądu, przekonań, itp.)
  - uświadomienie niebezpieczeństw oraz szkodliwości zachowań agresywnych dla innych ludzi
- **rozwijanie asertywności**
  - rozwijanie umiejętności reagowania na sytuację trudną (konfliktową) bez używania agresji (wyzwisk, złości, siły fizycznej)
  - rozwijanie umiejętności odmawiania osobom, które nakłaniają do działania w sposób krzywdzący wobec innych ludzi (także do używania środków psychoaktywnych)
  - rozwijanie umiejętności odejścia od myślenia konformistycznego do autonomii, a także wyrażania swego zdania na forum grupy
- **poznanie mechanizmów agresji**
  - uświadomienie (przekazanie wiedzy) pojęcia „agresja” i „przemoc”, rodzajów tych zachowań, a także konsekwencji ich stosowania oraz radzenia sobie z nimi
- **kształtowanie samoświadomości**

---

⁴⁹ A.Doliński, G.Gajewska, E.Rewińska, op.cit., s.136-137.

- kształtowanie wiary w siebie, we własne możliwości, umiejętności i przekonania
- uświadomienie swych mocnych stron
- kształtowanie poczucia sprawstwa i odpowiedzialności za własne postępowanie

- **zmiana sposobu zachowania**
- rozwijanie umiejętności właściwego rozładowywania nagromadzonych emocji (bez szkody dla siebie oraz toczona)
- uświadomienie możliwości alternatywnego zachowania, a także dbałość o stopniowe przyswajanie nieagresywnych wzorców zachowań
- rozwijanie umiejętności spędzania czasu wolnego w sposób atrakcyjny, ale pozytywny i wartościowy

Czynniki sprzyjające zachowaniom agresywnym w tłumie:

- anonimowość;
- deindywidualizacja - obniżona samoświadomość/dostępność schematu „ja”, a co za tym idzie osłabienie mechanizmów kontroli nad własnym zachowaniem;
- zwiększona tendencja do „zarażania” się emocjami innych osób;
- poddawanie się konformizmowi informacyjnemu, czyli traktowanie zachowania innych jako wyznacznika tego, jakie zachowanie jest w danej sytuacji adekwatne i słuszne.

Miejsce na notatki:

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Aneks nr 13

MATERIAŁY DO TEMATU:

Odpowiedzialność rodziców/opiekunów prawnych za czyny nieletnich

Pojęcie „nieletni”:

W myśl przepisów Ustawy o postępowaniu w sprawach nieletnich z dnia 26 października 1982r. pojęcie „nieletni” stosuje się w zakresie:

- zapobiegania i zwalczania demoralizacji w stosunku do osób, które nie ukończyły lat 18 (art.1§ 1 pkt 1), jeżeli nieletni przejawia w swoim zachowaniu objawy demoralizacji lub w jakiś sposób jest zagrożony tym zjawiskiem (czyli od urodzenia do 18 r. ż.);
- postępowania w sprawach o czyny karalne w stosunku do osób, które dopuściły się takiego czynu po ukończeniu lat 13, ale nie ukończyły lat 17 (art.1§ 1 pkt 2) – jeżeli nieletni popełnił czyn karalny po ukończeniu 13 r.ż., przy czym kończąc 17 r.ż. odpowiada on jak dorosły;
- wykonania środków wychowawczych lub poprawczych w stosunku do osób, względem których środki te zostały orzeczone, nie dłużej jednak niż do ukończenia przez te osoby lat 21 (art.1§ 1 pkt 3).

Pojęcie „demoralizacja”:

Według art. 4§ 1 wymienionej wcześniej ustawy, każdy kto stwierdzi istnienie okoliczności świadczących o demoralizacji nieletniego, w szczególności naruszenie zasad współżycia społecznego, popełnienie czynu zabronionego, systematyczne uchylanie się od obowiązku szkolnego lub kształcenia zawodowego, używanie alkoholu, narkotyków lub innych środków w celu wprowadzenia się w stan odurzenia, uprawianie nierządu, włóczęgostwo, udział w grupach przestępczych, ma społeczny obowiązek przeciwdziałania temu, a przede wszystkim zawiadomienia o tym rodziców lub opiekuna nieletniego, szkoły, sądu rodzinnego lub policji. Policja uzyskując taką informację dotyczącą w/w zachowań zbiera materiały dotyczące nieletniego, a następnie przekazuje do Sądu Rodzinnego i Nieletnich. Od decyzji sędziego zależy, co dalej stanie się z nieletnim w zależności od zagrożenia i innych okoliczności dotyczących nieletniego (opinii szkoły, środowiska).

Pojęcie „czynu karalnego”:

W myśl art. 1§ 2 pkt 2 wspomnianej ustawy przez czyn karalny rozumie się czyn zabroniony przez ustawę:

- przestępstwo lub przestępstwo skarbowe;
- wykroczenia określone w następujących artykułach kodeksu wykroczeń:
  - art. 51 – zakłócenie spokoju lub porządku publicznego,
  - art. 69 – niszczenie znaku umieszczonego przez organ państwowy,

- art. 74 – niszczenie urządzeń zapobiegających niebezpieczeństwu,
- art. 76 – rzucanie kamieniami w pojazd mechaniczny,
- art. 85 – samowolna zmiana znaku drogowego,
- art. 87 – prowadzenie pojazdu przez osobę w stanie po użyciu alkoholu,
- art. 119 – kradzież, przywłaszczenie,
- art. 122 – paserstwo,
- art. 124 – niszczenie lub uszkodzenie rzeczy,
- art. 133 – spekulacje biletami wstępu,
- art. 143 – utrudnianie korzystania z urządzeń użytku publicznego.

Rodzaje odpowiedzialności:

W polskim prawie wyróżnia się odpowiedzialność cywilną oraz karną, przy czym należy podkreślić, że różnice między nimi nie sprowadzają się jedynie do nazwy – odpowiedzialność cywilna wynika z przepisów kodeksu cywilnego, a karną ponosi się na podstawie przepisów kodeksu karnego, lecz podstawowe różnice polegają na:

- odpowiedzialność cywilna ma postać wyłącznie majątkową, a odpowiedzialność karna zarówno postać majątkową jak i osobistą (istnieje możliwość wymierzenia np. kary grzywny oraz kary pobawienia wolności);
- odpowiedzialność cywilna powstaje dopiero wówczas, gdy zostanie wyrządzona szkoda, natomiast karnie można odpowiadać nawet wtedy, gdy szkody nie wyrządzono (np. przestępstwo porzucenia osoby, wobec której sprawca miał obowiązek opieki, etc.);
- inne są sposoby dochodzenia odpowiedzialności. W zakresie prawa karnego procedura uruchamiana jest przeważnie z urzędu (z wyjątkiem przestępstw ściganych na wniosek), natomiast w prawie cywilnym jedynie na wniosek;
- inna jest granica wiekowa odpowiedzialności;
- ponadto, jedna odpowiedzialność nie wyklucza drugiej.

Odpowiedzialność cywilna osoby nieletniej oraz osób sprawujących nadzór nad nieletnim

Odpowiedzialność ta w pierwszym rzędzie uzależniona jest od pojęcia zdolności do czynności prawnej osoby fizycznej, a zwłaszcza od wieku osoby nieletniej. Zgodnie bowiem z postanowieniami kodeksu cywilnego:

- ➔ art. 426 - małoletni, który nie ukończył lat trzynastu nie ponosi odpowiedzialności za

wyrządzoną szkodę;

- ➔ art. 427 - odpowiedzialność ta jest przeniesiona na osobę sprawującą opiekę nad małoletnim;

Art. 427 kc. „Kto z mocy ustawy lub umowy jest zobowiązany do nadzoru nad osobą, której z powodu wieku albo stanu psychicznego lub cielesnego winy poczytać nie można, ten obowiązany jest do naprawienia szkody wyrządzonej przez tę osobę, chyba że uczynił zadość obowiązkowi nadzoru albo że szkoda byłaby powstała także przy starannym wykonywaniu nadzoru. Przepis ten stosuje się również do osób wykonywających bez obowiązku ustawowego ani umownego stałą pieczę nad osobą, której z powodu wieku albo stanu psychicznego lub cielesnego winy poczytać nie można”.

Gdy nadzór jest wykonywany przez rodziców lub opiekunów, a jak wiadomo władza rodzicielska przysługuje normalnie obojgu rodzicom co wynika z art. 93 § 1 kodeksu rodzinnego i opiekuńczego, wówczas są oni solidarnie odpowiedzialni za szkodę wyrządzoną przez dziecko.

Osoby małoletnie a ograniczenia wstępu na masową imprezę sportową

Zgodnie z zapisem art. 16 ustawy z dnia 20 marca 2009 roku o bezpieczeństwie imprez masowych wstęp na mecz piłki nożnej osoby małoletniej do lat 13 następuje wyłącznie pod opieką osoby pełnoletniej.

Miejsce na notatki:

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

BIBLIOGRAFIA:

1. Cielecki T., *Prewencja kryminalna. Studium z profilaktyki kryminologicznej*, Opole 2004.
2. Demel M., *Szkice o kulturze fizycznej*, SiT, Warszawa 1973.
3. Doliński A., Gajewska G., Rewińska E., *Teoretyczno-metodyczne aspekty zachowań: Programy profilaktyczne*, Zielona Góra 2004.
4. Dolińska-Zygmunt G. (red.), *Elementy psychologii zdrowia*, Wrocław 1996.
5. Dudała J., *Fani-chuligani. Rzecz o polskich kibolach*, Wyd.Akademickie "Żak", Warszawa 2004.
6. Gaś Z.B., *Profilaktyka uzależnień*, WSiP, Warszawa 1993.
7. Główny Sztab Policji, *Raport o stanie bezpieczeństwa imprez masowych*, Warszawa 2010.
8. Grabowski H., *Teoria fizycznej edukacji*, WSiP, Warszawa 1999.
9. Hollin C.R., Browne D., Palmer E.J., *Przestępczość wśród młodzieży. Rozpoznanie zjawiska, diagnozowanie i profilaktyka*, GWP, Gdańsk 2004.
10. Jędrzejewski M., *Młodzież a subkultura*, Warszawa 1999.
11. Kalina R.M., *Przeciwdziałanie agresji. Wykorzystanie sportu dla zmniejszania agresywności*, Warszawa 1991.
12. Kordaczuk-Wąs M., Sosnowski S., *edukacyjno-alternatywnego programu dla dzieci i ich rodziców/opiekunów prawnych pn. „S – prawność, P – romocja wartości, O – odpowiedzialność, R – ozwaga, T – olerancja”*, maszynopis pracy.
13. Nikitorowicz J., *Edukacja międzykulturowa na pograniczach kultur (propozycje realizacyjne)* [w:] T.Lewowicki, B.Grabowska (red.), *Spoleczności pogranicza, wielokulturowość, edukacja*, Wyd. Uniw.Śląskiego, Cieszyn 1996.
14. Ostrowska K., Surzykiewicz J., *Zachowania agresywne w szkole*, CMPP, Warszawa 2005.
15. Pluta T., *Profilaktyczno-wychowawczy program przeciwdziałania agresji u dzieci w młodszyim wieku szkolnym*, Wyd. Impuls, Kraków 2007.
16. *Program Haski: wzmacnianie wolności, bezpieczeństwa i sprawiedliwości w Unii Europejskiej, Dziennik Urzędowy Unii Europejskiej, 2005/C 53/01*.
17. PZPN, *Raport o stanie bezpieczeństwa na stadionach za sezon 2007-2008*, Warszawa 2008].
18. *Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 23 grudnia 2008 roku w sprawie podstawy programowej wychowania przedszkolnego oraz kształcenia ogólnego w poszczególnych typach szkół* (Dz.U. z dnia 15 stycznia 2009 r., Nr 4, poz. 17).
19. Schenk Ch., *Relaksacja – sposób na stres*, Warszawa 1996.
20. Skarga B., *Problemy tożsamości społecznej* [w:] H.Machińska (red.), *Nietolerancja, rasizm, ksenofobia*, OIiD Rady Europy, Warszawa 1999.
21. Sosnowski S., *Aktywność ruchowa jako alternatywa dla zachowań negatywnych* [w:] M.Stefański (red.) *Edukacja-profilaktyka-terapia. Wymiary prewencji kryminalnej*, Wyd. Uniwersytetu Gdańskiego, Gdańsk 2009, s.35-41.
22. Sosnowski S., *Krótką refleksja o (nie)tolerancji wobec odmienności innych*, materiały pokonferencyjne, Wrocław 2008, maszynopis pracy.
23. Szymańska J., *Klasyfikacja profilaktyki*, CMPP, Warszawa 2009.
24. Trześniowski R., *Gry i zabawy ruchowe*, WSiP, Warszawa 2005.
25. Ustawa z dnia 12 maja 2000 roku o zasadach wspierania rozwoju regionalnego
26. Żukowska Z., *Stres a twój styl życia*, "Problemy Higieny", 1998 nr 49, s.253–259.

Strony internetowe:

1. www.sggw.waw.pl.
2. www.paftan.net.
3. www.wikipedia.org.
4. www.portalwiedzy.onet.pl.